

T. C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YEREL YÖNETİMLER ANABİLİM DALI
MAHALLİ İDARELER VE YERİNDEN YÖNETİM BİLİM DALI

**YEREL YÖNETİMLERİN HAYATBOYU ÖĞRENMEDEKİ YERİ VE
DEZAVANTAJLI GRUPLAR AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ: İSMEK
ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

İsmail Durak ÜNLÜ

İstanbul, 2019

T. C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YEREL YÖNETİMLER ANABİLİM DALI
MAHALLİ İDARELER VE YERİNDEN YÖNETİM BİLİM DALI

**YEREL YÖNETİMLERİN HAYATBOYU ÖĞRENMEDEKİ YERİ VE
DEZAVANTAJLI GRUPLAR AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ: İSMEK
ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

İsmail Durak ÜNLÜ

Tez Danışmanı: Dr. Öğretim Üyesi Osman SAVAŞKAN

İstanbul, 2019

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAY BELGESİ

YEREL YÖNETİMLER Anabilim Dalı MAHALLİ İDARELER VE YERİNDEN YÖNETİM Bilim Dalı TEZLİ YÜKSEK LİSANS öğrencisi İSMAİL DURAK ÜNLÜ'nün YEREL YÖNETİMLERİN HAYAT BOYU ÖĞRENMEDEKİ YERİ VE DEZAVANTAJLI GRUPLAR AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ: İSMEK ÖRNEĞİ adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 4.07.2019 tarih ve 2019-20/25 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oy birliği /oy çokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi 25, 07, 2019

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

Öğretim Üyesi Adı Soyadı	İmzası
1. Tez Danışmanı Dr. Öğr. Üyesi OSMAN SAVAŞKAN	
2. Jüri Üyesi Doç. Dr. BURAK HAMZA ERYİĞİT	
3. Jüri Üyesi Prof. Dr. YAHYA FİDAN	

GENEL BİLGİLER

İsim ve Soyadı	: İsmail Durak Ünlü
Anabilim Dalı	: Yerel Yönetimler
Programı	: Yerel Yönetimler ve Kent Politikaları
Tez Danışmanı	: Dr. Öğr. Üyesi Osman Savaşkan
Tez Türü ve Tarihi	: Yüksek Lisans - Temmuz 2019
Anahtar Kelimeler	: Yerel Yönetimler, Dezavantajlı Gruplar, Hayatboyu Öğrenme, İSMEK

YEREL YÖNETİMLERİN HAYATBOYU ÖĞRENMEDEKİ YERİ VE DEZAVANTAJLI GRUPLAR AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ: İSMEK ÖRNEĞİ

ÖZ

Bu tez, yerel yönetimler tarafından engelliler, ruh sağlığı bozuk olanlar, mahkumlar ve yaşlılar gibi dezavantajlı gruplara yönelik yapılan hayat boyu öğrenme faaliyetlerini İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne ait İSMEK örneğinden yola çıkarak araştırmaktadır. Bu kapsamda dezavantajlı bireylerin kursa katılma nedenleri, branş tercihleri demografik özelliklere göre detaylı bir şekilde incelenmiş ve ayrıca dezavantajlı gruplar arasında kıyaslama yapılmıştır. Yapılan çalışma kapsamında 2017-2018 eğitim döneminde İSMEK tarafından dezavantajlı gruplara yönelik verilen eğitimlere katılan kursiyerlere ait veriler kullanılmıştır. İSMEK'ten alınan ham veriler araştırma amacına uygun olarak kodlanmış ve verilerin analizinde SPSS programı kullanılarak çapraz tablolar hazırlanmıştır. Verilerin analizi, dezavantajlı grupların kursa katılma nedenlerinin ve branş tercihlerinin cinsiyete, engel türlerine, yaş ve eğitim durumuna göre farklılaştığını ve kursiyerlerin istihdama katılmaktan ziyade en fazla sosyalleşme amacıyla kurslara katıldığını göstermektedir. Bu tez, farklı dezavantajlı grupların kurslara katılma nedenlerini güncel verilerin ışığında kursiyerlerin demografik özelliklerini ve farklı dezavantajlı grupları karşılaştırmalı bir şekilde ele alarak literatüre katkıda bulunmayı amaçlamıştır. Kursiyerlerin eğitim alma amaçları ile branş tercihleri arasındaki ilişkinin bilinmesi açılacak yeni branşlar için de politika yapıcılara fikir verecektir.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname	: İsmail Durak Ünlü
Field	: Local Governments
Programme	: Local Governments and Urban Politics
Supervisor	: Dr. Osman Savaşkan
Degree Awarded and Date	: Master – July 2019
Keyword	: Local Governments, Disadvantaged Groups, lifelong learning, İSMEK

ABSTRACT

This thesis investigates the lifelong learning activities carried out by local governments for disadvantaged groups such as the disabled, mentally impaired, prisoners and elderly people from the ISMEK example of Istanbul Metropolitan Municipality. In this context, reasons of participation of disadvantaged individuals and branch preferences were examined in detail according to demographic characteristics and comparisons were made between disadvantaged groups. Within the scope of the study, the data of trainees who participated in the trainings given to disadvantaged groups by ISMEK in the 2017-2018 education period were used. The raw data obtained from ISMEK were coded in accordance with the research purpose and cross tables were prepared using SPSS program in the analysis of the data. The analysis of the data shows that the reasons and branch preferences of disadvantaged groups vary according to gender, types of disability, age and educational status, and that trainees participate in courses for the most socializing rather than joining employment. This thesis aims to contribute to the literature by considering the reasons of different disadvantaged groups to attend the courses in the light of current data, demographic characteristics of trainees and different disadvantaged groups in a comparative manner. Knowing the relationship between trainees' educational goals and branch preferences will give policy makers ideas for new branches to be opened.

ÖNSÖZ

Dezavantajlı grupların eğitim ve öğretim ihtiyaçları ve bilgiye ulaşmadaki karşılaştıkları zorluklar diğer grupların karşılaştıklarından çok daha fazla olduğu bilinen bir gerçektir. Dolayısıyla, hayat botu öğrenme beşikten mezara kadar herkes için gerekli ise de dezavantajlı gruplar için daha önemli hale gelmektedir. Yerel yönetimlerin hayat boyu öğrenmedeki yerini ve önemini araştırma konusu yapmamamda yönlendirici ve ufuk açıcı katkılarından dolayı tez danışmanım sayın Dr. Öğretim Üyesi Osman Savaşkan hocama teşekkürü bir borç bilirim. Ve yine tez savunma jürimde yoğun çalışmalarına rağmen memnuniyetle yer alan ve değerli görüşleri ile tezime katkı sunan sayın Prof. Dr. Yahya Fidan ve Doç. Dr. Burak Hamza Eryiğit hocalarıma şükranlarımı arz ederim.

Hayat boyu öğrenmede kursiyer ve bölüm çeşitliliği bakımından önemli bir yere sahip olan İSMEK'in en güncel, kapsamlı ve değerli verilerden yararlanmam için her türlü desteği ve kolaylığı sağlayan sayın Güven Çalışkan ve Muhammed Altıntaş'a teşekkür ederim. Ayrıca, ileri yaşıma rağmen beni yüreklendiren ve destek olan aile efradıma ve yakın arkadaşlarıma müteşekkirim.

İstanbul, 2019

İsmail Durak Ünlü

İÇİNDEKİLER

ÖZ	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
TABLolar LİSTESİ	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
KISALTMALAR LİSTESİ	xii
GİRİŞ	1
1. HAYAT BOYU ÖĞRENME VE DEZAVANTAJLI GRUPLAR	4
1.1. HAYAT BOYU ÖĞRENME	4
1.1.1. Hayat Boyu Öğrenme Kavramı	4
1.1.2. Yetişkin Eğitimini Ortaya Çıkaran Nedenler.....	9
1.1.3. Yaygın Eğitimin Özellikleri.....	11
1.1.4. Yerel Yönetimlerde Hayat Boyu Öğrenme Hizmetlerinin Hukuki Altyapısı	11
1.1.5. Avrupa’da ve Türkiye’de Hayat Boyu Öğrenme	14
1.2. DEZAVANTAJLI GRUPLAR.....	17
1.2.1. Dezavantajlılık Kavramı.....	17
1.2.2. Kadınlar	18
1.2.3. Gençler.....	19
1.2.4. Yaşlılar.....	20
1.2.5. Engelliler	21
1.2.6. Mahkumlar ve Eski Hükümlüler	23
1.2.7. Göçmenler	23
2. YEREL YÖNETİMLER VE HAYAT BOYU ÖĞRENME	25
2.1. BELEDİYE.....	25
2.1.1. Belediye Tanımı Ve Kuruluş Esasları	25
2.1.2. Belediye Kanunları.....	27

2.1.3. Belediye Organları	30
2.1.4. Belediyelerin Görevleri	31
2.2. YEREL YÖNETİMLER VE HAYAT BOYU ÖĞRENME FAALİYETLERİ KONUSUNDA YAZILAN TEZLERİN İNCELENMESİ.....	36

3. İSMEK HAYAT BOYU ÖĞRENME MERKEZİ DEZAVANTAJLI KURSIYERLERİN İNCELENMESİ 2017-2018 EĞİTİM DÖNEMİ

.....	45
3.1. İSMEK HAKKINDA BİLGİLER	45
3.1.1. İSMEK Kuruluş.....	45
3.1.2. İSMEK Eğitim İlkeleri	46
3.1.3. İSMEK'in Temel Değerleri Ve Politikaları (Kuruluş Felsefesi)	47
3.1.4. İSMEK'in Yasal Dayanağı	48
3.1.5. İSMEK'in Hedef Kitlesi.....	49
3.1.6. İSMEK'in Kursiyerlerin Gelişimine Sağladığı Faydalar.....	50
3.1.7. İSMEK İstihdam Rehberliği	51
3.2. ARAŞTIRMA VERİLERİNİN DÜZENLENMESİ VE KODLANMASI	53
3.3. İSMEK DEZAVANTAJLILARA YÖNELİK KURS MERKEZLERİ HAKKINDA BİLGİLER	58
3.4. İSMEK'TE EĞİTİM ALAN DEZAVANTAJLI GRUPLARIN GENEL İNCELENMESİ.....	63
3.4.1. Dezavantajlı Grupların Yaş Dağılımı	63
3.4.2. Dezavantajlı Grupların Çalışma Durumu.....	64
3.4.3. Dezavantajlı Grupların Cinsiyet Dağılımı	64
3.4.4. Dezavantajlı Grupların Eğitim Durumu	64
3.4.5. Dezavantajlı Grupların Medeni Durumu.....	65
3.4.6. Dezavantajlı Grupların Dağılımı	66
3.4.7. Dezavantajlı Grupların Cinsiyete Göre Kıyaslanması.....	68
3.4.8. Dezavantajlı Grupların Medeni Duruma Göre Kıyaslanması	70
3.4.9. Dezavantajlı Grupların Eğitim Durumuna Göre Kıyaslanması	71
3.4.10. Dezavantajlı Grupların Kurslara Katılma Nedenlerine Göre Kıyaslanması	73
3.4.11. Dezavantajlı Grupların Branş Tercihlerine Göre Kıyaslanması	75

3.4.12. Dezavantajlı Grupların Cinsiyet ve Kursa Katılma Nedenleri Arasındaki İlişki	77
3.4.13. Dezavantajlı Grupların Cinsiyet ve Branş Tercihleri Arasındaki İlişki.....	79
3.5. İSMEK’TE EĞİTİM ALAN DEZAVANTAJLI GRUPLARDAN ENGELLİLERİN DETAYLI İNCELENMESİ.....	81
3.5.1. Engelli Kursiyerlerin Engel Türleri ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımları	81
3.5.2. Engelli Kursiyerlerin Engel Türleri ve Cinsiyete Göre Dağılımları.....	82
3.5.3. Engelli Kursiyerlerin Engel Türleri ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımları	82
3.5.4. Engelli Kursiyerlerin Engel Türleri ve Kursa Katılma Nedenlerine Göre Dağılımları.....	83
3.5.5. Engelli Kursiyerlerin Yaş ve Kursa Katılma Nedenlerine Göre Dağılımları.	83
3.5.6. Engelli Kursiyerlerin Eğitim Durumu ve Kursa Katılma Nedenlerine Göre Dağılımları.....	84
3.5.7. Engelli Kursiyerlerin Eğitim Durumu ve Branş Tercihlerine Göre Dağılımları	85
3.5.8. Engelli Kursiyerlerin Kurslara Katılma Nedenleri ve Branş Tercihleri Arasındaki İlişki.....	85
3.6. İSMEK’TE EĞİTİM ALAN DEZAVANTAJLI GRUPLARDAN MAHKUMLARIN DETAYLI İNCELENMESİ.....	87
3.6.1. Mahkumların Yaş ve Kursa Katılma Nedenlerine Göre Dağılımları	87
3.6.2. Mahkumların Eğitim Durumu ve Kursa Katılma Nedenlerine Göre Dağılımları.....	87
3.6.3. Mahkumların Eğitim Durumu ve Branş Tercihlerine Göre Dağılımları.....	88
3.6.4. Mahkumların Kursa Katılma Nedenleri ve Branş Tercihlerine Göre Dağılımları.....	89
3.7. İSMEK’TE EĞİTİM ALAN DEZAVANTAJLI GRUPLARDAN RUH SAĞLIĞI BOZUK OLANLARIN DETAYLI İNCELENMESİ	91
3.7.1. Ruh Sağlığı Bozuk Olanların Yaş ve Kursa Katılma Nedenlerine Göre Dağılımları.....	91
3.7.2. Ruh Sağlığı Bozuk Olanların Eğitim Durumu ve Kursa Katılma Nedenlerine Göre Dağılımı.....	923

3.7.3.Ruh Sağlığı Bozuk Olanların Eğitim Durumu ve Branş Tercihlerine Göre Dağılımları.....	923
3.7.4.Ruh Sağlığı Bozuk Olanların Kursa Katılma Nedenleri ve Branş Tercihlerine Göre Dağılımları.....	93
3.8. İSMEK’TE EğİTİM ALAN DEZAVANTAJLI GRUPLARDAN YAŞLILARIN DETAYLI İNCELENMESİ	95
3.8.1. Yaşlıların Eğitim Durumu ve Kursa Katılma Nedenlerine Göre Dağılımı.....	95
3.8.2. Yaşlıların Eğitim Durumu ve Branş Tercihlerine Göre Dağılımları	95
3.8.3. Yaşlıların Kursa Katılma Nedenleri ve Branş Tercihlerine Göre Dağılımları	96
SONUÇ	98
KAYNAKÇA	1044

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1: Yetişkin Eğitimi, Yaygın Eğitim ve Hayat Boyu Öğrenme İle İlgili Yapılan Tezlerin İncelenmesi.....	39
Tablo 2: Kursiyerlerin Demografik Bilgilerinin Kodlanması.....	54
Tablo 3: Eğitim Verilen Branşların Kodlanması	55
Tablo 4: Dezavantajlı Grupların Kodlanması	57
Tablo 5: Dezavantajlı Gruplara Yönelik Açılan Kurs Merkezleri ve Kursiyer Sayıları (2017-2018 Eğitim Dönemi).....	59
Tablo 6: İlçelere Göre Kursiyer Sayıları (2017-2018 Eğitim Dönemi).....	60
Tablo 7: Dezavantajlı Kursiyerlerin Yaş Aralığı (2017-2018 Eğitim Dönemi)	63
Tablo 8: Dezavantajlı Kursiyerlerin Çalışma Durum (2017-2018 Eğitim Dönemi).....	64
Tablo 9: Dezavantajlı Kursiyerlerin Cinsiyet Dağılım (2017-2018 Eğitim Dönemi) ...	64
Tablo 10: Dezavantajlı Kursiyerlerin Eğitim Durumu (2017-2018 Eğitim Dönemi)....	65
Tablo 11: Dezavantajlı Kursiyerlerin Medeni Durum (2017-2018 Eğitim Dönemi)	66
Tablo 12: Dezavantajlı Kursiyerlerin Medeni Durumu (2017-2018 Eğitim Dönemi) ..	66
Tablo 13: Dezavantajlı Kursiyerlerin Cinsiyete Göre Dağılımı (2017-2018 Eğitim Dönemi)	69
Tablo 14: Dezavantajlı Kursiyerlerin Medeni Duruma Göre Dağılımı (2017-2018 Eğitim Dönemi)	70
Tablo 15: Dezavantajlı Kursiyerlerin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı (2017-2018 Eğitim Dönemi)	72

Tablo 16: Dezavantajlı Kursiyerlerin Kurslara Katılma Nedenlerine Göre Dağılımı (2017-2018 Eğitim Dönemi).....	74
Tablo 17: Dezavantajlı Kursiyerlerin Branş Tercihlerine Göre Dağılımı (2017-2018 Eğitim Dönemi)	76
Tablo 18: Dezavantajlı Grupların Cinsiyete Göre Kursa Katılma Nedenleri Dağılımı (2017-2018 Eğitim Dönemi).....	78
Tablo 19: Dezavantajlı Grupların Cinsiyete Göre Branş Tercihleri Dağılımı (2017-2018 Eğitim Dönemi).....	80
Tablo 20: Engelli Kursiyerlerin Engel Türleri ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımları (2017-2018 Eğitim Dönemi).....	81
Tablo 21: Engelli Kursiyerlerin Engel Türleri ve Cinsiyete Göre Dağılımları (2017-2018 Eğitim Dönemi).....	82
Tablo 22: Engelli Kursiyerlerin Engel Türleri ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımları (2017-2018 Eğitim Dönemi).....	82
Tablo 23: Engelli Kursiyerlerin Engel Türleri ve Kursa Katılma Nedenlerine Göre Dağılımlar (2017-2018 Eğitim Dönemi)	83
Tablo 24: Engelli Kursiyerlerin Yaş ve Kursa Katılma Nedenlerine Göre Dağılımları (2017-2018 Eğitim Dönemi).....	84
Tablo 25: Engelli Kursiyerlerin Eğitim Durumu ve Kursa Katılma Nedenlerine Göre Dağılımları (2017-2018 Eğitim Dönemi)	84
Tablo 26: Engelli Kursiyerlerin Eğitim Durumu ve Branş Tercihlerine Göre Dağılımları (2017-2018 Eğitim Dönemi).....	85
Tablo 27: Engelli Kursiyerlerin Kursa Katılma Nedenleri ve Branş Tercihleri İlişkisi (2017-2018 Eğitim Dönemi).....	86

Tablo 28: Mahkumların Yaş ve Kursa Katılma Nedenlerine Göre Dağılımı (2017-2018 Eğitim Dönemi).....	87
Tablo 29: Mahkumların Eğitim Durumu ve Kursa Katılma Nedenlerine Göre Dağılımı (2017-2018 Eğitim Dönemi).....	88
Tablo 30: Mahkumların Eğitim Durumu ve Branş Tercihlerine Göre Dağılımı (2017-2018 Eğitim Dönemi).....	899
Tablo 31: Mahkumların Kursa Katılma Nedenleri ve Branş Tercihlerine Göre Dağılımı (2017-2018 Eğitim Dönemi).....	90
Tablo 32: Ruh Sağlığı Bozuk Olanların Yaş ve Kursa Katılma Nedenlerine Göre Dağılımı (2017-2018 Eğitim Dönemi)	91
Tablo 33: Ruh Sağlığı Bozuk Olanların Eğitim Durumu ve Kursa Katılma Nedenlerine Göre Dağılımı (2017-2018 Eğitim Dönemi)	92
Tablo 34: Ruh Sağlığı Bozuk Olanların Eğitim Durumu ve Branş Tercihlerine Göre Dağılımı (2017-2018 Eğitim Dönemi)	933
Tablo 35: Ruh Sağlığı Bozuk Olanların Kursa Katılma Nedenleri ve Branş Tercihlerine Göre Dağılımı (2017-2018 Eğitim Dönemi)	944
Tablo 36: Yaşlıların Eğitim Durumu ve Kursa Katılma Nedenlerine Göre Dağılımı (2017-2018 Eğitim Dönemi).....	95
Tablo 37: Yaşlıların Eğitim Durumu ve Branş Tercihlerine Göre Dağılımı (2017-2018 Eğitim Dönemi)	96
Tablo 38: Yaşlıların Kursa Katılma Nedenleri ve Branş Tercihlerine Göre Dağılımı (2017-2018 Eğitim Dönemi).....	97

ŞEKİLLER LİSTESİ

Grafik 1: İlçelere Göre Kursiyer Dağılım Oranı	61
Grafik 2: İlçelere Göre Kurs Merkezi Sayıları	62
Grafik 3: Dezavantajlı Kursiyerlerin Yaş Aralığı	63
Grafik 4: Dezavantajlı Kursiyerlerin Eğitim Durumu	65
Grafik 5: Dezavantajlı Kursiyerlerin Medeni Durumu	66
Grafik 6: Dezavantajlı Kursiyerlerin Dağılımı.....	68
Grafik 7: Dezavantajlı Kursiyerlerin Cinsiyete Göre Dağılımı.....	69
Grafik 8: Dezavantajlı Kursiyerlerin Medeni Duruma Göre Dağılımı	71
Grafik 9: Dezavantajlı Kursiyerlerin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı.....	72
Grafik 10: Dezavantajlı Kursiyerlerin Kurslara Katılma Nedenlerine Göre Dağılımı..	75
Grafik 11: Dezavantajlı Kursiyerlerin Branş Tercihleri.....	77

KISALTMALAR LİSTESİ

DİE: Devlet İstatistik Enstitüsü

HBÖ: Hayat Boyu Öğrenme

IULA: Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği

İMESOB: Malatya Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği

İSMEK: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitimi Kursları

İSO: İstanbul Sanayi Odası

İTO: İstanbul Ticaret Odası

KOSGEB: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

MEGEP: Mesleki Eğitimi Geliştirme Projesi

OECD: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü

TC: Türkiye Cumhuriyeti

TDK: Türk Dil Kurumu

Türkiye İŞKUR: Türkiye İş Kurumu

TÜRSAB: Türkiye Seyahat Acentaları Birliği

UNESCO: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

WHO: Dünya Sağlık Örgütü

yy:

Yüz

Yı

GİRİŞ

Eğitim; aileden, evre ve okula, ana-babadan, arkadaş ve öğretmene kadar farklı boyutları içerisine alan ve insanın doğumundan başlayıp ölümüne dek süren, hayatın her alanında varlığını sürdüren bir olgudur. Dolayısıyla eğitim, hem okul hem de okul dışı eğitimi kapsayan faaliyetler bütünü olup, toplumu belirli bir yöne doğru hazırlamaktadır. Öğrenmenin gündelik hayatımızın bir parçası olduğu fikrine dayanan hayat boyu öğrenme yaklaşımı ise hem okul hayatındaki öğrenme yöntemlerini hem de okul sistemine göre belirlenen yaş ve mekan kısıtlamalarına bağlı kalmadan yaşamın her anında ve yerinde var olan bir öğrenme sürecini kapsamaktadır.

Teknolojinin ve bilimin hızla gelişmesi, insanların geçmişte öğrendikleri bilgileri eskitmeye ve işlevsiz hale getirmeye başlamıştır. Bu nedenle insanların, verilecek eğitimlerle değişen bu koşullara uyumlu hale getirilmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Hayat boyu öğrenme hem yetişkinlerin, hem de gençlerin bu değişime ayak yuduracak şekilde hayatları boyunca eğitim almalarına imkan sağlamaktadır. Hayat boyu öğrenme sadece bir eğitim faaliyeti olmayıp, herkese hem öğrenmeyi hem de öğrenme ihtiyacını karşılamak için gerekli araştırma becerileri kazandırmayı amaçlamaktadır.

Hayat boyu öğrenme aynı zamanda değişen işgücü piyasasının taleplerine de cevap vermektedir. İşgücü piyasasında daha nitelikli personel ihtiyaç duyulması, tek bir uzmanlık alanında değil, değişen ihtiyaçlara göre yeni uzmanlıklara sahip olan bir işgücüne ihtiyaç duyulması, bu değişimi sağlayamayanların işsiz kalma riskiyle karşı karşıya kalması esnek öğrenme modeline olan ihtiyacı ortaya çıkarmıştır. Hayat boyu öğrenme, insanların ihtiyaç duyduğu yeni yetenekleri, esnek eğitim programları ile öğreterek daha nitelikli işgücü haline gelmelerine yardımcı olmaktadır.

Hayat boyu öğrenmenin önemi yalnızca ekonomik yönüyle, yani işgücü piyasasının değişen taleplerine yardımcı olmasıyla sınırlı değildir. Bunun bir de sosyal boyutu bulunmaktadır. Kırsal kesimden kentlere gücün artması ile ortaya çıkan uyum probleminin üzülmesine ve insanların buldukları topluma uyum sağlamasına

yardımcı olmakta, toplumun refah düzeyinin artmasıyla bu kesimin sosyalleşmesine ve boş zamanlarını değerlendirilmesine yardımcı olmaktadır.

Yerel yönetimler, T.C. Anayasasından ve kanunlarından aldıkları yetkiyle buldukları bölgede halkın ihtiyaçlarına cevap vermek için hayat boyu öğrenme faaliyetlerini düzenlemektedirler. Yerel yönetimler, halka en yakın idari birimler olduğu için onların ihtiyaçlarını daha iyi tespit etme ve buna uygun çözümler üretme şansına sahiptirler. Bu bağlamda, toplumun ihtiyacına uygun olarak, hem ekonomik yönden iyileşmeleri için meslek edindirme kursları düzenleyerek, hem de sosyalleşmeleri için görsel sanatlar, müzik, spor gibi kursları düzenleyerek yerel halka hizmet etmektedirler.

Yasalar önünde eşit olunmasına rağmen kadınlar, gençler, özürllüler, göçmenler, eski mahkumlar gibi dezavantajlı gruplar işgücü piyasasında da dezavantajlı durumdadırlar. Bu grupta yer alan insanlar hem düşük istihdam oranına hem de daha düşük ücretle, sigortasız çalışma gibi olumsuz durumlarla karşılaşmaktadırlar. Bu nedenle devletin bu tür gruplara karşı daha koruyucu politikalar geliştirmesi gerekmektedir. Dezavantajlı grupların yaşadıkları sorun sadece istihdamla sınırlı olmayıp bir o kadar da önemli olan sosyal dışlanmadır. Sosyal dışlanma bireyin toplumla bütünleşmesini sağlayan hak ve özgürlüklere yeterince ulaşamaması anlamına gelmektedir. Yerel yönetimlerin, dezavantajlı gruplara yönelik düzenlediği hayat boyu öğrenme eğitimleri, hem ekonomik açıdan hem de sosyal açıdan dezavantajlı grupların iyileşmesine katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Bu çalışma ile yerel yönetimlerin dezavantajlı gruplara yönelik gerçekleştirdikleri hayat boyu öğrenme faaliyetlerinin detaylı bir şekilde incelenmesi amaçlanmıştır. Tezin birinci bölümünde hayat boyu öğrenme ve dezavantajlı gruplar hakkında literatür taramasına yer verilmiştir. İkinci bölümde yerel yönetimler, yerel yönetimlerin ve hayat boyu eğitim faaliyetlerinin hukuki alt yapısı, bu kapsamda yaptıkları hayat boyu öğrenme faaliyetleri konusunda bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde ise bir hayat boyu öğrenme faaliyeti örneği olarak İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitimi Kursları (İSMEK) incelenmiştir. Araştırma kapsamında 2017-2018 döneminde İSMEK kurslarından eğitim alan dezavantajlı kursiyerlere ait veriler temin edilmiş ve istatistiksel yöntemlerle incelenmiştir. Dezavantajlı grupları inceleyen

çalışmalarda en son 2009-2010 yılına ve yalnızca fiziksel engellilere ait İSMEK verilerinin kullanıldığı görölmektedir (Yıldırım, 2011). Bu tez çalışması kapsamında dezavantajlı gruplar fiziksel engellilerin yanı sıra ruh sağlığı bozuk olanları, mahkumları ve yaşlıları da içerecek şekilde daha kapsamlı olarak ele alınmış ve daha güncel veriler kullanılmıştır.

Araştırmada dezavantajlı gruplar kodlanarak gruplara ayrılmış ve çapraz tablolama yöntemi kullanılarak frekansları alınmıştır. Böylece dezavantajlı grupların farklı kriterlere göre karasında kıyaslama imkanı elde edilmiştir. Dezavantajlı grupların kurslara katılma nedenleri, branş tercihleri incelenmiş ve gruplara arasında kıyaslama yapılmıştır. Aynı zamanda dezavantajlı grupların kursa katılma nedenleri ve branş tercihlerinin demografik özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığı da incelenmiştir. Farklı dezavantajlı gruplar ve demografik özelliklerine göre beklentilerinin ve branş tercihlerinin tespit edilmesi ile, bu gruplara yönelik verilecek yeni eğitimler için katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Tez çalışması kapsamında yapılan araştırma ile yerel yönetimler tarafından verilen hayat boyu öğrenme eğitimlerinin istihdama yönelik katkısının ötesinde sosyal boyutu da ortaya konmuştur. Daha açık bir ifadeyle, araştırma kapsamında incelenen dezavantajlı kursiyerlerin önemli bir bölümünü ruh sağlığı bozuk olanların (%44,4) oluşturduğu ve bu kursiyerlerin de meslek edinmekten çok sosyalleşme amacıyla kurslara katıldıkları görölmüştür. Bu bağlamda, hayat boyu öğrenme eğitimlerinin dezavantajlı bireylerin sosyalleşmelerine, kente uyum sağlamalarına, rehabilite olmalarına yaptığı katkıya dikkat çekilmiştir.

1. HAYAT BOYU ÖĞRENME VE DEZAVANTAJLI GRUPLAR

Tez çalışması kapsamında yerel yönetimlerin dezavantajlı gruplara yönelik düzenledikleri hayat boyu öğrenim faaliyetlerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu nedenle tezin birinci bölümünde hayat boyu öğrenme ve dezavantajlı gruplar hakkında yapılan literatür taramasına yer verilmiştir.

1.1. HAYAT BOYU ÖĞRENME

Bu bölümde öncelikle hayat boyu öğrenme kavramı ele alındıktan sonra yetişkin eğitimi ihtiyacını ortaya çıkaran nedenler, yaygın eğitimin özellikleri, yerel yönetimlerin düzenlediği hayat boyu öğrenim eğitimlerinin hukuki altyapısı hakkında bilgi verilmiştir.

1.1.1. Hayat Boyu Öğrenme Kavramı

Eğitim, aileden, çevre ve okula; ana-babadan, arkadaş ve öğretmene kadar farklı boyutları içerisine alan ve insanın doğumundan başlayıp ölümüne dek süren, hayatın her alanında varlığını sürdüren bir olgudur. Eğitim nedir sorusunu sorduğumuzda birbirinden farklı tanımların yapıldığını görmekteyiz. Bu farklılığın her düşünür ve eğitimcinin farklı felsefî düşünceye sahip olmasından kaynaklandığı ifade edilmektedir. Ertürk (1994), eğitimi “*bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci*” şeklinde yalın bir şekilde tanımlamıştır. Tanımda yer alan istendik kelimesi ile amaçlanan değişimin önceden tasarlandığı, kasıt kelimesi ile de meydana gelen değişimin tesadüfi olmayıp planlı bir şekilde gerçekleştirildiği vurgulanmaktadır.¹ Bu bağlamda *eğitimi, bir amaca yönelik yapılan, planlı bir değişim süreci* olarak ifade edebiliriz. Eğitimi farklı bir yönüyle de “*seçilmiş ve kontrollü bir çevrenin (özellikle okul) etkisi altında sosyal yeterlik ve optimum bireysel gelişmeyi sağlayan sosyal bir süreç*” olarak tanımlayabiliriz. Bu tanımda eğitimin kontrollü bir ortamda planlı bir şekilde yapıldığına vurgu yapılmaktadır.

Farklı tanımlamalar yapılsa da eğitimin bazı temel özellikleri bulunmaktadır.

¹ Selahattin Ertürk, *Eğitimde Program Geliştirme*, Meteksan, Ankara, 1994

Öncelikle eğitilecek nesne olarak insan kastedilmekte, insanın mevcut durumunun yetersiz olduğu kabul edilmekte ve belirlenen yönde bir iyileşmenin olması istenmektedir. Bu iyileşmenin sağlanması için çevrenin tutarlı, araç, gereç, strateji ve yöntemlerin izlenmesi yoluyla uygun hale getirilmesi gerekmektedir.²

Geçmiş altı bin yıl öncesine dayanan Hayat Boyu Öğrenme (HBÖ) kavramı, eğitim bilimleri literatürüne 20.yy başlarında girmiştir. Kuramsal temellerine ise Dewey, Lindeman ve Yeaxle gibi eğitim bilimcilerin yaptıkları çalışmalarla kavuşmuştur. Öğrenmenin gündelik hayatımızın bir parçası olduğu fikrine dayanan hayat boyu öğrenme yaklaşımı, hem okul hayatındaki öğrenme yöntemlerini hem de okul sistemine göre belirlenen yaş ve mekan kısıtlamalarına bağlı kalmadan yaşamın her anında ve yerinde var olan bir öğrenme sürecini kapsamaktadır.³

Eğitim üzerine toplantılar yapan UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü), 1972 yılındaki toplantısında eğitimin, toplumları henüz bulunmadıkları bir ortam için hazırladığını ve eğitimin okul yaşı ve okul binaları ile sınırlanmasının doğru olmadığını belirtmiştir. Çünkü eğitim hem okul hem de okul dışı eğitimi kapsayan faaliyetler bütünüdür. Ayrıca toplantıda eğitimin esnek olması ve hayat boyu devam edecek şekilde sürekli olması gerektiği ifade edilmiştir.⁴ OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü), ekonomik gelişmede eğitimin önemine dikkat çekmek için 1973 yılında “*Sürekli Eğitim: Yaşam Boyu Öğrenme İçin Bir Strateji*” isimli bir rapor hazırlamıştır. Bu raporda, küresel ekonomi ve rekabet gücü için yetişmiş insanlara ihtiyaç duyulduğu, mesleki başarı için insanların kendilerini sürekli iyileştirmelerinin ve yenilemelerinin önemli olduğu vurgulanmıştır.⁵

Modern anlamda devletlerin kurulmasıyla birlikte eğitim ve öğretim faaliyetleri devletlerin asli görevi hâline gelmiş ve 19.yy’dan itibaren belirli yaş grupları için okullarda eğitim ve öğretime katılım zorunlu hale getirilmiştir. Ancak mevcut bilgilerin yeni nesillere aktarılması şeklinde bilinen eğitim anlayışı artık yetersiz görülmeye başlanmıştır. Çünkü ortalama bir insan ömründe geçmişe kıyasla çok daha

² Mehmet Arslan, **Eğitimle İlgili Temel Kavramlar**, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara, 2009, s.11-25

³ Erhan Ş. Bağcı, “Türkiye’de Yaşam Boyu Öğrenme: Piyasacı ve Muhafazakâr”. *Mülkiye Dergisi*, 39 (3), 2015

⁴ Mustafa Aksoy, “Kavram Olarak Hayat Boyu Öğrenme Ve Hayat Boyu Öğrenmenin Avrupa Birliği Serüveni”, **Bilgi**, 2013, 64: 23-48

⁵ Hasan Güneş, **Yaşam Boyu Öğrenme**, Ankara, Eğiten Kitap Yayınevi, 1. Baskı, 2016

fazla bilim ve teknoloji alanında değişiklikler meydana gelmektedir. Bilimin gelişmesindeki hız nedeniyle insanların geçmişte öğrendikleri bilgiler eskimeye ve işlevsiz hale gelmeye başlamıştır. Whitehead (1931), bu durumun farkına varmış ve insanların gençliklerinde öğrendikleri şeyleri hayatları boyunca kullanabilecekleri savının geçersiz olduğunu öne sürmüştür. Çünkü önemli değişimlerin meydana gelme süresi artık bir insanın ömründen daha kısadır. Bu nedenle insanların verilecek eğitimlerle değişen bu koşullara uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir. Hayat boyu öğrenme, hem yetişkinlerin hem de gençlerin bu değişime ayak uyduracak şekilde hayatları boyunca eğitim almalarına imkan sağlamaktadır. Hayat boyu öğrenme sadece bir eğitim faaliyeti olmayıp, herkese hem öğrenme hem de öğrenme ihtiyacını karşılamak için gerekli araştırma becerileri kazandırmayı amaçlamaktadır.⁶

Hayat boyu öğrenme, bir yandan bilginin üretimdeki öneminin artması diğer yandan da hizmet sektöründe nitelikli işgücüne olan ihtiyacın artması ile birlikte gündeme gelmiştir. Nitelikli iş gücünün sürekli istihdamı maliyetlidir. Hizmet sektöründe esnek çalışma saatlerinin olması, bu alanda çalışanların kendilerini sürekli geliştirmeye ihtiyaç duyulması, tek bir uzmanlık alanında değil değişen ihtiyaçlara göre yeni uzmanlıklara sahip olan bir işgücüne ihtiyaç duyulması, bu değişimi sağlayamayanların işsiz kalma riskiyle karşı karşıya kalması esnek öğrenme modeline olan ihtiyacı ortaya çıkarmıştır. Yani, piyasanın ihtiyaçlarına göre yeni uzmanlıkların esnek şartlarda öğrenilebildiği esnek bir eğitim modeline ihtiyaç duyulmuştur. Hayat boyu öğrenme de, bu ihtiyacın bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.⁷

Hayat boyu öğrenmenin amaçları arasında daha yüksek beceriye sahip işgücü oluşumuna katkı sağlamak, toplumun tamamını kapsayacak daha geniş bir demokrasi ortamı sağlamak, bireylere daha değerli bir hayat sunmak yer almaktadır.⁸

Hayat boyu öğrenme yaşa, cinsiyete, sosyal ve ekonomik statüye bakmaksızın toplumun tüm kesimlerinin eğitim faaliyetlerine katılımını amaçlamaktadır. Hayat boyu öğrenme sadece yetişkinlerin eğitimini, bilgilerinin güncellenmesini ve ikinci bir eğitim

⁶ Oktay Akbaş ve Soner M. Özdemir, “Avrupa Birliğinde Yaşam Boyu Öğrenme”, **Milli Eğitim Dergisi**, 2002

⁷ Erhan Ş. Bağcı, “Neoliberalizm ve Yaşam Boyu Eğitim, Gerçeği Gizleyen Büyülü Sözler”, **Eğitim Bilim Toplum Dergisi**, 8 (30), 2010

⁸ Aksoy, 2013

şansı verilmesini kapsamamaktadır. Hayat boyu öğrenme aynı zamanda örgün, yaygın ve hayattan öğrenmek olmak üzere eğitim öğretim sürecinin her aşamasını kapsamaktadır. Hayatın her alanına yayılmış olma anlamına gelen hayat boyu öğrenmeyi, sınırlı ve kısa vadeli ekonomik başarılarla açıklamak yetersiz kalacaktır. Sadece ekonomik ve kısa vadeli başarılarından ziyade toplumun gelecekte güçlü ve varlığını sürdürebilir olması için oynadığı rol büyük önem arz etmektedir.⁹

Hayat boyu öğrenme, insanların hayatları boyunca içerisinde buldukları veya bulunacakları her türlü rol, ortam ve çevre için ihtiyaç duyacakları bütün bilgi, beceri ve tutumu edinmelerine imkan tanıyan bir süreç olarak tarif edilmektedir.¹⁰ Başka bir çalışmada hayat boyu öğrenme *“bireysel, sosyal, kültürel, ekonomik ve özellikle istihdam ile ilişkili bir yaklaşımla bireylerin ilgi alanlarının tespit edilerek, bilgi-beceri-tutum ve davranışlar ile yeterliliklerini geliştirmek amacıyla, hayatları boyunca katıldıkları örgün, yaygın, hayattan öğrenme etkinlikleri ve bu etkinlikler sonucu elde edilenlerin belgelendirilmesi”* şeklinde tanımlanmaktadır.¹¹

Yaşam boyu eğitim ile yaşam boyu öğrenme kavramları aynı anlamda kullanılmaktadır. Yaşam boyu öğrenmede, eğitimiyle ilgili gelişiminden kişinin kendisi sorumludur. Kişi bireysel olarak sorumluluk olarak bir müşteri gibi eğitim ve öğretim verilen yerlerden kendisine uygun eğitimi almak durumundadır.¹²

Hayat boyu öğrenme kavramı, bilimsel ve uygulama açısından ele alınırken, hizmet öncesi eğitim ve mesleki eğitim yönüne daha çok odaklanılmaktadır. Bunun nedeni olarak, birey ve toplumların ekonomik ihtiyaçları ile birlikte, kavramın da ekonomik yönünün ön plana çıkması gösterilmektedir. Diğer bir ifadeyle, bireylerin ekonomik beklentileri nedeniyle hayat boyu öğrenmede, genel olarak istihdama ve gelir kazanmaya yönelik eğitimler ön plana çıkmaktadır.¹³

Hayat boyu öğrenmenin önemi dört temel başlık altında şöyle

⁹ Aksoy, 2013

¹⁰ Güneş, 2016

¹¹ Aksoy, 2013

¹² Akbaş ve Özdemir, 2002

¹³ Aksoy, 2013

toplanmaktadır.¹⁴

1. Teknolojinin hızla gelişmesi, ucuzlaması ve yaygınlaşması ucuz iş gücüne olan ihtiyacı da azaltmıştır. Daha eğitimli iş gücüne olan ihtiyaç çalışmakta olan işgücünün aynı zamanda eğitim alması gereğini de doğurmuştur. Hayat boyu öğrenme bu ihtiyaca cevap vermektedir.
2. Bilimin gelişmesi ile yaşam süresinin artması, buna karşın doğum oranlarının azalması gelişmiş ülkelerdeki demografik yapının değişmesine, yaşlı nüfusun artmasına neden olmuştur. Bu durum işgücü piyasasını da etkilemiş, emeklilik sonrası yaşlıların çalışması, bunun için de eğitim alma ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Hayat boyu eğitim yine bu ihtiyaca cevap vermektedir.
3. Küreselleşme ile birlikte ömür boyu istihdam garantisi ortadan kalkmış, daha esnek, daha fazla donanıma sahip işgücüne ihtiyaç ortaya çıkmıştır. Hayat boyu öğrenme işgücünün yeni yetenekler kazanmasına yardımcı olmaktadır.
4. Şehirleşme ile birlikte kişilerin ihtiyaçları da farklılaşmıştır. Temel eğitim kişinin ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalmakta, buna karşın kültürel uyum ve sosyalleşme için hayat boyu öğretim imkanı sağlamaktadır.

Hayat boyu öğrenme kavramına açıklık getirilirken dört temel işlevine vurgu yapılmaktadır¹⁵;

1. Bireyin, yetişkin döneminde kendisini idare etmesi için hazırlanması,
2. Verilen eğitimin bireyin tüm yaşamına yayılması,
3. Bireyin yaşam tecrübesinin, eğitim işlevi görmesi,
4. Eğitimin, yaşamın tamamı ile kimlik bulması, bütünleşmesi.

Sayılan bu dört temel işlevinden yola çıkarak hayat boyu öğrenmenin sadece eğitim değil bireyin kendi kendine öğrenmesini ve geliştirmesini sağlayacak, hayatın

¹⁴ Mustafa Kemal Biçerli, **Sosyal Dışlanma ile Mücadele, Hayat Boyu Öğrenme**, Beta Yayınları, İstanbul, 1. Baskı, 2016, s. 96-102

¹⁵ Aksoy, 2013

her aşamasında var olan bir faaliyet olduğunu söyleyebiliriz. Burada alınan eğitimler kişinin tüm yaşantısına etki etmektedir.

Hayat boyu öğrenmenin temel ilkeleri maddeler halinde şöyle özetlenebilir¹⁶;

1. Okuma-yazmanın öğretilmesi ve bireylerin eğitimlerini tamamlamalarına destek olacak sürekli eğitim fırsatının sağlanması,
2. Yaşanılan çağ ile uyumlu bilimsel, teknolojik, sosyal, kültürel, ekonomik gelişmeleri yakalamak için eğitimler düzenlemek,
3. Bireylerin toplum içerisinde birlik ve beraberlik ruhuna uygun olarak yaşamalarına yardımcı olmak,
4. Ulusal değerlerin tanıtılması, korunması ve geliştirilmesine katkı sağlamak,
5. Gelişen ekonomiyle birlikte sağlıklı yaşam ve beslenme için yöntemleri öğretmek,
6. İnsanların boş vakitlerini verimli bir şekilde değerlendirmelerini sağlamak,
7. İnsanlara iş yaşamının kurallarına ve ekonomik gelişmelere uygun, kısa dönemli ve kademeli mesleki eğitim imkanı sunmak,
8. Farklı meslekler öğrenmek isteyenler için gerekli bilgi ve beceriyi kazandıracak eğitimleri sunmak.

1.1.2. Yetişkin Eğitimini Ortaya Çıkaran Nedenler

Günümüz dünyasında sosyal ve ekonomik nedenlerden dolayı insanlar kendilerini değişime ayak uydurmak zorunda hissetmektedirler. Bu değişimin gerçekleşmesi için eğitime ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda yetişkin eğitimine duyulan bu ihtiyacın nedenlerini şöyle açıklayabiliriz.¹⁷

Teknolojinin hızla gelişmesiyle birlikte yetişkinlerin bu teknolojik gelişmelere ayak uydurması zorlaşmıştır. Yeni teknolojileri öğrenmek için yetişkinlerin eğitim

¹⁶ Güneş, 2016

¹⁷ Ozana Ural, "Türkiye'de yetişkin Eğitiminin Bugünkü Durumu ve Geleceği", **Öğrenen Toplum İçin Yetişkin Eğitimi Bildirileri**, İSMEK Yayınları, 2007

ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda insan ömrünün uzaması ile birlikte daha sağlıklı yaşlı kesim ortaya çıkmıştır. Bu sağlıklı yaşlı kesimin merak duyduğu alanlarda güzel vakit geçirmesi, yeni yetenekler edinmesi için eğitim ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Örgün eğitime katılım süresinin artması ile birlikte yetişkin eğitime duyulan ihtiyaç ta artmıştır. Düşünülenin aksine örgün eğitime katılanların yetişkin eğitime taleplerinin daha fazla olduğu tespit edilmiştir. bu bağlamda yetişkin eğitimi örgün eğitimin bir alternatifi olmayıp onun tamamlayıcısı niteliğindedir. Bilginin sürekli güncelleniyor olması örgün eğitimin haricinde eğitim alma gereğini doğurmuştur. Üretim ve teknolojinin hızla gelişmesi, bunun yanı sıra bu bilgilere ulaşmanın da kolaylaşması, meslek sahiplerinin bilgilerini güncelleme ihtiyacı yetişkin eğitiminin önemini ortaya çıkarmıştır. Çünkü insanlar meslek sahibi olsalar da kendilerini meslekleri ile ilgili güncellemeleri gerekmektedir. Bilgi ihtiyacını ortaya çıkaran bir diğer unsur da iş değiştirme sıklığıdır. İnsanlar mesleklerini değiştirme durumunda kaldıklarında yeni mesleğine geçişte eğitim ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Toplum yapısında meydana gelen değişimler yaygın eğitime duyulan ihtiyacı artırmıştır. Bu bağlamda kadınların toplumdaki statülerinin değişmesi, çalışma hayatına katılımlarının artarak devam etmesi kadınlar için yetişkin eğitimlerinin düzenlenmesini ihtiyaç haline getirmiştir. Bu eğitimler meslek edinme üzerine olduğu gibi, toplumsal konularda da olabilmektedir. Toplumsal değişimin yaşandığı bir diğer unsur da göçlerdir. Kırsal kesimden kentlere göçün artması sonrası büyük kentlerde yaşayan, okuma yazma bilmeyen vatandaşlara eğitim düzenleme ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Verilen eğitimler hem okuma yazma imkanı kazandırdığı gibi hem de insanların sosyalleşmesine katkı sağlamaktadır. Toplumun refah düzeyi ve yaşam süresinin artması, sağlıklı bireylerin çoğalması insanların çalışmanın haricinde boş vakitlerini değerlendirme ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Yetişkin eğitimleri insanlara boş vakitlerini doldurabilecekleri yeni hobiler kazandırmaktadır. İnsanlar değişen hayat şartlarına uyum sağlamak için yaşam boyu eğitim almaya ihtiyaç duymaya başlamıştır. Örneğin yeni anne baba olmasıyla ebeveynlik eğitimlerine, sağlık problemleri ile karşılaştıklarında bilinçlenme eğitimlerine, emekli olduklarında boş vakitlerini değerlendirme için sanat eğitimlerine katılmaya ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır.

Görüldüğü üzere hayatın değişen şartlarına göre insanlar eğitim desteğine ihtiyaç duyabilmektedirler.

1.1.3. Yaygın Eğitimin Özellikleri

Yaygın eğitim, örgün eğitimin karşılayamadığı eksik tarafları kısa zaman içerisinde tamamlayabildiği için hayat boyu öğrenmenin önemli bir unsuru olarak görülmektedir.¹⁸ Yaşa, cinsiyete, sosyal ve ekonomik statüye bakmaksızın toplumun tüm kesimlerinin eğitim faaliyetlerine katılmasını amaçlayan hayat boyu öğrenme, örgün, yaygın ve hayattan öğrenmek olmak üzere eğitim öğretim sürecinin her aşamasını kapsamaktadır. Yaygın eğitimin en belirgin özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:¹⁹

- Hiyerarşik bir yapıya sahip olmayıp ihtiyaçlara göre şekillenmektedir.
- Zaman ve yaş sınırı olmayıp, ilköğretimden başlayarak yaşlıları da kapsamaktadır.
- Eğitim süresi bir zamana bağlı olmayıp kişinin gerekli beceriyi kazanmadaki yeteneğine bağlıdır.
- Belirli bir mekânla sınırlı olmayıp gezici olarak da düzenlenebilir.
- Eğitim yöntemleri, süre ve program içeriği de esnektir.
- Genel eğitim sisteminin altında yer almaktadır.
- Yaygın eğitim devletin tekelinde olmayıp özel kuruluşlar ve sivil toplum örgütleri aracılığıyla da yürütülebilmektedir.
- Toplumdaki bütün bireyler hedef kapsamındadır.
- Merkezi olmayıp yerel niteliklere göre şekillenebilir.
- Eğitime katılmak gönüllülük ilkesine bağlıdır.

1.1.4. Yerel Yönetimlerde Hayat Boyu Öğrenme Hizmetlerinin Hukuki Altyapısı

Yerel yönetimler hayat boyu öğrenme eğitim faaliyetlerini yürütmek için gerekli olan yasal dayanağını 23/07/2004 tarihli 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi

¹⁸ Biçerli, 2016, s.86

¹⁹ Milli Eğitim Bakanlığı, **Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü Çalışmaları**, Ankara, MEB Yayınları, 1984

Kanunu'nun büyükşehir, ilçe ve ilk kademe belediyelerinin görev ve sorumlulukları başlıklı 7/v maddesinden almaktadır. Kanunun ilgili maddesi şöyledir:²⁰

“Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek ve işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak”

Kanunda ayrıca ilçe belediyelerinin yetki ve sorumlulukları da belirtilmiştir. Burada d bendinde dezavantajlı gruplar olan kadınlar, çocuklar ve yaşlılara yönelik olarak yapılacak eğitim faaliyetlerinden söz edilmiştir. Kanunun ilgili maddesi şöyledir:²¹

“Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerden; 775 sayılı Gecekondu Kanununda belediyelere verilen yetkileri kullanmak, otopark, spor, dinlenme ve eğlence yerleri ile parkları yapmak; yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik sosyal ve kültürel hizmetler sunmak; mesleki eğitim ve beceri kursları açmak; mabetler ile sağlık, eğitim, kültür tesis ve binalarının yapım, bakım ve onarımı ile kültür ve tabiat varlıkları ve tarihî dokuyu korumak; kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin geliştirilmesine ilişkin hizmetler yapmak”

Kanun maddesinde de açıkça belirtildiği gibi, sosyal bir devletin gereği olarak hem büyükşehir belediyeleri hem de ilçe belediyeleri yetişkinlere, yaşlı, engelli, çocuk gibi dezavantajlı gruplara yönelik olarak, onların eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için her türlü çabayı gösterme yetki ve sorumluluğuna sahiptir.

Milli eğitim sistemimizde eğitim, *örgün eğitim* ve *yaygın eğitim* olarak tanımlanmaktadır. Yaygın eğitim hizmeti verecek kamu kuruluşları, belediyeler, sivil toplum kuruluşlarına yönelik olarak, 2001 yılında Tebliğler Dergisi'nde “*Kamu kurum*

²⁰ İSMEK Katalog, <https://ismek.ist.tr/yayinlarimiz.aspx>, (19.03.2019)

²¹ 5126 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 10.07.2004

ve kuruluşları, belediyeler, vakıflar, dernekler ve meslek odaları tarafından Milli Eğitim Bakanlığının denetim ve gözetiminde ücretsiz olarak açılacak yaygın eğitim amaçlı kurslar yönergesi” adında 2521 sayılı yönerge yayınlanmıştır. Yönergenin amacı şöyle belirtilmektedir:²²

“Bu Yönergenin amacı; özel öğretim kurumları mevzuatı dışında kalan ve kuruluş maksatlarında; yaygın eğitim amaçlı faaliyette bulunabileceklerine ilişkin görev, yetki, sorumluluk ve uzmanlığı bulunan kamu kurum ve kuruluşları, belediye, vakıf, dernek ve meslek odaları tarafından ücretsiz olarak açılacak kursların açılış ve işleyişlerine ilişkin esaslarını düzenlemektir”

Yerel yönetimler, Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nun yanı sıra, Milli Eğitim Bakanlığı Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü Yönetmelik esaslarına uygun olarak eğitim faaliyetlerini yerine getirmektedir. Örnek verecek olursak İstanbul Büyükşehir Belediyesinin bünyesinde hayat boyu öğrenme hizmetlerini yerine getiren İSMEK, 13/07/2005 tarihli 5393 sayılı Belediyeler Kanunu ve Hayat Boyu Öğrenme Müdürlüğü’nün yönetmeliği çerçevesinde İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile İstanbul Valiliği (İl Mesleki Eğitim Müdürlüğü) arasında imzalanan protokole bağlı olarak faaliyetlerini yürütmektedir. Programda bulunacak dersler ve içerikler bahsi geçen bu yönetmeliğe uygun olarak planlanmaktadır.²³

İSMEK’in eğitim faaliyetlerinin yasal dayanağını oluşturan diğer hususlar şöyle özetlenmiştir;²⁴

- 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu
- 3797 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun
- Eğitim Müdürlüğü Yönetmeliği
- 26080 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği
- 2586 sayılı Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü Yönergesi.

²² Milli Eğitim Bakanlığı, **Tebliğler Dergisi**, Ankara: MEB Yayınları, (64), 2001

²³ İSMEK Katalog

²⁴ Muammer Erol, “Yetişkin Eğitiminde Bir Yerel Yönetim Modeli: İSMEK”, **Öğrenen Toplum İçin Yetişkin Eğitimi Bildirileri**, İSMEK Yayınları, 2007

1.1.5. Avrupa’da ve Türkiye’de Hayat Boyu Öğrenme

1973 yılında yürürlüğe giren Milli Eğitim Temel Kanunu’nu ile birlikte Türk eğitim sistemi örgün ve yaygın olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Bu kanunda eğitimin yaşla ve süreyle sınırlı olamayacağı ile ilgili ifadeler olsa da, hayat boyu öğrenmenin bugünkü anlayışla ele alınması 2002 yılı ile başlayan AB üyelik süreci ile olmuştur.²⁵

“Türkiye’nin Başarısı İçin İtici Güç: Hayat Boyu Öğrenme Politika Belgesi”, Türkiye’de hayat boyu öğrenme ile ilgili hazırlanan ilk resmi politika metni olarak karşımıza çıkmaktadır. Avrupa Birliği hibesiyle desteklenen Mesleki Eğitimi Geliştirme Projesi (MEGEP) kapsamında hazırlanan bu politika ile Türkiye’deki mesleki ve teknik eğitim sisteminde ihtiyaçların ve sosyo-ekonomik açıdan ihtiyaç duyulan değişikliklerin hayat boyu öğrenme ilkeleri ile karşılanması amaçlanmaktadır.²⁶

2006 yılında düzenlenen XVII. Milli Eğitim Şurasında “Küreselleşme ve Avrupa Birliği Sürecinde Türk Eğitim Sistemi” başlıklı bölümde ilk olarak yaşam boyu öğrenmeye yer verilmiştir. Bu bölümde yaşam boyu öğrenme ile ilgili 26 karar alınmıştır. Yaşam boyu öğrenmenin geliştirilmesi için ulusal politikaların ve yasal düzenlemelerin hazırlanması gerektiği; eğitimlerin uluslararası standartlara uygun hale getirilmesi gerektiği; gelir seviyesi düşük kesimlere teşvikler verilmesi ve ulusal istihdam politikası ile uyumlu çalışılması gerektiği; dezavantajlı gruplar olan engelli bireylere, sokakta yaşayan çocuklara yönelik eğitimler düzenlenmesi gerektiği; 24-64 yaş sınırlamasının kaldırılması gerektiği; eğitimlerin sadece öğrenci ve çalışanlarla sınırlandırılmaması gerektiği, ailelere yönelik de eğitimler düzenlenmesi gerektiği yönünde bir dizi karar alınmıştır.²⁷

Milli Eğitim Bakanlığı resmi bir politika haline gelen hayat boyu öğrenme ile ilgili stratejiler hazırlamıştır. 2009-2013 dönemine yönelik hazırlanan Hayat Boyu Öğrenme Strateji belgesi ile hayat boyu öğrenmenin altyapısının güçlendirilmesi ve kaliteli öğrenmeye ulaşımın daha kolay hale getirilmesi amaçlanmıştır. Okul öncesi

²⁵ Erhan Ş. Bağcı, “Avrupa Birliğine Üyelik Sürecinde Yaşam Boyu Eğitim Politikaları”, **Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 30(2), 2011, s. 139-173.

²⁶ Bağcı, 2010

²⁷ 17. Milli Eğitim Şurası Kararları, https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165619_17_sura.pdf, 14.03.2019

eğitimden yaşlıların eğitimine, yasal düzenlemelerden finansmana kadar hayat boyu öğrenmeyle ilgili bir çok önemli karar alınmıştır. Alınan bu 16 kararı şöyle özetleyebiliriz;²⁸

- 1) Hayat boyu öğrenme ile ilgili tarafların sorumluluklarını içeren yasal düzenleme yapılması,
- 2) Hayat boyu öğrenme ile ilgili toplumsal farkındalık kazandırılması,
- 3) Etkin izleme, değerlendirme ve karar verme için veri toplama sisteminin güçlendirilmesi,
- 4) Toplumdaki okur yazar oranının artırılmasına katkı sağlanması,
- 5) Tüm eğitim kademelerinde okullaşmanın artırılması,
- 6) Eğitim kurumlarının fiziki ve öğretmen imkanlarının iyileştirilmesi,
- 7) Öğretim programlarının yeni ihtiyaçlara göre güncellenmesi,
- 8) Bireylerin bilgi ve iletişim teknolojilerini etkin bir şekilde kullanmalarının sağlanması,
- 9) Hayat boyu öğrenmeye katılımda dezavantajlı grupların teşvik edilmesi,
- 10) Mesleki rehberlik hizmetlerinin güçlendirilmesi,
- 11) Mesleki yeterlilik sisteminin aktif hale getirilmesi ve kalite güvence sisteminin kurulması,
- 12) Öğretim programlarında işten okula, okuldan işe geçişlerin kolaylaştırılması,
- 13) İşgücünün etkin rekabet edecek seviyeye çıkarılması,
- 14) Hayat boyu öğrenmeye finansman sağlanması,
- 15) Hayat boyu öğrenme ile ilgili uluslararası işbirliklerinin geliştirilmesi,
- 16) Yaşlıların sosyal ve ekonomik hayata katılımının hayat boyu öğrenme ile teşvik edilmesi.

Hayat Boyu Öğrenme Strateji belgesinin ikincisi 2014-2018 dönemi için hazırlanmıştır. Strateji belgesinde hayat boyu öğrenme ile ilgili belirlenen öncelikler şunlar olmuştur.²⁹

²⁸ Milli Eğitim Bakanlığı 2009-2013, Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi, <http://metek.meb.gov.tr/dosyalar/Turkiye.HAYAT.BOYU.%20OGRENME.STRATEJI.BELGESI.2009.doc>, 14.03.2019

²⁹ Milli Eğitim Bakanlığı, **Türkiye Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi ve Eylem Planı** (2014-2018)

- 1) Toplumdaki hayat boyu öğrenme kültürünün ve farkındalığının oluşturulması,
- 2) Hayat boyu öğrenme imkanlarının artırılması,
- 3) Hayat boyu öğrenme fırsatlarına ulaşılmasının kolaylaştırılması,
- 4) Hayat boyu rehberlik ve danışmanlık sisteminin kurulması,
- 5) Önceki öğrenmelerin tanınması sisteminin geliştirilmesi,
- 6) Hayat boyu öğrenme izleme ve değerlendirme sisteminin geliştirilmesi.

Hayat boyu öğrenmeye verilen önem beş yıllık kalkınma planlarında da kendisine yer bulmuştur. IX. Kalkınma Planında eğitim sisteminin iyileştirilmesi bölümünde hayat boyu öğrenmeye vurgu yapılmıştır. Kalkınma planında fırsat eşitliğinin sağlanmasına ve mahalli idarelerin rolüne değinilmiştir. Hayat boyu öğrenmeyi ilgilendiren 583., 587. ve 594. maddeler şöyledir:³⁰

- Eğitim sistemi, insan kaynaklarının geliştirilmesini desteklemek üzere, yaşam boyu eğitim yaklaşımıyla ve bütüncül olarak ele alınacak; sistemin etkinliği, erişilebilirliği ve fırsat eşitliğine dayalı yapısı güçlendirilecektir.
- Eğitimin yaygınlaştırılmasında, merkezi idarenin yanı sıra mahalli idareler, gönüllü kuruluşlar ve özel sektörün katkısı artırılacaktır.
- Toplumda yaşam boyu eğitim anlayışının benimsenmesi amacıyla e-öğrenme dahil, yaygın eğitim imkanları geliştirilecek, eğitim çağı dışına çıkmış kişilerin açık öğretim fırsatlarından yararlanmalarını teşvik edilecek, beceri kazandırma ve meslek edindirme faaliyetleri artırılacaktır.

Ekonomik amaçlarla kurulan Avrupa Birliği 1970’li yıllara değin eğitimle ilgili herhangi bir proje geliştirmemiştir. 1973 yılında hazırlanmış olan Avrupa Topluluğunda Yüksek Öğretim Muhtırası isimli rapor bu bağlamda eğitimle ilgili ortaya konmuş olan ilk rapordur. İkinci rapor, Avrupa Topluluğunda Açık Uzaktan Eğitim bildirisidir. 1993 yılında yayınlanan Yeşil Bülten ise, sürekli eğitimle ilgili ilk metindir. Bu metinle işsizlerin tekrar iş bulmalarına yardım etmek amacıyla sürekli eğitimin sistematik bir hale getirilmesi amaçlanmıştır. Verilecek mesleki ve teknik eğitimlerle, iş gücüne, günün teknolojik koşullarına uygun mesleki becerilerin kazandırılması amaçlanmıştır. Avrupa Birliği kapsamında hayat boyu öğrenme ile ilgili ikinci önemli metin 1995

³⁰ Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013), 01.07.2006

yılında yayınlanan “Öğrenen Topluma Doğru: Öğrenme Ve Öğretme” adlı beyaz bültendir. Bu raporda hayat boyu öğrenme konusunda birliğin amaçları ve yapılması gerekenler belirtilmiştir.³¹

1.2. DEZAVANTAJLI GRUPLAR

Bu bölümde öncelikle dezavantajlılık kavramı ele alınmış ve daha sonra dezavantajlı grupları oluşturan kadınlar, gençler, yaşlılar, mahkumlar, engelliler ve göçmenler hakkında bilgi verilmiştir.

1.2.1. Dezavantajlılık Kavramı

“Dezavantaj” kavramını Türk Dil Kurumu (TDK) “*avantajlı olmama durumu*” şeklinde açıklamaktadır. Fransızca “*désavantage*” sözcüğünden gelmekte olup avantaja sahip olmama manasına gelmektedir.³² İngilizce “*disadvantage*” kökünden geldiği için İngilizce sözlüğe baktığımızda soruna yol açan bir durum veya neden anlamına geldiğini görmekteyiz. Soruna yol açan bu durum kişinin diğerlerinden daha az başarılı olmasına neden olmaktadır.³³

Dezavantajlı gruplar tanımlanırken ekonomistlerin, hukukçuların, sosyologların ve psikologların kendi bakış açıları ile bu sınırlandırmaları yaptığı görülmektedir. Ekonomistler, dezavantajlılık durumunu doğrudan yoksullukla ilişkilendirmektedirler. Bunlara göre dezavantajlı gruplar, gıda maddelerine ulaşmada, asgari geçim şartlarını sağlamada, sosyal ilişkilerinde kaynak yetersizliğini hissedebireyler, aileler ve gruplardır. Hukukçular ise, hakları ve çıkarları korunması gereken kesimleri dezavantajlı olarak görmektedirler. Bu açıdan bakıldığında hastaların ve engellilerin, kadınların, yaşlıların yasal olarak haklarının güvence altına alınması gerekmektedir. Sosyologlar, dezavantajlı grupları düşük gelire, refaha ve rekabet gücüne sahip kesim şeklinde ele almaktadırlar. Dünya Sağlık Örgütü ise dezavantajlılığın psikolojik yönüne de dikkat çekmiştir. Örgüt, dezavantajlı grupları, sosyal ayrımcılık, stres, endişe ve özgüven eksikliğini hissedebireyler, bulunduğu ortamlarda

³¹ Akbaş ve Özdemir, 2002

³² TDK, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori1=veritbn&kelimesec=91382, 14.03.2014

³³ <https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6z%C3%BCk/ingilizce/disadvantage>, 14.03.2014

çok az kontrole sahip olan, kaynak ve hizmetlere ulaşmada engellere sahip olan kişiler şeklinde tanımlamıştır.³⁴

Yasalar önünde eşit olunmasına rağmen kadınlar, gençler, özürllüer, göçmenler gibi dezavantajlı gruplar işgücü piyasasında da dezavantajlı durumdadırlar. Bu grupta yer alan insanlar hem düşük istihdam oranına hem de daha düşük ücretle, sigortasız çalışma gibi olumsuz durumlarla karşılaşmaktadırlar. Bu nedenle devletin bu tür gruplara karşı daha koruyucu politikalar geliştirmesi gerekmektedir.

Dezavantajlı grupların yaşadıkları sorun istihdamla sınırlı olmayıp bir o kadar önemli olan sosyal dışlanmadır. Sosyal dışlanma bireyin toplumla bütünleşmesini sağlayan hak ve özgürlüklere yeterince ulaşamaması anlamına gelmektedir. Belediyelerin dezavantajlı gruplara yönelik düzenlediği hayat boyu öğrenme eğitimleri sosyal dışlanmanın panzehri olan sosyal içermeye örnek olarak verilebilir.³⁵

1.2.2. Kadınlar

Cinsiyet kavramı biyolojik ve toplumsal cinsiyet olmak üzere iki farklı boyutu ile ele alınmaktadır. Biyolojik cinsiyet insan vücudundaki farklılıklar ile açıklanmaktadır. Toplumsal cinsiyet ise toplumsal ve kültürel nedenlerden dolayı kadın ve erkeğe yüklenen farklılıklar olarak açıklanabilir. Toplumsal cinsiyette içerisinde yaşanılan toplum, kadın ve erkeğe nasıl davranması gerektiği konusunda normlar getirmektedir. Kadın ve erkeğin de bu normlara uygun hareket etmesi beklenmektedir.³⁶

Kadınların işgücü piyasasına katılımının düşük olması önemli bir sorun olarak görülmektedir. Kırsal kesimde yaşayan kadınların istihdam oranı %37,5 iken kentlerde yaşayan kadınların istihdam oranı %24,8 olarak tespit edilmiştir. Köyden kentlere göçün artması, kente göçen kadınların eğitim durumlarının düşük olması kadınların istihdam edilebilme oranlarını da düşürmektedir. Kentli kadınların mesleki becerilerinin ve eğitim durumlarının iyileştirilmesi için politikalar geliştirilmesi gerekmektedir. Yerel

³⁴ Ziya Yıldırım, “Dezavantajlı Bir Grup Olarak Engellilere Yönelik Eğitim Faaliyetleri : İSMEK Örneği”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Üniversitesi SBE, 2011

³⁵ Halil Etyemez , “Kamuda Sosyal Politika, Ankara, Dezavantajlı Gruplarda Kadınlar”, **Memur-Sen Derneği Yayınları**, Yıl: 6 (20), 2012, s. 12

³⁶ Biçerli, 2016

yönetimlerin düzenlemiş olduğu hayat boyu öğrenme hizmetleri dezavantajlı kadınların işgücü piyasasına katılımına önemli bir katkı sağlamaktadır.³⁷

Kadının toplumsal dışlanmaya maruz kalması önemli bir sorundur. Eğitim ve istihdam açısından kadınların eşitsizliğe maruz kaldıkları bir gerçektir. Erkek egemen toplumlarda daha az değerli görülen işlerin kadınlara yaptırıldığı, kız çocuklarının okullara gönderilmeme durumu yaşanan eşitsizliklere örnek olarak gösterilebilir. Eşitsizlikle ilgili bir diğer konu da ücret adaletsizliğidir. Yapılan araştırmalara göre dünyada kadınlar, istihdamın %40'ını oluşturdukları halde, yoksulların %60'ını da kadınlar oluşturmaktadır. Bu oranlar, kadınların ücret konusunda maruz kaldıkları eşitsizliği gözler önüne sermektedir.³⁸

1.2.3. Gençler

15-24 yaş arasındaki genç nüfusun işsizliği genç işsizlik olarak tanımlanmakta olup genel işsizlik oranının iki katı bir genç işsizliğinin olması Türkiye'nin önemli bir sorunu olarak görülmektedir. Genç işsizlere yönelik olarak bazı politikalar geliştirilmektedir. Meslek lisesi ve meslek lisesi mezunlarına staj imkanı sağlanması, lise sonrası eğitime devam edemeyenler için yerel piyasanın ihtiyaç duyduğu yeteneklere uygun hayat boyu öğrenme kapsamında meslek edindirme kurslarının düzenlenmesi bu politikalara örnek verilebilir.³⁹

Kalkınma planlarında dezavantajlı gruplara yönelik çalışmalar altıncı kalkınma planı ile başlamıştır. Sekizinci kalkınma planında dezavantajlı gruplar genişletilmiş ve kadınlar, gençler ve özürülüler özellikle vurgulanmıştır. Kalkınma planında "*Özellikle gençlere, kadınlara ve özürülülere yönelik olmak üzere işsizliği önleyici tedbirler alınacaktır. İşsizlik riskiyle karşılaşabilecek beceri düzeyi ve ücret seviyeleri oldukça düşük kişilerin işsiz kalmalarını önleyici ve niteliklerini artırmayı hedefleyen aktif ve pasif istihdam politikaları uygulanacaktır.*" ifadesine yer verilmiştir.⁴⁰

³⁷ Etyemez, 2012, s. 13

³⁸ Biçerli, 2016

³⁹ Etyemez, 2012, s. 13

⁴⁰ Serdar Orhan, "Türkiye'de Kalkınma Planlarından Günümüze Özürülü İstihdamının Etkinliği", **Kamuda Sosyal Politika**, Memur-Sen Derneği Yayınları, 6 (20), 2012, s. 56

Dokuzuncu kalkınma planında ise dezavantajlı grupların istihdam oranının iyileştirmesi için uygulanması gereken politikalar daha detaylı bir şekilde belirtilmiştir. Kalkınma planında dezavantajlı gruplara yönelik bu husus şöyle ifade edilmiştir: *“işgücünün beceri ve yeterliliğini geliştirerek istihdam edilebilirliğin artırılmasını amaçlayan aktif işgücü politikaları, işgücü yetiştirme, mesleki eğitim ve işgücü uyum programlarını, mesleğe yönelme, mesleki danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin sunulmasını, iş arama stratejilerinin geliştirilmesini, işsizler, özürlüler, kadınlar ve gençler gibi dezavantajlı grupların iş bulmasını, girişimcilik eğitimlerini ve istihdam garantili eğitim programlarını kapsamaktadır.”*⁴¹

Ülkelerin gelişme seviyelerine göre, sosyo-kültürel yapılarına göre çocuk tanımı değiştiği için ortak bir çocuk tanımı bulunmamakla birlikte Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’ne göre erken yaşta reşit olma durumu haricinde “18 yaş altı her insan çocuk sayılır” şeklinde bir tanım yapılmaktadır. Çocuklar, hayatlarını devam ettirebilecekleri bireysel kazanımlara sahip olmadıkları ve ailelerinden bağımsız olarak ihtiyaçlarını karşılayamadıkları için dezavantajlı gruplar arasında kabul edilmektedirler.⁴²

1.2.4. Yaşlılar

Literatür incelendiğinde yaşlı kavramının 60 yaş ve üzeri insanlar için kullanıldığı görülmektedir. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ise yaşlılık kavramını dönemlere ayırmıştır. Buna göre 50-59 yaş aralığını “erken yaşlılık”, 60-74 yaş aralığını “yaşlılık”, 75 ve üzerini ise “ileri yaşlılık” olarak tanımlamıştır. Yaşlı nüfus, dünya nüfusunun %8’ini oluşturmakta olup, 2050 yılına gelindiğinde bu oranın %20’lere ulaşacağı öngörülmektedir. Bu nedenle yaşlı nüfusa yönelik olarak politikalar üretilmesi önem arz etmektedir.⁴³

Yaşam süresinin uzaması ve doğum oranının azalması nedeniyle 60 yaş üzeri yaşlı nüfusu hızla artmakta ve yaşlanma küresel bir sorun haline gelmektedir. Dünya Sağlık Örgütü’nün rakamlarına göre dünya nüfusunun onda birini 60 yaş ve üzeri

⁴¹ Orhan, 2012, s. 56

⁴² Biçerli, 2016, s. 44-45

⁴³ Biçerli, 2016, s.39-40

meydana getirirken bu oranın hızla arttığı ve 2050’li yıllara gelindiğinde yaşlı nüfusun iki milyara ulaşması beklenmektedir.⁴⁴

1.2.5. Engelliler

Engellilerin temel hak ve özgürlüklerden faydalanmasını sağlamak, doğuştan sahip oldukları onuru ve saygıyı kazandırmak ve böylece hayatlarına diğer insanlarla eşit koşullarda, tam ve etkin bir şekilde katılmalarını sağlamak amacıyla engelliliği önleyecek ve tedbir alınmasını sağlayacak düzenlemeleri içeren 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun, engelliye şöyle tanımlanmaktadır:⁴⁵

“Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duysal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit koşullarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre koşullarından etkilenen birey”

Engelli ve özürlü kavramları birbiri yerine kullanılsa da farklı anlamlar içermektedirler. Özürlü kavramı “özürlülüğe” vurgu yaparken, engelli kavramı kişinin özründen kaynaklanan dezavantajlı konumunun zaman içerisinde -gerçekten olmasa da toplumun gözünde- ortadan kalkabileceğini vadetmektedir. BM’ye göre, normal bir kişinin günlük yaşamında kendi kendine yapması beklenen şeyleri bedensel veya ruhsal yeteneklerindeki doğuştan yada sonradan meydana gelen noksanlık nedeniyle yapamayan kişiler engelli olarak tanımlanmaktadır.⁴⁶

Engelliliği tanımlarken bazı sosyal faktörler göz önüne alınmaktadır. Bu faktörler bakıma muhtaçlık, sosyal hayata uyum sağlayabilmek, çalışabilirlik, ulaşılabilirlik ve erişilebilirlik şeklinde sıralanmaktadır. Ayrıca insanlar kalıtım, beslenme, hastalık, kazalar, sakıncalı ortam, görenek-gelenek ve eğitimsizlik gibi birçok faktörden dolayı özürlü hale gelebilmektedirler.⁴⁷

Engellilerle ilgili en büyük sorun eğitim olarak karşımıza çıkmaktadır. Özürlüler Dairesi Başkanlığının 2002 yılında yaptığı araştırmaya göre, genel nüfusun

⁴⁴ Kemal Aydın , “Küresel Yaşlanma”, **Kamuda Sosyal Politika**, Memur-Sen Derneği Yayınları, 6 (20), 2012, s. 36

⁴⁵ 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun, 01.07.2005

⁴⁶ Biçerli, 2016

⁴⁷ Mustafa Öztürk, **Türkiye’de Engelli Gerçeği**, MÜSİAD Cep Kitapları 30, Ajansvista Matbaacılık 2011

%11,3'ü okuryazar değilken, bu oranın engellilerde %34,1'e çıktığı görülmektedir. İlkokul eğitimi alanların oranı birbirine çok yakinken, ilköğretim ve sonrası eğitimlerde aradaki farkın olumsuz yönde arttığı görülmektedir.⁴⁸

T.C. Anayasasının 10. Maddesi ve yine Anayasanın Sosyal Güvenlik Bakımından Özel Olarak Korunması Gerekenler başlıklı 61. Maddenin ikinci fıkrası ile özürllülere karşı ayrımcılık yasaklanmış ve bu dezavantajlı gruba yönelik koruyucu tedbirler alınması gerektiği vurgulanmıştır.⁴⁹ 5378 sayılı Engelliler Hakkındaki Kanun engellilerin mesleki alanda eğitim alabilmeleri için düzenlemeler yapmıştır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından yapılan meslek analizleri sonrasında Millî Eğitim Bakanlığı ile yapılacak işbirliği ile rehabilitasyon ve eğitim programlarının düzenlenmesi amaçlanmıştır. Bu eğitimlerin, kamu kurum ve kuruluşlarının yanı sıra belediyeler veya diğer tüzel kişiler tarafından düzenlenebileceği belirtilmiştir. Eğitim ve rehabilitasyon çalışmaları ile ilgili yönetmelikler Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının ortak çalışması ile hazırlanmaktadır.⁵⁰

Engellilerin eğitimi konusuna ve özellikle de hayat boyu öğrenmeye Engelliler Kanununda özel bir yer ayrılmıştır. Buna göre engellilerin, özel durumları ve farklılıkları göz önünde bulundurularak, eşitlik ilkesi nedeniyle hayat boyu eğitim imkanlarından ayrımcılığa maruz kalmadan yararlandırılması gerektiği vurgulanmıştır. Eğitim çalışmaları ile ilgili yönetmelikler, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı ve Türk Dil Kurumunun ortak çalışması ile hazırlanmaktadır.⁵¹

DİE ve Başbakanlık Özürllüler İdaresi Başkanlığı tarafından yapılan (2002) Özürllüler Araştırması verilerine göre engellilerin %12,7'si eğitim hizmetlerinden, %5,9'u bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinden, %1'i ise meslek kurslarından yararlanmaktadır. Meslek edindirme kurslarının içeriği çıraklık eğitimi şeklinde olup çıraklık eğitimi alan engellilerin %52,4'ü istihdam edilmektedir. Engellilerin eğitim

⁴⁸ Türkiye Özürllüler Araştırması 2002, Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Ankara, 2004

⁴⁹ Serkan Erol, "İş Hayatında Özürllülüğe Dayalı Ayrımcılık ve Mücadele Yöntemleri", **Kamuda Sosyal Politika**, Memur-Sen Derneği Yayınları, 6 (20), 2012, s. 66

⁵⁰ 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun, 01.07.2005 tarihli

⁵¹ 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun,

sonrası istihdam edilebilme oranının bu denli yüksek olması engellilere yönelik eğitim hizmetlerinin önemini ortaya koymaktadır.⁵²

Türkiye Özürlüler Araştırması (2002) verilerine göre Ortopedik, görme, işitme, konuşma ve zihinsel özürlü nüfusun istihdam edilme oranı %21,71 iken, süreğen hastalığı olanların oranı %22,87'dir. Ancak özürlülerin istihdamında kadın ve erkeklerin oranında önemli bir fark bulunmaktadır. Ortopedik, görme, işitme, konuşma ve zihinsel özürlü erkeklerin istihdam oranı %32,22 iken, kadınlarda bu oranın %6,71'e düştüğü, süreğen hasta erkeklerde de istihdam oranı %46,58 iken kadınlarda bu oranın %7,21'e düştüğü gözlemlenmektedir.⁵³

1.2.6. Mahkûmlar ve Eski Hükümlüler

Dezavantajlı gruplar içerisinde yer alan özürlüler ve eski mahkûmların istihdam sorununa yönelik politikalara kalkınma planlarında da yer verilmektedir. 1963 yılında başlayan ve her 5 yılda bir hazırlanan kalkınma planlarının altıncısında, 1990-1994 kalkınma planında ilk kez özürlüler ve eski mahkûmların istihdamına özel vurgu yapılmıştır. Kalkınma planında "*işgücü piyasasına girişte zorluklarla karşılaşan özürlüler ve eski hükümlülerin problemlerini giderici tedbirler alınacaktır.*" maddesi ile özürlü ve eski hükümlülere özel politikalar geliştirileceği ifade edilmiştir.⁵⁴

Cezaevlerinden çıkan mahkûmlar, toplum içerisinde hemen çözmeleri gereken sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Barınma, yeme içme gibi ihtiyaçların öncelikli olarak karşılanması ihtiyacı ve bunun için gerekli olan iş, eski hükümlüler için bir ölçüde gerçek cezaya dönüşmektedir. Bu nedenle mahkûmların salıverme öncesinde bir eğitime tabi tutulması önerilmektedir. Bu eğitimlerle mahkûmlara çalışması için meslek öğrenme, kendi ayakları üzerinde durabilme, sosyal yetenekler kazanma fırsatı sağlanabilmektedir.⁵⁵ İSMEK tarafından mahkûmlara yönelik hayat boyu öğrenme kapsamında düzenlenen eğitimler buna örnek olarak verilebilir.

1.2.7. Göçmenler

⁵² Öztürk, 2011

⁵³ Türkiye Özürlüler Araştırması 2002, s. 14

⁵⁴ Orhan, 2012

⁵⁵ Cumhur Şahin, "Tahliye Öncesi ve Sonrası Hükümlüye ve Eski Hükümlüye Yardım", **15. Hukuk İhtisas Semineri**, Mart 2002

Türkiye'nin göçmen politikasını kronolojik olarak dört döneme ayırmak mümkündür. Cumhuriyetin ilk yıllarında, savaş sonrası ülke dışındaki Türk kökenli vatandaşların ülkeye dönmeleri için yapılan ikili anlaşmalar ön plana çıkmaktadır. İkinci dünya savaşının sonrasında ise Avrupa'da ortaya çıkan iş gücü açığını gidermek için iş gücü göçünden söz edilmektedir. 1980 sonrası serbest piyasa ekonomisine geçilmesi göçmen politikalarını da etkilemiştir. 2000'li yıllarda ise göçmen politikası Avrupa Birliği tarafından yakından takip edilmeye başlanmıştır. Özellikle Suriye savaşından sonra ortaya çıkan toplu göçler devletlerin politikalarını önemli ölçüde etkilemiştir.⁵⁶ İSMEK tarafından hayat boyu öğrenim faaliyetleri kapsamında düzenlenen eğitimlerden yabancılar da faydalanmaktadır. 2017-2018 eğitim döneminde yaklaşık 24.800 yabancı uyruklu kursiyerin eğitim aldığı tespit edilmiştir. Bu kursiyerlerin önemli bir bölümünü (yaklaşık 13.110) Suriye, Irak, Afganistan, Çin, Mısır gibi savaşların ve yönetim baskılarının olduğu bölgelerden gelen kişilerin oluşturduğu görülmüştür. Bu kursiyerlerin çoğunluğu iş bulmak ve meslek edinmek amacıyla kurslara katılsalar da (yaklaşık %58), azımsanmayacak bir bölümünün de yeteneklerini geliştirmek ve sosyalleşmek amacıyla kurslara katıldıkları görülmüştür. Bu nedenle İSMEK gibi kurumların düzenledikleri hayat boyu öğrenme eğitimleri dezavantajlı grupların yalnızca istihdam edilmesine katkı sağlamamakta, aynı zamanda onların sosyalleşmesine ve toplumla kaynaşmasına katkı sağlamaktadır.

⁵⁶ Biçerli, 2016, s.49

2. YEREL YÖNETİMLER VE HAYAT BOYU ÖĞRENME

Tez çalışması kapsamında yerel yönetimlerin düzenledikleri hayat boyu öğrenim faaliyetlerinin incelenmesinin amaçlandığını ifade etmiştik. Bu kapsamda tezin bu bölümde yerel yönetimler ile ilgili genel bir bilgi verildikten sonra hayat boyu öğrenme eğitimlerini yerel yönetimlerde çerçevesinde inceleyen tez çalışmaları incelenmiştir.

2.1. BELEDİYE

Bu bölümde yerel yönetimler arasında yer alan belediyeler hakkında bilgi verilmiştir. Öncelikle belediyenin tanımı ve kuruluş esaslarına değinilmiş, daha sonra belediyelerin kuruluş ve işleyişini düzenleyen kanunlara, belediyelerin organlarına ve görevlerine yer verilmiştir.

2.1.1. Belediye Tanımı Ve Kuruluş Esasları

Kamu hizmetlerinin verimli bir şekilde yerine getirilmesi için devlet, merkezi ve yerinden olmak üzere iki şekilde örgütlenmiştir. Hizmetin topluma sunuş şekli ise, içerisinde yaşanan toplumun coğrafi, sosyo-ekonomik ve yönetsel faktörlerine göre şekillenmektedir. 1982 Anayasasına göre düzenlenen yerinden yönetimler, merkezi yönetimlerden belirli ölçülere göre bağımsızdırlar. Merkezi yönetim ile yerinden yönetim arasındaki ilişki ast-üst ilişkisi şeklinde olmamakla birlikte genel idare politikasına göre “vesayet yetkisine” dayanarak merkezi yönetimler tarafından denetlenebilirler. Hiyerarşik denetimde üst makam istediği gibi denetimde bulunabilirken, vesayet yetkisinde merkezi yönetimler ancak belirli durumlarda yerinden yönetimleri denetleme yetkisine sahiptirler.⁵⁷

Yerel yönetimler toplumsal ihtiyaçlara cevap vermektedir. Aktif yurttaşlığı sağladığı, yerel temsili ve katılımı sağladığı, halka dönüklüğü geliştirdiği, yerel kimliğin oluşmasına ve gelişmesine katkı sağladığı, yerel bir iletişim aracı görevi üstlendiği, tek çatı altında çok farklı hizmetlerin eşgüdümlü olarak gerçekleşmesine imkan sağladığı, esneklik sağladığı, merkezi yönetime karşı denge sağladığı, yerel topluluğun ihtiyaç ve isteklerini daha iyi yansıtabildiği, hizmetlerin yerel şartlara uygun

⁵⁷ Zerrin Toprak, *Yerel Yönetimler*, Nobel Yayınevi, 6. Baskı, Ankara, 2006, s.11

olarak verilmesini sağladığı, kamusal işlere katılımında eğitim, deneyim ve birikim sağladığı, yerel topluluğa güç, fırsat ve seçenek sağladığı için yerel yönetimlerin bir gereksinim olduğu ifade edilmektedir.⁵⁸

Belediye terimi Osmanlı'da Tanzimat döneminden beri kullanılmakta olup Osman Nuri Bey'in mecellesinde “*ortak menfaatler ve karşılıklı ihtiyaçların zorlaması ile bir beldede oturan halkın, beldelerine ve dolayısı ile kendilerine ait meseleleri, hükümetin kanunla belirttiği sınır ve sorumluluk dairesinde seçmiş oldukları vekilleri vasıtası ile halletmeleri*” şeklinde tanımlanmıştır.⁵⁹ Yerel yönetimin bir parçası olan belediyeye, 1982 T.C. Anayasasında mahalli idareler tanımı içerisinde yer verilmiştir. Anayasada geçen “mahalli idareler” tanımı şu şekildedir:⁶⁰

“Mahalli idareler, il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere, kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları yine kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir.”

Tanıma göre belediyeler esas itibariyle:⁶¹

- Halkın yerel ortak ihtiyaçlarının karşılanması için kurulmuş,
- Kuruluş esasları kanunla belirlenmiş,
- Karar organları, kanunda belirlenen seçmenler tarafından seçilen,
- Bir kamu tüzelkişisi olarak tarif edilmektedir.

1580 sayılı belediye kanununda ise belediye tanımı şöyle yapılmıştır:⁶²

“Belediye, beldenin ve beldede oturanların yerel nitelikte ortak ve uygarlığın gerektirdiği ihtiyaçlarını düzenlemek ve karşılamakla yükümlü tüzelkişiliktir.”

Büyükşehir belediyelerinin yönetiminin hukukî statüsünü belirlemek, hizmetlerin planlı, programlı, etkin ve uyum içinde yürütülmesini sağlamak amacıyla

⁵⁸ Selahattin Yıldırım, **Yerel Yönetim ve Demokrasi: Kavram ve Yaklaşımlar**, Kent Basımevi, İstanbul, 1994

⁵⁹ M. Ali Gökaçtı, **Dünyada ve Türkiye’de Belediyecilik**, Ozan Yayıncılık, İstanbul, 1996

⁶⁰ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 07.11.1982-2709, Madde 127

⁶¹ Ziya Çoker, **Belediye Başkanları Görev ve Yetkileri**, İlksan Matbaası, Ankara, 1999

⁶² Belediye Kanunu, 03.04.1930-1580, Madde 1

çıkarılan, 1984 tarihli 3030 sayılı Büyükşehir Belediyeleri Kanununda “*belediye sınırları içinde birden fazla ilçe bulunan şehirler*” büyükşehir olarak, “*büyükşehir belediye sınırları içinde kalan ilçelerde kurulan belediyelerde*” ilçe belediyesi olarak tanımlanmıştır.⁶³

2.1.2. Belediye Kanunları

1984’te 3030 sayılı kanunla birlikte Büyükşehir Belediyelerinin kurulmasından sonra belediyelerin gelirleri artmış, yerel yönetimlerde önemli atılımlar başlamıştır. Bu kanunu takiben belediyelerin yetki ve sorumluluklarını düzenlemek için 1987 yılında çıkarılan 3360 sayılı Kanun, 2004 yılında 5272 sayılı Kanun, 2005 yılında da 5393 sayılı Kanunlar çıkarılmıştır. Şuanda belediyeler 2005 yılında çıkarılan 5393 sayılı Belediye Yasasına uygun olarak faaliyetlerini yürütmektedirler. Ayrıca 14 ilde Büyükşehir ve 27 ilçe kurulması için 6360 sayılı yasa çıkarılmıştır.⁶⁴ Bu bölümde belediyelerin kuruluş ve faaliyetlerini düzenleyen kanunlara yer verilecektir.

2.1.2.1. 3030 Sayılı Kanun

Büyükşehirlerde ortaya çıkmış problemleri çözmek amacıyla, 27.06.1984 tarihinde 3030 sayılı Kanunla ile Büyükşehir Belediyeleri kurularak bu belediyelerin ilave maddi kaynak ve imtiyazlar elde etmesi sağlanmıştır.⁶⁵ 3030 sayılı yasa ile belediyeler arasındaki görev ayrımı ve koordinasyon sorununun giderilmesi, belediye sınırlarında bulunan birden çok ilçe belediyesi bulunan yerlerde büyükşehir belediyeleri kurularak iki kademeli bir sistemin kurulması ve kamu hizmetlerinin büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasında paylaşılması sağlanmıştır.⁶⁶

Büyükşehir yönetim modeli ile il belediyeleri büyükşehir belediyesine, şube müdürlükleri de ilçe belediyelerine dönüştürülmüştür.⁶⁷ Belediyelerin gelirlerini

⁶³ Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun, 27.06.1984

⁶⁴ Yeter Çiçek, “Geçmişten Günümüze Yerel Yönetimler”, **Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 11 (1), 2014, s. 60

⁶⁵ Burak Hamza Eryiğit ve Fuat Yörükoğlu, “1980 Sonrası Türk Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılanması Bağlamında Türk Metropoliten”, **Mevzuat Dergisi**, Yıl: 14, Sayı: 163, 2011, s. 11

⁶⁶ Hasan Canpolat, “Türk Yerel Yönetim Sisteminde Ölçek Reformları Ve 5747 Sayılı Kanunla İlgili Yargı Kararlarının Değerlendirilmesi”, **Türk İdare Dergisi**, Sayı: 467, 2010, s. 92

⁶⁷ Erbay Arıkoğlu, “Geçmişten Geleceğe Büyükşehir Belediye Modeli”, **Yerel Politikalar Dergisi**, Sayı: 3, 2013, s. 57

artırmak için belediyelere imar yetkisi, iç ve dış borçlanma imkanı verilmiştir. Devleti küçültme politikası olarak belediye şirketlerinin kurulması için mali özerklik yetkisi genişletilmiş, hizmetlerin ihale edilerek taşeronlar aracılığıyla yerine getirilmesi yöntemi uygulanmaya başlanmıştır.⁶⁸

2.1.2.2. 5216 Sayılı Kanunun

Yeni kanunda Büyükşehir belediyesi “*En az üç ilçe veya ilk kademe belediyesini kapsayan, bu belediyeler arasında koordinasyonu sağlayan; kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; idari ve mali özerkliğe sahip ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisidir*” şeklinde tanımlanmıştır.⁶⁹ Kanundan da anlaşıldığı üzere büyükşehir kurulabilmesi için artık büyükşehir sınırlarında en az üç ilçe veya ilk kademe belediyenin bulunması gerekmektedir. Ayrıca nüfus ve uzaklık şartları da getirilmiştir. Buna göre büyükşehirlere beldenin sınırları içerisinde yer alan ve bu sınırlara en fazla 10 km uzaklıktaki yerleşim yerleri dahil edilmiş, nüfusu 750.000’den fazla olan il belediyelerinden fiziki yerleşim durumu ve ekonomik durumu uygun olan belediyelerin büyükşehirlere dönüştürülmesine karar verilmiştir.⁷⁰ Yasayla il merkezi ve etrafındaki yerleşim yerlerinin bütünleştirilmesi, böylelikle kentsel bütünlüğün sağlanması amaçlanmıştır.⁷¹

Yerel yönetimler reformuyla getirilen bazı yenilikleri şöyle sıralayabiliriz;⁷²

- Birçok belde ve köy büyükşehir sınırlarına dahil edilerek kentsel bütünlük sağlanmıştır.
- Toplum ihtiyaçlarına yönelik olarak hizmetler yapılması amacıyla stratejik plan hazırlama zorunlu hale getirilmiştir.
- Belediyelere, kentin gelişmesine katkı sağlayacak yatırımları teşvik etme yetkisi getirilmiştir.

⁶⁸Süleyman Yaman Koçak ve Ali Ekşi, “Katılımcılık ve Demokrasi Perspektifinden Türkiye’de Yerel Yönetimler”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 21, 2010, s. 303

⁶⁹5216 Sayılı Büyük Şehir Belediye Kanunu, 2004

⁷⁰Canpolat, 2010, s. 92

⁷¹Arıkboğa, 2013, s. 59

⁷²Eryiğit ve Yörükoğlu, 2011, s. 18-19

- Belediyelere sosyal belediyeçilik anlayışı getirilmiştir.
- Katılımcı demokrasinin güçlenmesi için kent konseylerinin kurulması kararlaştırılmıştır.

2.1.2.3. 5747 Sayılı Kanun

5747 sayılı Kanunda belediye ölçekleri ile ilgili iki önemli düzenleme yapılmıştır. Bunlardan birincisinde büyükşehir belediye sisteminde bulunan alt kademe belediyeler kaldırılmış; diğerinde ise yerel yönetim sisteminin önemli sorunları arasında yer alan küçük belediyeler sorununu çözmek için 862 belde belediyesi kaldırılmış ve köye dönüştürülmüştür.⁷³ Bu yasa ile ayrıca büyükşehir belediye başkanının yetkilerine de sınırlama getirilmiştir. Şöyle ki, başkanın kendi meclisi ve ilçe meclisinin kararlarını veto yetkisi kaldırılmış, böylece ilçe belediyelerinin özerkliği güçlendirilmiştir.⁷⁴

2.1.2.4. 6360 Sayılı Kanun

6360 sayılı Kanunda, daha kapsamlı planlama politikalarının uygulanması, imar bütünlüğünün sağlanması, teknolojiden faydalanılması, nitelikli teknik personel istihdamı ile verimliliğin artırılması, hizmetlerin daha etkili ve verimli yerine getirilmesi amaçlanmıştır. Yasa ile bir çok il özel idaresi, belediye ve köy kaldırılmıştır. İl özel idareleri iki yapıya ayrılmış ve yetkileri bakanlık, valilik, hazine ve belediyelere aktarılmıştır.⁷⁵

Kurulan 13 yeni büyükşehir ile birlikte toplam büyükşehir belediyesi sayısı 30'a yükselmiştir. İl özel idarelerinin kaldırılması sonrası ortaya çıkabilecek boşluğun doldurulması için büyükşehirlerde Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığının kurulmasına karar verilmiştir.⁷⁶

⁷³ Canpolat, 2010, s. 95

⁷⁴ Arıkboğa, 2013, s. 65

⁷⁵ Ferit İzci ve Menaf Turan, "Türkiye'de Büyükşehir Belediyesi Sistemi Ve 6360 Sayılı Yasa İle Büyükşehir Belediyesi Sisteminde Meydana Gelen Değişimler: Van Örneği", **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 18 (1), 2013

⁷⁶ Hicran Çelikyay, **Değişen Kent Yönetimi Ve 6360 Sayılı Büyükşehir Yasası**, Seta Vakfı, Sayı:101, 2014

2.1.2.5.5393 Sayılı Kanun

5393 Sayılı Belediye Kanununda belediye tanımı yeniden yapılmıştır. Tanımda tüzel kişiliğin içerisinde yer alan “özerklik” kavramı açıkça yazılmıştır. Tanıma göre belediye, belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organları seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, “*idari ve mali özerkliğe*” sahip kamu tüzel kişisidir.⁷⁷

2.1.3. Belediye Organları

Belediyeler belediye meclisi, belediye encümeni ve belediye başkanı olmak üzere üç tür organdan oluşmaktadır. Bunlar, karar ve yürütme olarak ele alınabilir. Belediye meclisleri en büyük karar organı olarak ifade edilmektedir. Kararların çıkarıldığı bölümdür. Belediye encümeni ise karar organı ile yürütme organı arasında yer almakta olup, hem karar hem de yürütme görevi olan karma bir organdır. Belediye başkanı ise yürütme organını temsil etmektedir.⁷⁸

Belediye örgütü belediyelerde belediye başkanının yanı sıra ihtiyaç kadar başkan yardımcısı ve daire baş amirlerinden meydana gelmektedir. Belediye örgütünde yer alan baş amirler şöyle sıralanmaktadır:⁷⁹

- Yazı işleri müdürü ve baş katip,
- Hesap işleri müdürü veya muhasebeci,
- Sağlık işleri müdürü, baştabip veya tabip,
- Veteriner müdürü, baş veteriner veya veteriner,
- Fen işleri müdürü, başmühendis veya mühendis,
- Teftiş kurulu başkanı, başmüfettiş veya müfettiş,
- Gerek duyulduğunda personel ve hukuk işleri müdürü veya danışman avukat.

Büyükşehir belediyelerinde bir genel sekreter ve en fazla dört genel sekreter yardımcısı, başkanın adına belediye hizmetlerini yönetmekten sorumludur. Genel

⁷⁷ Toprak, 2006, s.87

⁷⁸ Çoker, 1999 s. 8

⁷⁹ Çoker, 1999, s. 9

sekreterin altında daire başkanları, müdürler, şefler ve memurlar yer almaktadır. Birimler, ihtiyaç halinde belediye meclisinin kararı sonrasında İçişleri Bakanlığı'nın onayı ile kurulmaktadır. Ayrıca belirli kadrolarda karşılık gösterilerek sözleşmeli personel de çalıştırılabilmektedir. Yine ihtiyaç durumuna göre Büyükşehir belediye başkanına görüş bildirmek amacıyla danışma kurulu kurulabilmektedir.⁸⁰

2.1.4. Belediyelerin Görevleri

Belediyeler yerel halkın ihtiyaçlarına cevap vermek amacıyla, yine halkın seçimi ile göreve gelmiş tüzelkişiliklerdir. Belediyelerin, belediye başkanı öncülüğünde örgütlü olarak yerine getirmesi gereken görevler bulunmaktadır. Bu görevler bölümlere ayrılarak kısaca şu şekilde açıklanabilir.

1. Genel yönetim ve destek hizmetleri

Bütçe ve muhasebe hizmetleri birimi, belediyelerin gelirlerini toplamak, vergi, resim ve harçlarla ilgili tahakkuk ve tahsil işlemlerini gerçekleştirmek, gelir-gider muhasebe işlemlerini yerine getirmek, bütçe hazırlamak ve bütçeyi uygulamak gibi faaliyetlerden sorumludur. Destek hizmetleri birimi, personel özlük işlemlerini takip etmek, yönetmelikleri ilan etmek, kanun ve mevzuatları takip etmek, komisyon ve kurullara temsilci göndermek, sokak isimleri düzenlemek gibi faaliyetlerden sorumludur. Sivil savunma hizmetleri birimi ise, sivil savunma hizmetlerini planlaması ve yürütülmesinden, konuyla ilgili kurumlarla yazışmalardan, sivil savunma kadrolarının oluşturulmasından sorumludur.

2. Esenlik hizmetleri

Zabıta birimi, umuma açık yerlerde yapılan satışları denetlemek, satış yapılan yerlere verilecek ruhsatları hazırlamak, çalışma saatlerini düzenlemek, buralarda kamu düzeninin tesis edilmesini sağlamak gibi faaliyetlerden sorumludur. Zabıta birimi ayrıca sadece satışla ilgili işlemlerle sınırlı olmayıp, dilencilik gibi kamu düzenini bozan

⁸⁰ Çoker, 1999, s. 9

durumları önlemekle de sorumludur. Belediyeler aynı zamanda yangınla mücadele için gerekli organizasyonu kurmak, afetlerle mücadele için gerekli faaliyetleri yerine getirmekten sorumludur.

3. Temizlik ve çevre koruma hizmetleri

Belediyeler hem temizlik hizmetlerini yerine getirmekte hem de çevrenin korunmasına yardımcı olmaktadır. Bu bağlamda çöplerin toplanması ve yok edilmesinden, umumi yerlerin temiz tutulmasından sorumludur. Aynı zamanda tehlikeli ve tıbbi atıkların, katı atıkların kontrolünden, katı atıkların depolanmasından ve dönüştürülmesinden sorumludur. Bunun yanı sıra, gürültü ve hava kirliliği ile mücadeleden, anıt ve tarihi eserlerin korunmasından da sorumludur.

4. Sağlık ve sosyal yardım hizmetleri

Belediyeler hastaneler, muayenehaneler, doğum ve emzirme evleri gibi sağlık hizmetlerinin verilmesinden sorumludur. Sağlıkla ilgili raporlar düzenlemek, fakirlerin sağlık hizmetlerine ulaşmasını sağlamaktan sorumludur. Aynı zamanda insan ve konut sağlığı hizmetlerini de vermektedir. Umuma açık yerlerde işveren ve çalışanın sağlığının korunmasından, açık alanlarda satılan sütlerin kontrolünden, yeme içme yerlerinin kontrolünden, belediye mezarlıklarının düzenlenmesinden, cenaze hizmetlerinden, nüfusu elli binin üzerindeki yerleşim yerlerinde konut sağlığının kontrol edilmesinden sorumludur. Sosyal yardım hizmetleri kapsamında bakıma muhtaç çocuklar, yaşlılar, evsizler, sokakta kalmışlar gibi yardıma muhtaç kişileri koruyup gözetmekle sorumludur. Ayrıca kendi personeli için yardım sandıkları kurmak, sosyal yardım kuruluşları için bütçeden pay ayırma faaliyetlerini de yürütmektedir.

5. Bayındırlık ve ulaşım hizmetleri

Kentsel planlama hizmeti kapsamında belediye imar planlarının hazırlanması, imar değişikliklerinin düzenlenmesinden sorumludur. Gecekondulaşmayı önlemek, ıslah etmek, imar mevzuatına aykırı yapılaşma ile mücadele etmekten sorumludur. İmar ve inşaat hizmeti kapsamında sokak ve meydanların düzenlenmesi, ucuz belediye

konutlarının üretilmesi, mevcut taşınmazların bakımı, riskli binaları yıktırmak gibi faaliyetlerinden sorumludur. Yapı ve fenni kontrol hizmeti kapsamında yeni yapı, yapı değişikliği veya onarım için ruhsat düzenlemek, umumun sağlığını etkileyen yerlerde yapılacak imalathanelerin ruhsatlandırılması ve kontrol edilmesi gibi faaliyetlerden sorumludur. Ulaşım ve trafik hizmetleri kapsamında ise iskele, rıhtım, köprü yapmak, işletmek, belediye ulaşım araçlarını planlamak, trafiği düzenlemek gibi faaliyetlerden sorumludur.

6. Tarım ve hayvancılık hizmetleri

Belediyeler hayvancılık hizmeti kapsamında başıboş hayvanları tutma ve saklama, umumun bulunduğu yerlerden geçecek, otlayacak hayvanlar için düzenlemeler yapmak, mezbahalar kurmak ve işletmek, bahçeler kurmak, hayvan pazarları kurmak ve veteriner hizmetleri sağlamak, bulaşıcı hayvan hastalıkları ile mücadele gibi faaliyetlerden sorumludur. Tarım, park-bahçe, ağaçlandırma hizmetleri kapsamında ise ekili alanlar için sulama kanalları hazırlamak ve işletmek, mevcut bağ, bahçe ve meraları korumak, vatandaşlar için park, bahçe ve çocuk parkları yapmak gibi faaliyetlerden sorumludur.

7. Eğitim, sanat ve kültür, spor, turizm ve tanıtma hizmetleri

Belediyeler eğitim hizmeti kapsamında okul öncesi kurumlar açmak, beldenin ihtiyaç duyduğu mesleklerde insan yetiştirmek için kurslar düzenlemek, eğitim kurumları için arsa temin etmek gibi faaliyetlerden sorumludur. Belediyeler kültürel yaşam noktasında da önemli hizmetler yerine getirmektedir. Kültür ve turizm hizmetleri kapsamında tiyatro ve sinema yapılacak imkanlar sağlamak, kütüphaneler ve müzeler kurmak, kültür ve turizm etkinlikleri düzenlemek, kültür varlıklarının korunması için imar planlarında düzenlemeler yapmak gibi faaliyetlerden sorumludur. Gençlik ve spor hizmetleri kapsamında ise spor ve oyun salonları açmak, işletmek, küçük çocukları spora teşvik etmek, şehir planlamasında spor tesisleri için düzenlemeler yapmak gibi faaliyetlerden sorumludur.

Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği (IULA), bir çok ülkeyi araştırmış ve halk eğitimi faaliyetlerinin yerel yönetimleri doğrudan ilgilendirdiği sonucuna ulaşmıştır.

Buna bağı olarak yerel yönetimler de merkezi yönetimin çıkardığı yasalara uygun olarak halk eğitimi faaliyetlerini yürütmektedir. Halk eğitimi ile yerel yönetimler toplumun ihtiyaçlarına cevap vermektedirler. Merkezi yönetimlerin, yerel yönetimlerin özerkliğini zedelemeyen düzenlemeler yapması gerekmektedir. Yerel yönetimlerin yerel halka daha yakın olması, onların ihtiyaçlarını daha iyi bilmesi halk eğitimini daha etkin yerine getirmesini sağlamaktadır. Ancak halkın eğitimini sadece yerel yönetimlerin sorumluluğuna bırakmak doğru değildir. Burada devlet, yerel yönetimler, özel kuruluşlar ve sivil örgütlerin işbirliği yapması önem arz etmektedir.⁸¹

Yerel yönetimler yetişkin eğitimi ile istihdam, sağlık, kültür, çevre gibi bir çok alanda topluma yarar sağlamaktadır. Yerel yönetimlerin yetişkin eğitime ilişkin vermiş olduğu hizmetler ana başlıklar altında şöyle sıralanabilir:⁸²

Belediyeler toplum ve işgücü piyasalarının entegrasyonuna yönelik hizmetler kapsamında işsizlik sadece gelir kaybına değil sosyal iletişim bozukluğuna da neden olmaktadır. bu nedenle işsizlere yönelik eğitimlerin sosyal boyutunu da dikkate almak gerekmektedir. Sosyal bakım hizmeti kapsamında toplum içerisinde yaşama zorluğu çeken engelli, yaşlı, psikolojik sorunları olan bireylere yönelik yetişkin eğitimi hizmetleri verilmektedir. Eğitimlerle bu özel grupların sosyalleşmesine katkı sağlanmaktadır. Kültürel uyum hizmeti kapsamında yetişkin eğitimi ile kentlere göç eden kişilerin o kentin kültürünü benimsemesine, uyum sağlamasına kolaylık sağlanmaktadır. Dil kursları ile hem sosyal uyum sağlanmasına hem de yaşam kalitesinin artırılmasına olanak sağlanmaktadır.

Belediyeler eğitim hizmeti kapsamında önemli görevler üstlenmektedir. Yaşlı eğitimi hizmeti kapsamında giderek yaşlanan nüfusa yönelik verilen eğitimler yaşam dengesi, manevi konular, güvenlik, sağlık, zihni melekeleri koruma, kimseye ihtiyaç duymadan yaşama, bütçe idaresi ve miras konuları gibi konuları kapsamaktadır. Gönüllü eğitimi kapsamında gönüllülerin uzmanlık alanlarını geliştirme için liderlik, halkla ilişkiler, yönetim ve organizasyon kursları veya gönüllülerin ihtiyaç duyduğu

⁸¹ Cevat Geray, “Yerel Yönetimlerin Eğitim ve Kültür İşlevleri”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 3 (6), Kasım 1994

⁸² Halis Yunus Ersöz, “Yerel Yönetimlerin Yetişkin Eğitimi Alanındaki Etkinlikleri”. *Öğrenen Toplum İçin Yetişkin Eğitimi Sempozyumu Bildirileri*, İSMEK Yayınları, İstanbul, 2007

alanlarda eğitimler düzenlenmektedir. Sağlık eğitimi kapsamında sağlığını korumaya yönelik, ev ve yakın çevrede meydana gelebilecek kazaların önlenmesi ile ilgili eğitimler verilmektedir. Bu eğitimler hem sağlığını korumaya hem de sağlık harcamalarından tasarruf yapmaya yardımcı olmaktadır. Çevre eğitimi ve sürdürülebilirlik kapsamında çevre kirliliği, küresel ısınma gibi geleceğimizi etkileyen konularda toplumun bilinçlenmesi için eğitimler düzenlenmektedir. Sanat ve kültür hizmetleri kapsamında yaygın eğitim programlarında yer alan müzik, tiyatro, resim gibi sanat eğitimleri için toplumun kültür seviyesinin gelişmesine katkı sağlanmaktadır.

Belediyeler, yerinden yönetimin en iyi şekilde örgütlenen hali olup, toplumun yapıtaşı olan insana en yakın yerel yönetim birimi olarak kabul edilmektedir. Yerel yönetimlerle ilgili çıkarılan yasalara bakıldığında, 1930 tarihli yasadan başlayarak yerel yönetimler örgün ve yaygın eğitim ile ilgili bir çok sorumluluk üstlenmiştir. Eğitim kurumlarının fiziki imkanlarına destek olmanın ötesinde, sosyal belediyeçilik anlayışının yaygınlaşmasıyla birlikte yerel yönetimler eğitim hizmetini bizzat vermeye de başlamışlardır.⁸³

Yerel yönetimler hem demokrasinin yerleşmesi hem de hizmetin yerelleşmesi anlamında bir fonksiyon üstlenmektedir.⁸⁴ Yerel yönetimler demokrasinin yerleşmesine katkı sağlamakta, halka yakın olması nedeniyle hizmetlerin daha çabuk ve hızlı ulaştırılmasını sağlamaktadır.⁸⁵

8. Ekonomik hizmetler

Belediyeler ekonomiyi kontrol ve tüketiciyi koruma hizmetleri kapsamında umuma açık yerlerde yapılan satışları düzenleyerek, kontrol ederek tüketicilerin korunmasını sağlamak, elektrik ve su gibi tüketim hizmetlerinin kontrol edilmesini sağlamak, satış fiyatlarını kontrol etmek, esnafların hafta tatilini düzenlemek ve kontrol

⁸³ Erol, 2007

⁸⁴ Mustafa Sakal, **Türkiye’de Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma Sorunu: Tarihsel Perspektiften Bir Değerlendirme**, Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi, 5 (1), 2000, s. 119

⁸⁵ M. Fatih Alodalı, Lüfti Özcan, Fikret Çelik ve Sefa Usta, “Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Türkiye’de Belediyelerde Özerklik”, **Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, Cilt, 3, 2007, s. 2

etmek, umuma açık yerlerde satış yapılması için gerekli ruhsatları düzenlemek gibi faaliyetlerden sorumludur. Belediyeler ayrıca belediyeye ait gelir getirici tesisler açmak ve işletmek, belediye personeli için borç verme işlemlerini düzenleyecek kurumları düzenlemek, belediyeye ait eğlenme mekanları kurmak gibi faaliyetlerden sorumludur.

9. Su ve kanalizasyon hizmetleri

Belediyeler su hizmetleri kapsamında içme suyu için gerekli tesisleri, kanalları yapma, işletme, onarma faaliyetlerinden sorumludur. Diğer taraftan kanalizasyon atıklarının çevreye zarar vermeyecek hale getirilmesi için çalışmalar yapma, umuma açık yerlerde hela açma ve işletme gibi faaliyetlerden de sorumludur.⁸⁶

2.2. YEREL YÖNETİMLER VE HAYAT BOYU ÖĞRENME FAALİYETLERİ KONUSUNDA YAZILAN TEZLERİN İNCELENMESİ

Yerel yönetimler toplumun farklı ihtiyaçlarını karşılamak için bir çok alanda hizmetler vermektedirler. Hayat Boyu Öğrenme (HBÖ) faaliyetleri de belediyelerin verdiği sağlık, ulaşım gibi önemli hizmetler arasında yer almaktadır. Belediyelerin verdiği HBÖ eğitimlerinden bir çok farklı kesim yararlanmaktadır. Bunlar arasında öğrenciler, çalışanlar, yaşlılar, mahkumlar, engelliler ve yabancılar yer almaktadır. Dezavantajlı gruplar olarak tanımlanan yaşlılar, engelliler, mahkumlar ve yabancılar belediyelerin verdiği bu eğitim hizmetlerinden yararlanan kursiyerlerin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu nedenle yerel yönetimlerin dezavantajlı gruplar için verdiği HBÖ hizmetlerinin incelenmesi önem arz etmektedir.

Tez çalışmasının amacını ve önemini ortaya koymak için öncelikle lisansüstü tezleri içeren bir literatür taraması yapılmıştır. Hayat Boyu Öğrenme, Yaygın Eğitim, Yetişkin Eğitimi kavramlarının literatürde birbiri yerine sıklıkla kullanıldığı görülmüştür. Bu nedenle YÖK'ün tez arama sayfasında tarama yaparken bu üç kavram kullanılmıştır. *Yetişkin Eğitimi* anahtar kelimesi ile tarama yapıldığında 219 adet, *Yaygın Eğitim* anahtar kelimesi ile tarama yapıldığında 192 adet, *Hayat Boyu Öğrenme* anahtar kelimesi ile tarama yapıldığında ise 79 adet ulaşımaya izinli tez tespit edilmiştir. Tespit edilen bu tezler yerel yönetimler ve hayat boyu öğrenme çerçevesinde incelenmiş

⁸⁶ Çoker, 1999, s. 15-26

ve yerel yönetimleri konu almayan tezler detaylı inceleme öncesinde kapsam dışına alınmıştır. Literatüre bakıldığında yerel yönetimler denildiğinde belediyelerin ve halk eğitim merkezlerinin kastedildiği görülmektedir. Bu nedenle yerel yönetimlerin faaliyetlerini konu alan tezler detaylı inceleme kapsamına alınmıştır. Ayrıca yerel yönetimler veya merkezi yönetim tarafından örgün eğitim esnasında uygulanan projeler de inceleme dışında tutulmuştur. Belirtilen bu kriterler çerçevesinde yapılan ön inceleme sonrasında gerekli elemeler yapılmış ve 44 adet tezin detaylı bir şekilde incelenmesine karar verilmiştir.

Yapılan inceleme sonrası hazırlanan tezlerin genel itibariyle altı ana başlıkta toplandığı görülmüştür. Tezlerin analizini içeren veriler Tablo-1'de sunulmuştur. Birinci grup, Belediyeler ve Halk Eğitim Merkezleri tarafından verilen eğitimlere katılan kursiyerlerin kursa katılma nedenlerinin, kurstan beklentilerinin ve kursla ilgili değerlendirmelerinin incelendiği tezleri kapsamakta olup toplam 21 çalışmadan oluşmaktadır (Tabloda 1-21 arasında yer alan tezler). Bu araştırmaların bir kısmı (altı çalışma) kursiyerlerin kursa katılma nedenleri ile demografik değişkenleri arasındaki ilişkiyi detaylı bir şekilde incelerken; bir kısmı (dört çalışma) kursiyerlerin hem kursa katılma nedenlerini hem de kursiyerlerin kursla ilgili değerlendirmelerini incelemiş; büyük bir kısmı ise (on bir çalışma) kursiyerlerin kursla ilgili değerlendirmelerini incelemiştir. Ancak yerel yönetimlerin verdiği yaygın eğitim hizmetlerinden faydalanan kursiyerlerin katılma nedenlerini inceleyen araştırmaların sadece iki tanesi dezavantajlı grupları ele almış ve dezavantajlı gruplardan da sadece engellilerin araştırmaya dahil edildiği görülmüştür.

İkinci Grup, bazı bir yaygın eğitim merkezlerinin (Ankara, İstanbul, Çanakkale gibi illerdeki belediyeler ile Konya Halk Eğitim Merkezi) verdiği hizmetlerin içeriğinin genel olarak incelendiği tezleri kapsamakta olup toplam altı çalışmadan oluşmaktadır (Tabloda 22-27 arasında yer alan tezler). Belirlenen bir yerel yönetimin verdiği yaygın eğitim faaliyetleri hakkında genel bilgi verilmiştir.

Üçüncü grup, Yerel Yönetimler ve Halk Eğitim Merkezlerinde görevli yöneticiler ve öğretmenlerle birlikte yapılan değerlendirmeleri kapsamakta olup toplam sekiz çalışmadan oluşmaktadır (Tabloda 28-35 arasında yer alan tezler). Bu

çalışmalardan bazıları yöneticilerin ve eğitimcilerin çalıştıkları eğitim kurumlarının sorunları, ihtiyaçları ve bununla ilgili getirdikleri önerileri yüz yüze görüşme yöntemiyle araştırırken, bazıları ise çalışanların hayat boyu öğrenme ile ilgili düşüncelerini araştırmıştır. Ayrıca, çalışanların örgüt kültürü ve iş motivasyonlarını ölçen, verilen eğitimlerin aktif yaşlanmaya katkısını araştıran çalışmalar da bulunmaktadır.

Dördüncü grupta, Avrupa ve Türkiye’de yapılan Hayat Boyu Öğrenme faaliyetlerinin kıyaslanmasını içeren üç çalışma bulunmaktadır (Tabloda 36-38 arasında yer alan tezler). Bu çalışmalarda Hayat Boyu Öğrenme kapsamında Avrupa’da ve Türkiye’de yapılan faaliyetler ve yeterlik kriterleri derlenmiş, Türkiye’de yaygın eğitim hizmeti veren öğretmenlerin ve idarecilerin Avrupa’daki Hayat Boyu Öğrenme ile ilgili düşünceleri tespit edilmiştir.

Beşinci grupta, Hayat Boyu Öğrenme merkezlerinde çalışan eğitimcilerin ve eğitimlere katılan kursiyerlerin yeterlik ve yetkinliklerinin tespit edilmesini kapsayan üç çalışma bulunmaktadır (Tabloda 39-41 arasında yer alan tezler). Bu çalışmalarda eğitimcilerin yetkinlikleri araştırılırken, kursiyerlerin de hayat boyu öğrenme yeterlikleri ve teknoloji okuryazarlıkları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Son grupta ise 2002 ve 2018 yıllarında yapılan iki çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalar Yetişkin Eğitimi ve Hayat Boyu Öğrenme ile ilgili yapılan tez çalışmalarını incelemiştir. Bir tanesi tezleri sosyal ağ yöntemi ile incelerken, diğeri yapılan araştırmaları amaçlarına, hedef gruplarına, yıllara göre dağılımına, kullandıkları yöntemlere göre incelemiştir.

Tablo 1: Yetişkin Eğitimi, Yaygın Eğitim ve Hayat Boyu Öğrenme İle İlgili Yapılan Tezlerin İncelenmesi

#	Yazar	Tez İçeriği	Tez Konusu
1	Yıldırım (2011)	Dezavantajlı gruplardan engellilere yönelik faaliyetleri (İSMEK) kursiyerlerin katılma nedenleri ve demografik özellikleri çerçevesinde incelemiştir. İSMEK 2009-2010 yılına ait veriler.	Kursiyerlerin kursa katılma nedenlerinin incelenmesi
2	Eser (2010)	Kursiyerlerin katılma nedenlerini demografik özelliklere göre incelemiştir. Kurs aracılığıyla istihdam edilen kursiyerler hakkında bilgi verilmiştir. İSMEK 2007-2008 yılına ait veriler kullanılmıştır.	Kursiyerlerin kursa katılma nedenlerinin incelenmesi
3	Tepe (2007)	Kursiyerlerin katılma nedenleri, branş tercihleri demografik özelliklere göre incelenmiştir. İSMEK 2003-2004 yılına ait veriler.	Kursiyerlerin kursa katılma nedenlerinin incelenmesi
4	Özer (2010)	Kursiyerlerin katılma nedenleri, demografik özelliklere göre incelenmiştir. Ayrıca sadece yıllara göre kurs ve kursiyer sayıları özet verilmiştir. İSMEK 2008-2009 yılına ait veriler.	Kursiyerlerin kursa katılma nedenlerinin incelenmesi
5	Öner (2014)	HEM (Yenişehir) kursiyerlerinin katılım nedenleri incelenmiştir.	Kursiyerlerin kursa katılma nedenlerinin incelenmesi
6	Yancar (2014)	HEM (Menemen) kursiyerlerinin kursa katılım nedenleri ve beklentileri araştırılmıştır.	Kursiyerlerin kursa katılma nedenlerinin incelenmesi
7	Sağlam (2015)	HEM (Muğla) kadın kursiyerlerin kursa katılım nedenleri, kurs değerlendirmeleri ve kursun istihdam edilmelerine katkısı anket ile tespit edilmiştir.	Kursiyerlerin kurum, program ve eğitimlerle ilgili beklentileri ve değerlendirmeleri
8	Acun (2015)	HEM kursiyerlerin beklentileri ve memnuniyetleri ölçülmüştür.	Kursiyerlerin kurum, program ve eğitimlerle ilgili beklentileri ve değerlendirmeleri
9	Ağcihan (2015)	HEM kursiyerlere anket yapılarak beklentileri, eğitimlerle ilgili düşünceleri (yeterlilikleri) ölçülmüştür.	Kursiyerlerin kurum, program ve eğitimlerle ilgili beklentileri ve değerlendirmeleri
10	Coşkun (2012)	HEM (Tuzla) kursiyerlerinin beklenti ve memnuniyetlerinin ölçülmesi.	Kursiyerlerin kurum, program ve eğitimlerle ilgili beklentileri ve değerlendirmeleri

#	Yazar	Tez İçeriği	Tez Konusu
11	Çelik (2011)	Yerel yönetimler, sanat eğitimi ve İSMEK'le, derslerle ve öğretmenlerle ilgili kursiyerlerin düşünceleri	Kursiyerlerin kursla ilgili değerlendirmesi
12	Aktaş (2007)	HEM bilgisayar kursu alan kursiyerlerin kursla ilgili düşünceleri (eğitmenler, ortam, imkanlar vs.) ölçülmüştür.	Kursiyerlerin kursla ilgili değerlendirmesi
13	Arslanoğlu (2016)	HEM takı kurs detaylı incelenmiş (eğitim metot ve süreci), kursiyerlerle anket yapılarak kurum, kurs ve programla ilgili düşünceleri ölçülmüştür.	Kursiyerlerin kursla ilgili değerlendirmesi
14	Göçürücü (2015)	HEM (Yozgat) Nakış kursuna katılan kursiyerlerinin kurum, program ve eğitmenlerle ilgili düşünceleri tespit edilmiştir.	Kursiyerlerin kursla ilgili değerlendirmesi
15	Karataş (2013)	HEM (Kadıköy) bilgisayar kursuna katılan kursiyerlerin kurum, program ve eğitmenlerle ilgili düşünceleri tespit edilmiştir.	Kursiyerlerin kursla ilgili değerlendirmesi
16	Yapıcı (2010)	İSMEK'te verilen bilgisayar eğitimi ile ilgili değerlendirme anketi yapılmış, demografik özelliklere göre kıyaslanmıştır.	Kursiyerlerin kursla ilgili değerlendirmesi
17	Bağlan (2017)	Meslek edindirme kurslarının etkinliği (derslerin yeterliliği, katılım durumu, eğitmenlerin durumu vs.) anket ile değerlendirilmiştir.	Kursiyerlerin kursla ilgili değerlendirmesi
18	Şahoğlu (2010)	HEM (Ankara) kursiyerlerin katılım amaçları ve kurs değerlendirmeleri araştırılmıştır.	Kursiyerlerin kursla ilgili değerlendirmesi
19	Şen (2016)	Dezavantajlı grup olan mahkumlar için verilen eğitimlerin kursiyerler tarafından değerlendirilmesi araştırılmıştır.	Kursiyerlerin kursla ilgili değerlendirmesi
20	Gökalp (2016)	Meslek edindirme kurslarının kadın istihdamına katkısını 40 kursiyerle anket yaparak (nasıl iş buldular, beklentileri, önerileri vs.) araştırmıştır.	Kursiyerlerin kursla ilgili değerlendirmesi
21	Tanır (2006)	HEM yöneticilerinin, eğitimcilerinin ve kursiyerlerinin eğitimlerin etkinliği ile ilgili değerlendirmesi araştırılmıştır.	Kursiyerlerin kursla ilgili değerlendirmesi

#	Yazar	Tez İçeriği	Tez Konusu
22	Kısa (2012)	İŞKUR ile Ankara Belediyesinin meslek edindirme kurslarını planlama, mesleklerin tespiti, kursiyerlerin tespiti, müfredat belirleme, finansman, paydaşlar, sertifikasyon yönüyle kıyaslanmıştır.	Belirli bir yaygın eğitim merkezinin faaliyetlerinin incelenmesi
23	Ayçiçek (2012)	Şişli Belediyesinin verdiği yaygın eğitim hizmetlerini özetlemiştir.	Belirli bir yaygın eğitim merkezinin faaliyetlerinin incelenmesi
24	Bozdemir (2009)	Farklı illerdeki yerel yönetimlerin yaygın eğitim faaliyetleri hakkında genel bilgi verilmiştir.	Belirli bir yaygın eğitim merkezinin faaliyetlerinin incelenmesi
25	Kuzu (2014)	Yerel Yönetimlerin yaygın eğitim hizmeti olarak neler yaptıklarını İstanbul ve Çanakkale örneği ile incelemiştir.	Belirli bir yaygın eğitim merkezinin faaliyetlerinin incelenmesi
26	Yavuz (2004)	Yaygın eğitim kurumu olarak Konya Halkevinin tarihçesini ve Halkevi dergisinin eserlerini incelemiştir.	Belirli bir yaygın eğitim merkezinin faaliyetlerinin incelenmesi
27	Kalaycı (2014)	İSMEK'te verilen ciltleme sanatını detaylıca (motifler, malzemeler vs.) incelemiştir.	Belirli bir yaygın eğitim merkezinin faaliyetlerinin incelenmesi
28	Dolanbay (2014)	Halk Eğitim Merkezlerinin (HEM) yönetim sorunlarıyla ilgili yöneticilere anket yapılmıştır.	Yönetici ve öğretmenlerle yapılan değerlendirmeler
29	Serençelik (2005)	Yaygın eğitim veren eğitimcilerin sorunları, çözüm önerileri ve beklentileri ve iş tatminleri araştırılmıştır.	Yönetici ve öğretmenlerle yapılan değerlendirmeler
30	Bumin (2009)	Yaygın eğitim veren eğitimcilerin eğitimle ilgili düşünceleri, ihtiyaçlar vs. tespit edilmiştir.	Yönetici ve öğretmenlerle yapılan değerlendirmeler
31	Canatan (2018)	Yerel Yönetimlerin verdiği yaygın eğitimin aktif yaşlanmaya katkısı derinlemesine görüşme ile tespit edilmiştir.	Yönetici ve öğretmenlerle yapılan değerlendirmeler
32	Ersoy (2009)	Halk Kütüphanelerinin hayat boyu öğrenmede sağladığı imkanlar ve kütüphanelerde çalışan görevlilerin hayat boyu öğrenme ile ilgili düşünceleri tespit edilmiştir.	Yönetici ve öğretmenlerle yapılan değerlendirmeler

#	Yazar	Tez İçeriği	Tez Konusu
33	Kavtelek (2014)	Hayat Boyu Öğrenme yöneticilerinin HBÖ ile ilgili algıları (eğitim ihtiyacı, kurumların özellikleri, faaliyetleri vs.) tespit edilmiştir.	Yönetici ve eğitimcilerle yapılan değerlendirmeler
34	Bahat (2013)	HEM yöneticilerin HBÖ ile ilgili algıları ölçülmüştür.	Yönetici ve eğitimcilerle yapılan değerlendirmeler
35	Çakır (2017)	İSMEK eğitimcilerinin örgüt kültürü algıları ve iş motivasyonları anket ile araştırılmıştır.	Yönetici ve eğitimcilerle yapılan değerlendirmeler
36	Kaya (2010)	Avrupa Birliğindeki HBÖ ve Yetişkin Eğitimi faaliyetlerini incelemiştir.	Avrupa ve Türkiye'deki yaygın eğitime genel bakış
37	Kaynakhan (2007)	Avrupa'daki HBÖ faaliyetleri ile ilgili Türkiye'deki HBÖ yöneticilerinin değerlendirilmesi.	Avrupa ve Türkiye'deki yaygın eğitime genel bakış
38	Tortop (2010)	HBÖ eğitimleri ile ilgili Avrupa'da ve Türkiye'de yeterlik kriterlerini derlemiştir.	Avrupa ve Türkiye'deki yaygın eğitime genel bakış
39	Canbaz (2010)	HEM kursa katılan kadınların teknoloji okuryazarlığı (ATM, bilgisayar vs. kullanma düzeyleri) tespit edilmiştir.	Kursiyer/Eğitmen yetkinlik/yeterlik düzeylerinin tespit edilmesi
40	Temiz (2009)	HEM eğitimcilerinin birikim ve yeterlilik düzeyleri araştırılmıştır.	Kursiyer/Eğitmen yetkinlik/yeterlik düzeylerinin tespit edilmesi
41	Babanlı (2018)	İSMEK'te eğitim alan kursiyerlerin hayat boyu öğrenme yeterliliği anket ile ölçülmüştür.	Kursiyer/Eğitmen yetkinlik/yeterlik düzeylerinin tespit edilmesi
42	Yıldız (2002)	Yetişkin eğitimi üzerine yapılan araştırmaların amaçlarının, hedef gruplarının, yıllara göre dağılımının, kullandıkları yöntemlerin incelenmesini içermektedir.	Yetişkin Eğitimi/HBÖ ile ilgili yapılan tezlerin incelenmesi
43	Keser (2018)	HBÖ ile ilgili yapılan tezler sosyal ağ yöntemi ile değerlendirilmiştir.	Yetişkin Eğitimi/HBÖ ile ilgili yapılan tezlerin incelenmesi
44	Köksal (2017)	Yerel yönetimlerin verdiği yaygın eğitim hizmetleri ile ilgili farkındalık	Yaygın eğitim hizmeti farkındalığının ölçülmesi

Hayat Boyu Öğrenme hizmeti veren kurumlardan eğitim alan kursiyerlerin kursa katılma nedenlerini ve demografik özelliklerini inceleyen çalışmalardan yalnızca bir tanesinin dezavantajlı grupları konu aldığı görülmektedir. Ayrıca bu tez çalışmasının dezavantajlı gruplar olan kadınlar, yaşlılar, engelliler, mahkumlar, yabancı uyruklulardan sadece engellileri incelediği tespit edilmiştir.⁸⁷

Yapılan bu çalışmayı daha detaylı bir şekilde ele alacak olursak Yıldırım (2011), tez çalışmasında öncelikle İSMEK kursları hakkında (yıllara göre kurs merkezi, kurs, kursiyer sayıları) genel bilgi vermiştir. Daha sonra 2009-2010 dönemine ait kursiyerlerin yaşı, eğitim durumu, katılma nedenleri ve bunların kendi aralarındaki ilişkisini incelenmiştir. Ayrıca, fiziksel engelli kursiyerlerin kursa katılma nedenleri ve demografik değişkenlerle ilişkisi incelenmiştir. Bu çalışmada yalnızca dezavantajlı gruplardan engelliler ele alındığı gibi bu gruptan da sadece fiziksel engelliler araştırma kapsamına alınmıştır. Engelliler kategorisinde fiziksel engellilerin yanı sıra ruhsal bozukluklar yaşayanların da olduğunu dikkate aldığımızda yapılan bu çalışmanın kapsamının sınırlı olduğunu söyleyebiliriz.

Dezavantajlı grupları konu alan diğer tez çalışmalarından Sağlam (2015), kadın kursiyerlerin kursa katılım nedenleri, kurs değerlendirmeleri ve kursun istihdam edilmelerine katkısını;⁸⁸ Gökalp (2016), meslek edindirme kurslarının kadın istihdamına katkısını;⁸⁹ Canbaz (2010), kursa katılan kadınların teknoloji okuryazarlığını incelemiştir.⁹⁰ Şen (2016) ise dezavantajlı grup içerisinde yer alan mahkumlar için verilen eğitimlerin kursiyerler tarafından değerlendirilmesini araştırmıştır.⁹¹

Hayat Boyu Öğrenme kapsamında yapılan çalışmalar üzerinde yaptığımız literatür taraması sonrasında dezavantajlı grupları kapsamlı bir şekilde ele alan, diğer bir ifadeyle engellilerin yanı sıra ruh sağlığı bozuk olanları, mahkumları, yaşlıları inceleyen bir araştırmanın olmadığını söyleyebiliriz. Bu nedenle tez çalışmamızda dezavantajlı gruplar içerisinde yer alan engellilerin, ruh sağlığı bozuk olanların, mahkumların ve yaşlıların

⁸⁷Yıldırım, 2011

⁸⁸ Murat Sağlam, “Yaygın Eğitim Kurumlarında Verilen Meslek Edindirme Kurslarının Kadın İstihdamına Katkısı: Muğla Mentеше Belediyesi Örneği”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Süleyman Demirel Üniversitesi SBE, 2015

⁸⁹ Zeynep Gökalp, “Mesleki Eğitim Kurslarının Kadın İstihdamına Katkısı: Mersin Örneği”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Mersin Üniversitesi SBE, 2016

⁹⁰ Nur Canbaz, “Yetişkin Eğitimi Kurslarına Devam Eden Kadın Kursiyerlerin Teknoloji Okuryazarlığı Eğitim İhtiyacını Belirleme”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi SBE, 2010

⁹¹ Şaban Şen, “Ceza İnfaz Kurumlarında Verilen Eğitim Faaliyetlerinin Yaşam Boyu Öğrenme Açısından Değerlendirilmesi: Zonguldak İli Örneği”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Bartın Üniversitesi EBE, 2016

kurslara katılma nedenleri, branş tercihleri, yaş aralıkları, medeni durumları, eğitim durumları, çalışma durumları, cinsiyet dağılımları ve sayılan bu demografik özellikler ile kursa katılma nedenleri ve branş tercihleri arasındaki ilişki detaylı bir şekilde incelenecektir. Ayrıca en güncel veriler olan 2017-2018 eğitim dönemine ait kursiyer bilgilerinin kullanılacak olması, diğer tez çalışmalarından farklı olarak dezavantajlı gruplar içerisinde yer alan engelliler, ruh sağlığı bozuk olanlar, mahkumlar ve yaşlıların birlikte kapsamlı bir şekilde incelenmesi ve dezavantajlı gruplar arasında karşılaştırma yapılması tez çalışmasının önemini ve literatüre katkısını ortaya koymaktadır.

3. İSMEK HAYAT BOYU ÖĞRENME MERKEZİ DEZAVANTAJLI KURSIYERLERİN İNCELENMESİ 2017-2018 EĞİTİM DÖNEMİ

Bu bölüm tezin uygulama kısmını oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından İSMEK aracılığı ile verilen 2017-2018 dönemine ait yaygın eğitim hizmeti faaliyetleri incelenmiştir. Bu kapsamda öncelikle İSMEK'in tarihi, amaç ve ilkeleri, yasal dayanağı, hedef kitlesi, sağladığı faydalar, yapılan faaliyetler ve istihdama katkısı hakkında genel bir bilgi verilmiştir. Daha sonra İSMEK tarafından temin edilen veriler kodlanmış ve verilen eğitimler dezavantajlı gruplara göre ayrı ayrı incelenmiştir.

3.1. İSMEK HAKKINDA BİLGİLER

3.1.1. İSMEK Kuruluş

İSMEK, 1996 yılında İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından sosyal doku projesi olarak faaliyet göstermeye başlamıştır. Hayat Boyu Öğrenme Merkezi olarak faaliyet gösteren İSMEK (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitimi Kursları), "*örgün eğitim sistemi dışında planlı, programlı ve sistemli olarak yürütülen bir eğitim şekli*" olarak tanımlanan "*yaygın eğitimin ilkeleriyle gerçekleştirilen bir yetişkin eğitimi organizasyonu*" şeklinde kendisini tanımlamaktadır. İSMEK, İstanbul Büyükşehir Belediyesi İnsan Kaynakları ve Eğitim Daire Başkanlığı Hayat Boyu Öğrenme Müdürlüğü bünyesinde bu hizmetlerini yürütmektedir.⁹²

İSMEK İstanbulluların genel eğitim ihtiyacına cevap vermek, mesleki ve sanatsal bilgilerini geliştirmek, onları pasif tüketici olmaktan çıkararak aktif üretici haline getirmek, kültürel, kentsel ve sosyal gelişimlerine katkıda bulunmak, kent kültürü ve metropolde yaşama konusunda donanımlı hale getirmek amacıyla kurulmuş örgün eğitimi tamamlayıcı bir organizasyon olarak tarif edilmektedir.⁹³İSMEK kurslarından, tanışmayı, kaynaşmayı, dayanışmayı ve işbirliğini güçlendirmeyi amaçlayan "*aile anlayışına dayanan sosyal bir*

⁹² İSMEK katalog

⁹³ Erol, 2007

eğitim projesi” olarak da bahsedilmektedir.⁹⁴

İSMEK ilk başladığı dönemde 3 merkezde, 3 farklı branşta 141 öğrenciye hizmet verirken, 2018-2019 dönemine gelindiğinde İstanbul’da 39 ilçede, 242 merkezde, 307 farklı branşta, 752 programla 2 milyon 600 bini açan öğrenciye hizmet veren büyük bir eğitim kurumuna dönüşmüştür. Eğitim verdiği öğrenci sayısıyla birçok üniversiteden daha fazla öğrenciye sahip olan İSMEK, branşların çeşitliliği, kurs ve katılımcıların sayısı, bu kurslar sonrasında ortaya çıkan ürünler nedeniyle Türkiye’nin en büyük “Halk Üniversitesi” olarak kendisini tanımlamaktadır.⁹⁵

3.1.2. İSMEK Eğitim İlkeleri

İSMEK, Millî Eğitim Bakanlığı’nın ilgili yönetmeliğinin 5. Maddesinde geçen temel eğitim ilkelerine bağlı kalarak eğitim faaliyetlerini yürütmektedir. Bu eğitim ilkelerini şöyle sıralayabiliriz;⁹⁶

Eğitimlerin herkese açık olması: Eğitimler ayırım yapmaksızın herkesin yararlanabileceği şekilde yürütölmekte ve özel eğitim gerektiren bireyler için (engelliler, mahkumlar, yaşlılar gibi dezavantajlı grupları sayabiliriz) özel önlemler alınmaktadır. Böylece temel hak olan eğitim hakkından tüm vatandaşların yararlanması sağlanmaktadır.

İhtiyaca uygun olarak yapılması: Verilen eğitimler bireysel ve toplumsal ihtiyaçlara cevap verecek şekilde planlanmakta ve yürütölmektedir .

Eğitimlerin süreklilik arz etmesi: Eğitimler bireylerin hayat boyu yararlanabilecekleri şekilde düzenlenmektedir.

Planlı olması: Eğitim faaliyetleri kalkınma planlarında bulunan hedeflere uygun olarak; eğitim-öğretim, üretim, insan gücü, istihdam ilişkileri dikkate alınarak yürütölmektedir.

⁹⁴ Mehmet Doğan, “İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitimi Kursları (İSMEK)”,**Küreselleşme ve Yerelleşme Çerçevesinde Yetişkin Eğitimi Bildirileri**, İSMEK Yayınları, İstanbul, 2008

⁹⁵ İSMEK Katalog

⁹⁶ İSMEK Katalog

Yeniliklere ve gelişmeye açık olması: Eğitim kapsamında yürütülen programlar; öğrenme ve öğretme yöntemleri ile ders araç-gereç, bilimsel ve teknolojik gelişmelere, çevrenin ve ülkenin ihtiyaçlarına göre sürekli iyileştirilmektedir.

Gönüllülük esasına bağlı olması: Bireyin ve toplumun yürütülen çalışmalara kendi istekleri ile katılmaları esas alınmaktadır.

3.1.3. İSMEK'in Temel Değerleri Ve Politikaları (Kuruluş Felsefesi)

İSMEK bireylerin ve toplumun ihtiyacına göre hazırladığı, zamanla meydana gelen gelişmelere bağlı olarak revize ettiği, her türden insanın hayatlarının her evresinde gönüllü bir şekilde yararlanabileceği eğitim hizmetlerini sunmayı kendisine ilke edinmektedir. İSMEK “Eğitime yatırım yaparak bireyi üretken kılma” vizyonu ile üreten bir ülke hedefine katkı yapmayı amaçlamaktadır. Bu vizyona ulaşmak için “Yaşam boyu eğitim anlayışı ile İstanbullulara modern, kaliteli ve artı değer katan eğitim imkanları sunma” misyonu ile eğitim faaliyetlerini yürütmektedir.

İSMEK bireylerin üretken olmalarına katkı sağlamak amacıyla eğitim faaliyetlerini yerine getirirken esas aldığı bazı temel değerler, politikalar bulunmaktadır. Bu temel değerlere kısaca değinmekte fayda bulunmaktadır.

Model olma: Türkiye'nin ve dünyanın gözbebeği olan İstanbul'u yaygın eğitimde en iyi temsil eden bir kurum olmak için tüm çalışmalarında başarılı ve model bir organizasyon olmayı amaçlamaktadır.

Ulaşılabilirlik / erişilebilirlik: İstanbul'da yaşamakta olan herkesin kolay bir şekilde ulaşabileceği, geniş bir merkez ağı olan, program çeşitliliğine ve herkese hitap edecek düzeyde zengin içeriğe sahip eğitimler düzenlemeyi amaçlamaktadır.

Yaşam boyu eğitim: Eğitim almak herkesin hakkıdır. Bu nedenle İSMEK özellikle örgün eğitim fırsatlarından yararlanamamış olan bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için herhangi bir yaş sınırlamasında bulunmadan tüm İstanbul halkına merkezlerinde eğitim vermeyi amaçlamaktadır. Eğitimin yaşam boyu devam ettiği algısını güçlendirerek eğitimlere katılımı artırmayı hedeflemektedir.

Yaygın eğitimde kalite: Usta-çırak ilişkisinin öğretilerini modern eğitim sisteminin ilke ve prensipleriyle harmanlayarak kaliteden ödün vermeden sunmayı amaçlamaktadır. Yenilikçilik, akılcılık, bilimsellik, katılımcılık ve süreklilik ilkeleri çerçevesinde eğitim kalitesini sürekli artırmayı hedeflemektedir.

Sosyal algı gelişimine katkı: İSMEK yürütmüş olduğu eğitim hizmetleri aracılığı ile toplumda eğitilmiş ve bilinçli insanların yetişmesine katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Artı değer kazandırmak: İSMEK tüm paydaşları için artı değer kazandırmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda sosyal sorumluluk kapsamında İBB'ye; memnuniyet sağlayarak hem çalışanlara hem de öğrencilere artı bir değer sunmaya çalışmaktadır.⁹⁷

3.1.4. İSMEK'in Yasal Dayanağı

İSMEK, eğitim faaliyetlerini yürütmek için gerekli olan yasal dayanağını 23/07/2004 tarihli 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun büyükşehir, ilçe ve ilk kademe belediyelerinin görev ve sorumlulukları başlıklı 7/v maddesinden almaktadır. Kanunun ilgili maddesi şöyledir:

“Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek ve işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak”

Kanun maddesinde de açıkça belirtildiği gibi sosyal bir devlet olarak belediyeler yetişkinlere, yaşlı, engelli, çocuk gibi dezavantajlı gruplara yönelik olarak, onların eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için her türlü çabayı gösterme yetki ve sorumluluğuna sahiptir.

İSMEK Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun yanı sıra, Milli Eğitim Bakanlığı Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü Yönetmelik esaslarına uygun olarak eğitim faaliyetlerini yerine getirmektedir. 13/07/2005 tarihli 5393 sayılı Belediyeler Kanunu ve Hayat Boyu

⁹⁷ İSMEK Katalog

Öğrenme Müdürlüğü'nün yönetmeliği çerçevesinde İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile İstanbul Valiliği (İl Mesleki Eğitim Müdürlüğü) arasında imzalanan protokole bağlı olarak eğitimlerini yürütmektedir. Programda bulunacak dersler ve içerikler bahsi geçen bu yönetmeliğe uygun olarak planlanmaktadır.⁹⁸

İSMEK'in eğitim faaliyetlerinin yasal dayanağını oluşturan diğer hususlar şöyle özetlenmiştir;⁹⁹

- 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu
- 3797 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun
- Eğitim Müdürlüğü Yönetmeliği
- 26080 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği
- 2586 sayılı Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü Yönergesi.

3.1.5. İSMEK'in Hedef Kitleleri

İSMEK düzenlediği eğitim faaliyetleri ile toplumun çok farklı kesimlerine ulaşmayı hedeflemektedir. İSMEK'in hedef kitesini,¹⁰⁰

- Ev kadınları,
- Genç kızlar ve erkekler,
- İlköğretim yaşını geçmiş herhangi bir mesleki eğitim almamış kişiler,
- İşsiz olanlar veya halen bir işte çalışıyor olanlar,
- Bir meslek sahibi olan ancak mesleğinde ilerlemek isteyenler,
- Yeni bir sanat, beceri, hobi edinmek isteyen yetişkinler,
- Çeşitli nedenlerle rehabilitasyon ihtiyacı olanlar,
- Kente uyum sağlamada sorun yaşayan gruplar,
- Yeni çevre edinmek ve çevresini genişletmek isteyenler,
- Sosyal sorumluluk bilinci gereği engelli, mahkum, yaşlı gibi desteğe ihtiyacı olan dezavantajlı gruplar oluşturmaktadır.

⁹⁸ İSMEK Katalog

⁹⁹ Erol, 2007

¹⁰⁰ Erol, 2007

Okuma yazma bilmeyenlerin yanı sıra örgün eğitime başlayıp herhangi bir aşamasında ayrılan veya örgün eğitimini başarıyla tamamlayan kişiler de İSMEK eğitimlerine katılabilmektedir. İSMEK kurslarına katılım için sadece 16 yaşını doldurmuş olma şartı aranırken, üst yaş sınırı aranmamaktadır. 16 yaş sınırı ise müzik eğitimlerinde 15'e indirilmektedir.¹⁰¹

İSMEK son yıllarda 16 yaş sınırında da esnekliğe gitmiştir. 12-16 yaş arasındaki gençlere hitap edecek şekilde yeni kurslar programlara eklenmiştir. Bu programlar arasında gençlerin ilgi alanına giren web tasarım ve yönetimi, kodlama, video klip hazırlama kursları bulunduğu gibi, gençlerin sanat gelişimine katkı sunacak ebru, resim, tiyatro, piyano gibi kurslar da bulunmaktadır.¹⁰²

3.1.6. İSMEK'in Kursiyerlerin Gelişimine Sağladığı Faydalar

İSMEK kursiyerlerin ihtiyaçlarına ve beklentilerine uygun olarak hazırladığı kurslarla katılımcılara eğitim, üretim, kültürel mirası aktarma, sosyalleşme ve psikolojik destek gibi bir çok fayda sağlamaktadır. Bu faydaları kısaca şöyle değinebiliriz;¹⁰³

- **Eğitim işlevi:** İSMEK kurslarına katılımın ücretsiz olması ekonomik açıdan özel kurslara katılma imkanı olmayan insanlar için önemli bir fırsat sunmaktadır. Sanat, kişisel gelişim ve meslek eğitimleri bu kursiyerlerin kariyer basamakları için ilk adım işlevi görmektedir.
- **Üretime katkı:** Eğitim üretime katkının anahtar kelimesidir. İSMEK verdiği eğitimlerle kursiyerlerin üretime dahil olmasına katkı sağlamaktadır. Kursiyerler aracılığı ile dolaylı olarak istihdamına yardımcı olmasının yanı sıra 2006-2007 eğitim döneminde bünyesinde çalıştırdığı 2510 personel ile istihdama doğrudan katkı sağlamaktadır.
- **Kültürel mirasın aktarımı:** İSMEK düzenlediği el sanatları ve Türk İslam sanatları eğitimleri ile kültürel değerlerimizin korunmasına ve gelecek nesillere aktarılmasına katkı sunmaktadır. Kültürümüzün aktarımı sadece geçmişin kopyalanması şeklinde olmayıp, günümüze uyarlanarak modernize edilmesi şeklinde yapılmaktadır.

¹⁰¹ İSMEK Katalog

¹⁰² <https://www.ismek.ist/tr/branslar3.aspx?List=1216yas>, Erişim Tarihi 11.03.2019

¹⁰³ Erol, 2007

- **Sosyalleşme imkanı:** İSMEK farklı gelir düzeyine, kültür seviyesine, etnik kökene sahip grupları bir araya getirerek ortak bir yaşam alanı sunmaktadır. Farklı grupların bir araya gelmesi toplumun kaynaşmasına, kültürel alışverişin meydana gelmesine, farklı kesimler arasındaki engellerin kalkmasına, diyalogun başlamasına katkı sağlamaktadır.
- **Psikolojik destek:** İşe yaramama duygusu insanı boşluğa düşürebilmekte, hatta intihar girişimlerine neden olabilmektedir. İSMEK kursiyerlerine tercih sebepleri sorulduğunda kendini geliştirmeden sonra en çok boş zamanını değerlendirme gelmektedir. Sanat ve meslek eğitimleri ile kurslar katılımcıların boşluktan kurtulmalarına yardımcı olarak psikolojik destek sağlamaktadır. Aldığı eğitimle yeni yetenekler kazanmanın yanı sıra, yeni arkadaşlar edinerek, üretim yaparak, aile bütçesine katkıda bulunarak tatmin duygusunu yaşamaktadır. Bireyin bir şeyleri başarması kendine olan güveninin artmasını sağlamaktadır.

3.1.7. İSMEK İstihdam Rehberliği

İş arayan İSMEK öğrencileriyle işveren kurum, kuruluş ve firmaları buluşturmak amacıyla İSMEK İstihdam Rehberliği departmanı kurulmuştur. Bu departman İSMEK öğrencilerine mesleki alanda rehberlik hizmeti sunmakta olup, meslekler hakkında bilgiler vermektedir. Öğrencilerin aldığı eğitimleri, yetenekleri, bilgi ve becerileri dikkate alarak onlar için uygun olan mesleki pozisyonları belirlemekte ve bu yönde ilerlemeleri için destek olmaktadır.

İstihdam Rehberliği Departmanı güncel iş ilanlarını takip ederek iş arayan öğrencilere bilgilendirme yapmakta ve onları mülakatlar için hazırlamaktadır. Kişiyeye uygun iş ilanı olduğunda öğrenci ile işverenin buluşmasına aracılık etmektedir. Bu aracılık öğrencinin firma ile ilgili bilgilendirilmesinden, mülakata hazırlanması ve mülakat sonrası geri dönüşe kadar olan süreci kapsamaktadır.

İSMEK İstihdam Rehberliği departmanı öğrencilerine, içerisinde “Hedef Belirleme”, “Kariyer Planlama”, CV Hazırlama”, “Mülakat Süreci” konu başlıklarının bulunduğu “İş Arama Becerileri Geliştirme” eğitimleri düzenlemektedir. Eğitimlerin yanı sıra öğrencilere iş arama sürecinde destek olmak için departman bünyesinde 20 farklı bölgede istihdam rehberi

hizmet vermektedir. Yapılan bu faaliyetler ile doğru işe doğru personel yerleştirme ve böylece Türkiye'nin işgücü piyasasına destek olmak amaçlanmaktadır.

İSMEK İstihdam Rehberliği Departmanı aracılığıyla yaptığı faaliyetlerle hem iş arayan öğrenciler için, hem de işverenler için faydalar sağlamaktadır. İşverenler için doğru ilan hazırlama, pozisyonlar için özel araştırma, pozisyona uygun adaylarla ön mülakat, kalifiye işgücü temini imkanları sunmaktadır. İş arayanlar için de kariyerlerinde rehberlik, CV hazırlama, mülakat öncesi hazırlık, hızlı ve niteliklerine uygun iş bulma imkanları sunmaktadır.

Dezavantajlı gruplara özel önem veren İSMEK, bu bağlamda kadınların iş sahibi olmalarına da büyük katkı sağlamaktadır. İSMEK aracılığıyla 2017 yılına kadar istihdam edilen 7 bin öğrencinin büyük bir bölümünü kadınların oluşturması bunu destekler niteliktedir. İSMEK anaokulu öğretmenliği, çocuk bakıcılığı, aşçılık, garsonluk, çağrı merkezi personeli, hukuk asistanı, grafikerlik, web master, modelistlik, takı tasarımcısı, bahçıvan, kuaför, muhasebecilik, emlak danışmanı, mağaza personeli vb. bir çok iş alanında öğrencilerinin iş bulmalarını sağlamıştır.

İSMEK yapmış olduğu işbirlikleri ve projelerle de istihdama katkı yapmaya devam etmektedir. Buna halen devam etmekte olan “İş Kapısı” projesini örnek olarak verebiliriz. 2014 yılında İBB İnsan Kaynakları ve Eğitim Daire Başkanlığına bağlı Hayat Boyu Öğrenme Müdürlüğünün öncülüğünde başlatılan bu proje, MEB, KOSGEB, Türkiye İŞKUR, İTO, İSO, İMESOB ve TÜRİSAB işbirliği ile yürütülmektedir. Proje kapsamında İstanbul'da ikamet etmekte olan 19-30 yaş arası, en az ilkokul mezunu, işsiz veya bir mesleği olmayan gençlere mesleki ve teknik eğitimlerle bilgi ve beceri kazandırmak ve böylece istihdam edilmelerine katkı sağlamak amaçlanmaktadır.¹⁰⁴

¹⁰⁴ İSMEK İstihdam Rehberliği “İŞ'te Rehber”, <https://ismek.ist/tr/yayinlarimiz.aspx>, 19.03.2019

3.2. ARAŞTIRMA VERİLERİNİN DÜZENLENMESİ VE KODLANMASI

Araştırma kapsamında İSMEK Hayat Boyu Öğrenme Merkezlerinde dezavantajlı gruplara yönelik verilen eğitimlere katılan kursiyerler incelenmiştir. 2017-2018 eğitim döneminde 26 kurs merkezinde toplam 5.861 kursiyer eğitim almıştır. Araştırma amacına uygun olarak dezavantajlı grupların demografik bilgileri, eğitim aldıkları branşlar ve kursa katılma nedenleri incelenmeden önce veriler analize uygun hale getirilmiştir. İSMEK tarafından sağlanan veriler kodlanmamış olduğu için öncelikle verilerin kodlanması işlemi yapılmıştır. Bu kapsamda kursiyerlerin cinsiyet, yaş, eğitim durumu, medeni durumu, çalışma durumu ve engel durumu Tablo-2’de görüldüğü şekliyle kodlanmıştır.

İSMEK tarafından dezavantajlı gruplara yönelik olarak 18 farklı branşta eğitim düzenlenmektedir. 18 farklı branş için kodlama yapılmıştır ancak veriler üzerinde ön inceleme yapıldığında bazı branşların kursiyer sayılarının çok düşük olduğu, bazı branşların ise kendi aralarında benzerlik gösterdiği fark edilmiştir. Bu nedenle farklı branşlardan eğitim alan kursiyerler arasında kıyaslama yapmak için yeni bir kodlama daha yapılmıştır. Bu kapsamda kursiyer sayıları fazla olan ve aralarında benzerlik olmadığı düşünülen Kişisel Gelişim ve Eğitim, Müzik ve Gösteri Sanatları, Spor, Bilişim Teknolojileri, Yabancı Diller, Güzellik ve Saç Bakım Hizmetleri, Sağlık (İlk Yardım), Yiyecek İçecek Hizmetleri (Aşçılık) branşları ayrı ayrı kodlanmıştır. Sözü edilen bu branşlarda eğitim alan kursiyerlerin sayısı 4.257 olup, toplam kursiyerlerin yaklaşık %73’üne karşılık gelmektedir.

Aralarında El Sanatları Teknolojisi, Kuyumculuk Teknolojisi, Sanat ve Tasarım, Seramik ve Cam programlarının bulunduğu gruba ise El Sanatları şeklinde ortak bir kod verilmiştir. Bu branşlarda verilen eğitimlerin sanat işçiliğinin daha ağır bastığı düşünülmüş ve bu nedenle böyle bir kodlama yapılmıştır. Bu branş grubunda eğitim alan kursiyerlerin sayısı 1.349 olup, toplam kursiyerlerin yaklaşık %23’üne karşılık gelmektedir. Son olarak katılımcı sayısının çok düşük olduğu, aralarında Ahşap Teknolojisi, Bahçecilik, Giyim Üretim Teknolojileri, Tarım Teknolojileri, Konaklama ve Seyahat Hizmetleri, Hasta ve Yaşlı Hizmetlerinin bulunduğu gruba ise diğer şeklinde ortak ayrı bir kod verilmiştir. Belirtildiği gibi bu branş grubunda eğitim alan kursiyerlerin sayısı düşük olup toplam kursiyerlerin yalnızca %4’üne karşılık gelmektedir. Branşların kodlanması Tablo-3’te özetlenmiştir.

Tablo 2: Kursiyerlerin Demografik Bilgilerinin Kodlanması

Eğitim Durumu		
İlköğretim ve Öncesi	Lise	Yüksek Öğretim
1	2	3

Yaş					
20 Yaş Altı	20-30 Yaş Arası	30-40 Yaş Arası	40-50 Yaş Arası	50-60 Yaş Arası	60 Yaş Üstü
1	2	3	4	5	6

Engel Durumu					
Engeli Olmayan	Görme	İşitme	Konuşma Güçlüğü	Ortopedik	Süreğen
1	2	3	4	5	6

TercihNedeni			
Meslek Edinmek, Mesleğimde İlerlemek	Sanat,Müzik,Spor vb. Yeteneklerimi Geliştirmek	Sosyal Çevre Edinmek	Üretim Yaparak Gelir Elde Etmek
1	2	3	4

Medeni Durum		
Bekar	Evli	Dul
1	2	3

Çalışma Durumu		
Çalışıyor	Çalışmıyor	Öğrenci
1	2	3

Cinsiyet	
Bay	Bayan
1	2

Tablo 3: Eğitim Verilen Branşların Kodlanması

BRANŞ											
				El Sanatları				Diğer			
Alan	Kod	Yeni Kod	Sayı	Alan	Kod	Yeni Kod	Sayı	Alan	Kod	Yeni Kod	Sayı
Kişisel Gelişim ve Eğitim	1	1	1.130	El Sanatları Teknolojisi	9	9	1.349	Ahşap Teknolojisi	13	10	265
Müzik ve Gösteri Sanatları	2	2	1.152	Kuyumculuk Teknolojisi	10			Bahçecilik	14		
Spor	3	3	590	Sanat ve Tasarım	11			Giyim Üretim Teknolojileri	15		
Bilişim Teknolojileri	4	4	402	Seramik ve Cam	12			Tarım Teknolojileri	16		
Yabancı Diller	5	5	383					Konaklama ve Seyahat Hizmetleri	17		
Güzellik ve Saç Bakım Hizmetleri	6	6	240			Hasta ve Yaşlı Hizmetleri	18				
Sağlık (İlk Yardım)	7	7	202								
Yiyecek İçecek Hizmetleri (Aşçılık)	8	8	158								

4.257**1.349****265**

Hayat boyu öğrenme merkezlerinde dezavantajlı gruplara yönelik verilen hizmetleri inceleyen araştırmalara baktığımızda dezavantajlı grupların tam olarak tanımlanmadığı, bu nedenle de dezavantaj durumuna göre de bir kıyaslanmanın yapılamadığı görölmektedir. Bu tez çalışmasında dezavantajlı gruplar olarak ele alınan engelliler, ruh sağlığı bozuk olanlar, mahkumlar ve yaşlılar arasında bir kıyaslama yapabilmek için öncelikle bu grupların tanımlanması gerekmektedir. İSMEK'ten elde edilen verilerde yalnızca engel durumu (görme, işitme, konuşma güçlüğü, ortopedik, süregen) tanımlanmış olup, bu gruba giren kursiyerlerin sayısı yalnızca 1.035 kişidir. Ancak bu sayı içerisinde mahkumlara, ruh sağlığı bozuk olanlara ve yaşlılara yönelik açılan kurslara katılanlar arasında engelli olarak kodlanan kursiyerler de bulunmaktadır. Burada engellilerin, mahkumların, ruh sağlığı bozuk olanların ve yaşlıların birbiriyle karışmayacak şekilde kodlanması gerekmektedir. Bu nedenle engelli olarak tanımlanan kursiyerlerin tamamı engelli olarak kodlanmamış, engelli merkezlerinde kurslara katılan ve engelli olarak tanımlanan kursiyerler engelli (1) şeklinde kodlanmıştır. Engelli merkezlerinde kursa katılan kursiyerlerin önemli bir kısmının engelli olmadığı tespit edilmiştir. İSMEK ile yapılan görüşme neticesinde bu kursiyerlerin engelli yakınları olduğu anlaşılmış ve bu nedenle veri setinden çıkarılmıştır.

Kalan kursiyerlerin dezavantaj durumu tespit edilirken eğitim aldığı kurs merkezine bakılarak karar verilmiştir. Ceza İnfaz Kurumlarında düzenlenen eğitimlere katılan kursiyerler mahkum (2) şeklinde kodlanmıştır. Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesinde ve Toplum Ruh Sağlığı Merkezlerinde düzenlenen eğitimlere katılan kursiyerler ruh sağlığı bozuk olanlar (3) şeklinde kodlanmıştır. Son olarak Darülaceze ve bakım evlerinde, sosyal yaşam merkezlerinde verilen eğitimlere katılan kursiyerler yaşlı (4) şeklinde kodlanmıştır. Dezavantajlı kursiyerlerin kodlanmasında kullanılan kurs merkezleri Tablo 4'te özetlenmiştir.

Tablo 4: Dezavantajlı Grupların Kodlanması

ENGELLİLER			MAHKUMLAR			RUH SAĞLIĞI BOZUK OLANLAR			YAŞLILAR		
KURS MERKEZİ	KURS KOD	DEZAVANTAJ KOD	KURS MERKEZİ	KURS KOD	DEZAVANTAJ KOD	KURS MERKEZİ	KURS KOD	DEZAVANTAJ KOD	KURS MERKEZİ	KURS KOD	DEZAVANTAJ KOD
ÜSKÜDAR ENGELSİZ YAŞAM MERKEZİ	1	1	BAKIRKÖY KADIN VE ÇOCUK CEZA İNFAZ KURUMU	7	2	ÇEKMEKÖY TRSM	13	3	KARTAL ANADOLU SİTESİ SOSYAL YAŞAM MERKEZİ	20	4
ARNAVUTKÖY ENGELLİLER MERKEZİ	2		ESENLER METRİS CEZAEVİ	8		ESENYURT DEVLET HASTANESİ TRSM	14		K.ÇEKMECE YEŞİLOVA SOSYAL YAŞAM MERKEZİ	21	
FATİH ENGELLİLER MERKEZİ	3		KARTAL CEZAEVİ	9		KARTAL DR. LÜTFİ KIRDAR EĞİTİM ARAŞTIRMA HASTANESİ ADATEPE TRSM	15		ŞİŞLİ DARULACEZE	22	
ÜMRANİYE ENGELLİLER MERKEZİ	4		SİLİVRİ CEZAEVİ	10		SANCAKTEPE TRSM	16		İBB 12 DB İSTANBUL DARÜLACEZE MÜDÜRLÜĞÜ	23	
BAKIRKÖY OMURİLİK FELÇLİLERİ DERNEĞİ	5		ÜMRANİYE CEZAEVİ	11		ÜMRANİYE TRSM	17				
BAYRAMPAŞA FİZİK TEDAVİ VE REHABİLİTASYON MERKEZİ	6		ÜSKÜDAR PAŞAKAPISI CEZAEVİ	12		BAĞCILAR EĞ. ARŞ. HASTANESİ BAĞCILAR TRSM	18				
						BAKIRKÖY RUH VE SİNİR HAS. HST.	19				

3.3. İSMEK DEZAVANTAJLILARA YÖNELİK KURS MERKEZLERİ HAKKINDA BİLGİLER

Toplum bilincinin ve sivil toplum örgütlerinin öneminin artması nedeniyle yerel yönetimlerin dezavantajlı gruplara yönelik faaliyetleri de artmıştır. Ayrıca sosyal sorumluluğun ötesinde yapılan düzenlemelerle yerel yönetimlere yasal sorumluluklar da yüklenmiştir. Toplumda oluşan talep ve yasalarda yapılan değişiklikler sonucunda İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından İSMEK aracılığıyla dezavantajlı gruplara yönelik olarak eğitim faaliyetleri düzenlenmeye başlanmıştır.¹⁰⁵ Bu dezavantajlı gruplar arasında huzurevlerinde darülacezelerde bakımı yapılan yaşlılar, cezaevlerinde bulunan yükümlüler, hastane ve toplum ruh sağlığı merkezlerinde tedavi gören hastalar, engelliler bulunmaktadır. İSMEK sıradan yetişkinlerin yanı sıra düzenlediği eğitimlerle saydığımız tüm bu dezavantajlı grupların eğitim alma haklarına kavuşmalarına yardımcı olmaktadır.

1996 yılından başlayan eğitim serüvenine devam eden İSMEK günümüze kadar bir çok kursiyere eğitim hizmeti vermiştir. Bu tez kapsamında tamamlanan son eğitim dönemi olan 2017-2018 eğitim yılına ait dezavantajlı kursiyer verileri incelenmiştir. Dezavantajlı gruplar olarak engelli merkezlerinde eğitim gören engelliler, cezaevlerinde düzenlenen eğitimlere katılan mahkumlar, toplum ruh sağlığı merkezlerinde kurslara katılan ruh sağlığı bozuk olanlar ve darülaceze ve sosyal yaşam merkezlerinde kurslara katılan yaşlılar detaylı bir şekilde analiz edilmiştir.

Dezavantajlı grupların detaylı analizine geçmeden önce tüm kursiyerler ayrıma tabi tutulmadan incelenmiştir. 2017-2018 eğitim döneminde İSMEK kurslarında toplam 5.418 kursiyer eğitim almıştır. Ancak engelli merkezlerinde eğitim alıp da engelli olmayan 1.049 kursiyerin bulunduğu tespit edilmiştir. İSMEK yöneticileri ile yapılan görüşmeler sonucunda engelli merkezlerinde eğitim alan ancak engelli olarak tanımlanmayan kursiyerlerin engelli yakınları olduğu anlaşılmıştır. Bu nedenle bu kursiyerler veri tabanından çıkarılmış ve analize yeni oluşturulan veri seti ile devam edilmiştir. Buna göre kurslara katılan toplam dezavantajlı kursiyer sayısı 4.369 şeklinde gerçekleşmiştir. Bu kursiyerler ile ilgili demografik özellikler (cinsiyet yaş, çalışma durumu, eğitim durumu) ayrı ayrı incelenmiştir.

¹⁰⁵ Sedat Murat, **İSMEK'in Dezavantajlı Gruplara Yönelik Eğitimleri**, Küreselleşme ve Yerelleşme Çerçevesinde Yetişkin Eğitimi Bildirileri, İSMEK Yayınları, İstanbul, 2008

İSMEK toplam 230 kurs merkezi ile İstanbul halkına hizmet etmektedir. Bu kurs merkezleri arasında dezavantajlı gruplara yönelik olarak dört engelli merkezi ve iki sosyal yaşam merkezi bulunmaktadır. Engelli merkezleri Üsküdar, Arnavutköy, Fatih ve Ümraniye’de bulunurken, sosyal yaşam merkezleri Kartal ve Küçükçekmece’de bulunmaktadır. Merkezlerin şehrin Avrupa ve Asya yakasına dengeli bir şekilde dağıldığı görülmektedir.

Dezavantajlı gruplara yönelik açılan kurs merkezleri toplam kurs merkezlerinin küçük bir bölümüne denk gelse de İSMEK kurumlarla yaptığı işbirlikleri ile geniş bir engelli kitlesine ulaşmaktadır. İSMEK Darülaceze, Ceza İnfaz Kurumu, Dernek, Vakıf gibi kurum ve kuruluşlarla yaptığı işbirlikleri ile düzenledikleri kurslara dışarıdan öğrenci kabul etmemektedir. 2017-2018 eğitim döneminde dezavantajlı gruplara eğitim vermek için işbirliği yapılan kurumlar ve bu kurumlarda kursa katılan kursiyerlerin sayıları Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5: Dezavantajlı Gruplara Yönelik Açılan Kurs Merkezleri ve Kursiyer Sayıları(2017-2018 Eğitim Dönemi)

Kurs Merkezi	Frekans	Geçerli %	Toplam %
Üsküdar Engelsiz Yaşam Merkezi	15	0,3	0,3
Arnavutköy Engelliler Merkezi	143	3,3	3,6
Fatih Engelliler Merkezi	121	2,8	6,4
Ümraniye Engelliler Merkezi	77	1,8	8,1
Bakırköy Omurilik Felçlileri Derneği	6	0,1	8,3
Bayrampaşa Fizik Tedavi Ve Rehabilitasyon Merkezi	37	0,8	9,1
Bakırköy Kadın Ve Çocuk Ceza İnfaz Kurumu	443	10,1	19,3
Esenler Metris Cezaevi	627	14,4	33,6
Kartal Cezaevi	75	1,7	35,3
Silivri Cezaevi	357	8,2	43,5
Ümraniye Cezaevi	56	1,3	44,8
Üsküdar Paşa Kapısı Cezaevi	97	2,2	47
Çekmeköy Trsm	9	0,2	47,2
Esenyurt Devlet Hastanesi Trsm	461	10,6	57,8
Kartal Dr. Lütfi Kırdar Eğitim Araştırma Hastanesi Trsm	75	1,7	59,5
Sancaktepe Trsm	270	6,2	65,7
Ümraniye Trsm	20	0,5	66,1
Bağcılar Eğitim Ve Araştırma Hastanesi Bağcılar Trsm	48	1,1	67,2

Bakırköy Ruh Ve Sinir Hastalıkları Hst.	1057	24,2	91,4
Kartal Anadolu Sitesi Sosyal Yaşam Merkezi	137	3,1	94,6
K.Çekmece Yeşilova Sosyal Yaşam Merkezi	126	2,9	97,4
Şişli Darülaceze	40	0,9	98,4
İbb 12 Daire Başkanlığı İstanbul Darülaceze Müdürlüğü	72	1,6	100
Toplam	4369	100	

Kaynak: İSMEK, yayınlanmamış veriler

Dezavantajlı gruplara yönelik hizmet veren kurs merkezlerinin öğrenci sayılarına göz attığımızda en çok öğrencinin sırasıyla Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesinde, Esenler Metris Cezaevinde, Esenyurt Devlet Hastanesinde, Bakırköy Kadın ve Çocuk Ceza İnfaz Kurumunda bulunduğunu görmekteyiz. İSMEK kendi bünyesindeki dört eğitim merkezinde 356 öğrenciye hizmet verirken, kurumlarla yaptığı işbirlikleri ile 4.013 öğrenciye hizmet vermiştir. Buradan yola çıkarak İSMEK'in dezavantajlı gruplara ulaşmak için kurumlarla işbirliğini etkin bir şekilde kullandığını söyleyebiliriz.

Dezavantajlı gruplara yönelik verilen hizmetlerde kursiyer sayılarının ilçelere göre dağılımını gösteren veriler Tablo 6'da verilmiştir. Buna göre İSMEK 17 farklı ilçede dezavantajlı gruplara hizmet götürmüştür. Bu ilçeler arasında kursiyer sayıları en çok olan yerlerin sırasıyla Bakırköy, Esenler, Esenyurt, Silivri, Sancaktepe olduğu görülmektedir. İSMEK dezavantajlı gruplara yönelik olarak çok önemli bir hizmeti yerine getirmiş olsa da, Bağcılar, Bayrampaşa, Fatih, Ümraniye, Üsküdar gibi nüfus oranının yüksek olduğu ilçelerde kursiyer sayılarını çok az olması hala yapılacak çok şeyin olduğunu göstermektedir. Kurumlarla yapılan işbirlikleri ile önemli sayıda kursiyere ulaşılmış olsa da, ilçe bazında açılacak yeni kurs merkezleri ve yapılacak yeni işbirlikleri ile eğitimlerin şehrin geneline yayılması sağlanabilir.

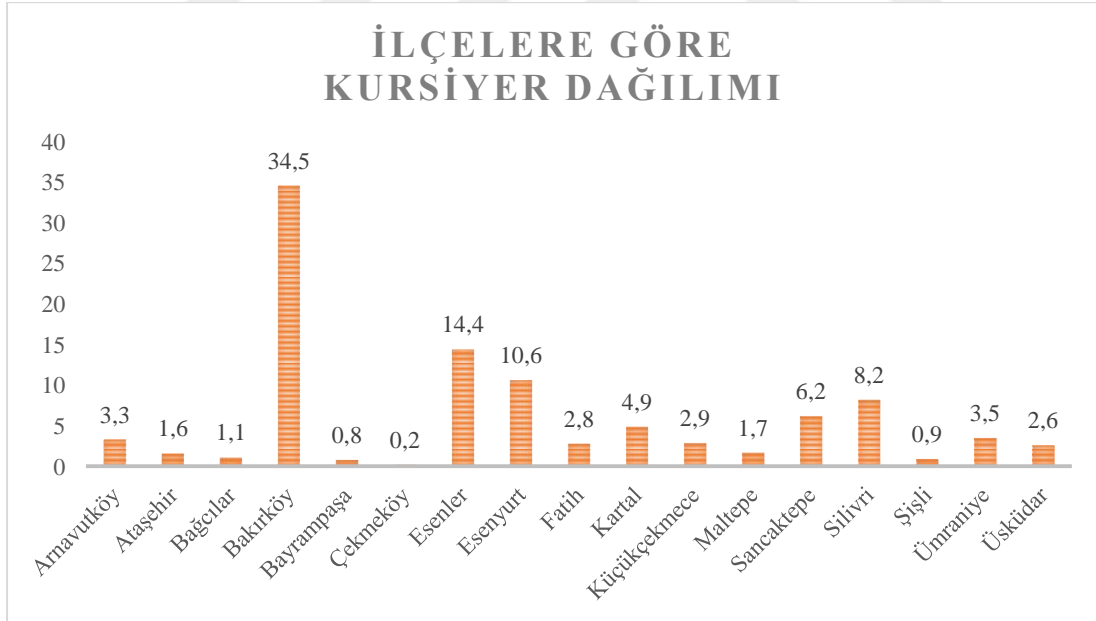
Tablo 6: İlçelere Göre Kursiyer Sayıları(2017-2018 Eğitim Dönemi)

İlçeler	Frekans	Geçerli %	Toplam %
Arnavutköy	143	3,3	3,3
Ataşehir	72	1,6	4,9
Bağcılar	48	1,1	6
Bakırköy	1506	34,5	40,5
Bayrampaşa	37	0,8	41,3

Çekmeköy	9	0,2	41,5
Esenler	627	14,4	55,9
Esenyurt	461	10,6	66,4
Fatih	121	2,8	69,2
Kartal	212	4,9	74,1
Küçükçekmece	126	2,9	77
Maltepe	75	1,7	78,7
Sancaktepe	270	6,2	84,8
Silivri	357	8,2	93
Şişli	40	0,9	93,9
Ümraniye	153	3,5	97,4
Üsküdar	112	2,6	100
Toplam	4369	100	

Kaynak: İSMEK, yayınlanmamış veriler

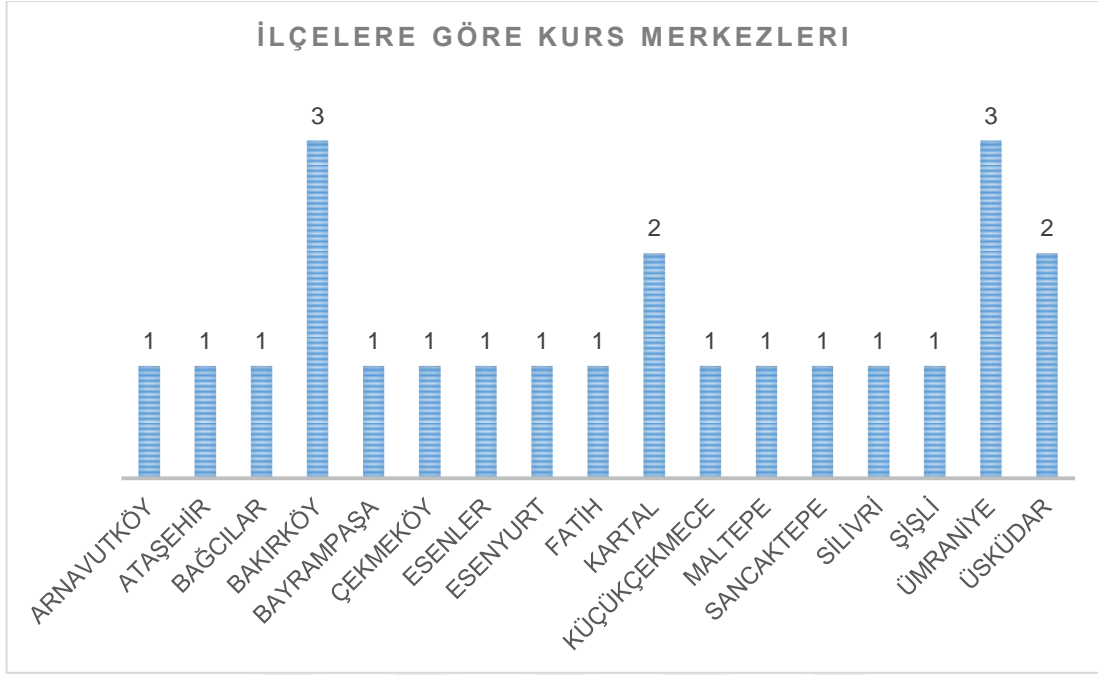
İlçelerin kursiyer dağılım oranını gösteren veriler görsel olarak Grafik 1’de ayrıca verilmiştir.

Grafik1: İlçelere Göre Kursiyer Dağılım Oranı

İlçelerde dezavantajlı kursiyerlere hizmet veren kurs merkezleri ve işbirliği yapılan kurumların sayısı Grafik 2’de verilmiştir. Buna göre İSMEK Bakırköy ve Ümraniye’de üç, Kartal ve Üsküdar’da iki, diğer 13 ilçede de birer kurs merkezi ile dezavantajlı gruplara

hizmet verdiği görülmektedir.

Grafik 2: İlçelere Göre Kurs Merkezi Sayıları

3.4. İSMEK’TE EĞİTİM ALAN DEZAVANTAJLI GRUPLARIN GENEL İNCELENMESİ

3.4.1. Dezavantajlı Grupların Yaş Dağılımı

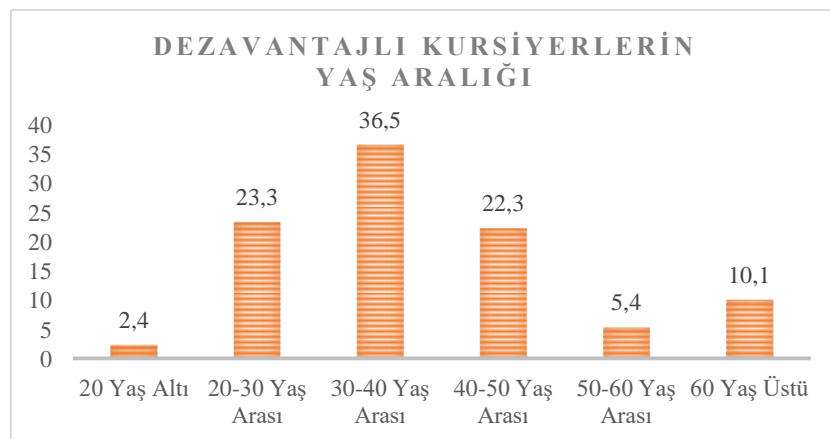
İSMEK kurslarına katılan dezavantajlı kursiyerlerin yaş dağılımı Tablo 7’de verilmiştir. 20 yaş altı katılımcı sayısının oldukça düşük olduğu (%2,4), en fazla ise 30-40 yaş arası katılımcıların olduğu (%36,5) görülmektedir. Genel itibari ile bakıldığında katılımcıların büyük çoğunluğunun 20-50 yaş arasında bulunduğunu (%82) söyleyebiliriz.

Tablo 7: Dezavantajlı Kursiyerlerin Yaş Aralığı(2017-2018 Eğitim Dönemi)

Yaş Aralığı	Frekans	Geçerli %	Toplam %
20 Yaş Altı	104	2,4	2,4
20-30 Yaş Arası	1017	23,3	25,7
30-40 Yaş Arası	1594	36,5	62,1
40-50 Yaş Arası	973	22,3	84,4
50-60 Yaş Arası	238	5,4	89,9
60 Yaş Üstü	443	10,1	100
Toplam	4369		

Kaynak: İSMEK, yayınlanmamış veriler

Dezavantajlı kursiyerlerin yaş dağılımını gösteren veriler ayrıca görsel olarak Grafik 3’te sunulmuştur.

Grafik 3: Dezavantajlı Kursiyerlerin Yaş Aralığı

3.4.2. Dezavantajlı Grupların Çalışma Durumu

İSMEK kurslarına katılan dezavantajlı kursiyerlerin çalışma durumu Tablo 8’de verilmiştir. Kursiyerlerin tamamına yakınının çalışmadığı (%96,8), sadece %2,2’sinin çalıştığı ve %1’inin de öğrenci olduğu tespit edilmiştir. Kursiyerlerin mahkum, yaşlı, engelli gibi dezavantajlı gruplardan meydana geliyor olması çalışma oranının düşük çıkması sürpriz sayılmamaktadır.

Tablo 8: Dezavantajlı Kursiyerlerin Çalışma Durum(2017-2018 Eğitim Dönemi)

Çalışma Durumu	Frekans	Geçerli %	Toplam %
Çalışıyor	96	2,2	2,2
Çalışmıyor	4203	96,8	99
Öğrenci	45	1	100
Kayıp Veri	25	100	
Toplam	4369		

Kaynak: İSMEK, yayınlanmamış veriler

3.4.3. Dezavantajlı Grupların Cinsiyet Dağılımı

İSMEK kurslarında eğitim alan dezavantajlı kursiyerlerin cinsiyet dağılımı Tablo 9’da verilmiştir. Kursiyerlerin büyük çoğunluğunu %62,2 ile erkekler meydana getirmektedir. İSMEK kurslarında eğitim gören sıradan öğrencilerde kadınlar büyük çoğunluğu oluştururken, dezavantajlı gruplarda çoğunluğu erkekler oluşturmaktadır.

Tablo 9: Dezavantajlı Kursiyerlerin Cinsiyet Dağılım(2017-2018 Eğitim Dönemi)

Cinsiyet	Frekans	Geçerli %	Toplam %
Erkek	2718	62,2	62,2
Kadın	1651	37,8	100
Toplam	4369		

Kaynak: İSMEK, yayınlanmamış veriler

3.4.4. Dezavantajlı Grupların Eğitim Durumu

İSMEK kurslarında eğitim gören dezavantajlı kursiyerlerin eğitim durumları Tablo 10’da verilmiştir. Kursiyerlerin büyük çoğunluğunun %75,44 ile ilköğretim ve öncesi eğitim

seviyesinde olduğu görülmektedir. İlköğretim ve öncesi eğitime sahip grup içerisinde okur yazar olan, ilkokul ve ilköğretimden mezun olan kursiyerler bulunmaktadır. Gruplar arasında yapılacak kıyaslamaların anlamlı olabilmesi için bu grup ilköğretim ve öncesi eğitim seviyesi olarak tanımlanmıştır. Lise mezunu kursiyerlerin oranı %18,15 olup, ilköğretim ve öncesi gruptan sonra gelen en büyük gruptur. Ön lisans, lisans ve lisansüstü eğitim alan kursiyerler yüksek öğretim grubu olarak tanımlanmış olup bu grup %6,41 ile toplam kursiyerlerin çok küçük bir bölümünü oluşturmaktadır.

Tablo 10: Dezavantajlı Kursiyerlerin Eğitim Durumu(2017-2018 Eğitim Dönemi)

Eğitim Durumu	Frekans	Geçerli %	Toplam %
İlköğretim ve Öncesi	3259	75,44	75,44
Lise	784	18,15	93,59
Yüksek Öğretim	277	6,41	100
Kayıp Veri	49	100	
Toplam	4369		

Kaynak: İSMEK, yayınlanmamış veriler

Dezavantajlı kursiyerlerin yaş dağılımını gösteren veriler ayrıca görsel olarak Grafik 4'te sunulmuştur.

Grafik 4: Dezavantajlı Kursiyerlerin Eğitim Durumu

3.4.5. Dezavantajlı Grupların Medeni Durumu

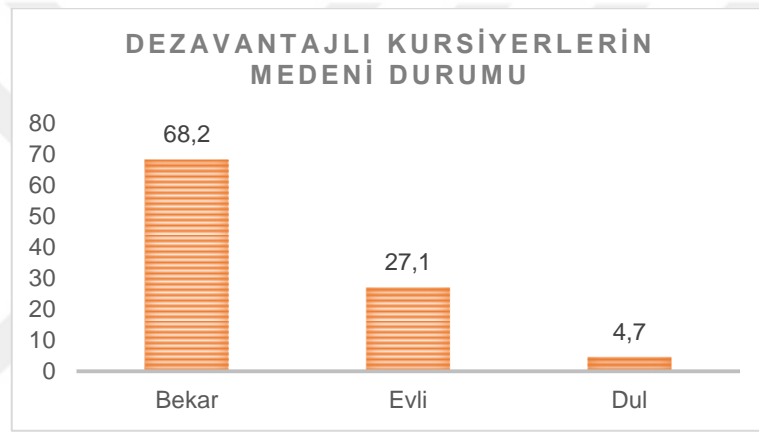
İSMEK kurslarında eğitim gören dezavantajlı kursiyerlerin medeni durumları Tablo 11'de verilmiştir. Kursiyerlerin büyük çoğunluğunu %68,2 ile bekarlar oluşturmaktadır. Evli kursiyerlerin oranı %27,1'dir. Dul kursiyerlerin oranı ise yalnızca %4,7 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 11: Dezavantajlı Kursiyerlerin Medeni Durum (2017-2018 Eğitim Dönemi)

Medeni Durumu	Frekans	Geçerli %	Toplam %
Bekar	2979	68,2	68,2
Evli	1183	27,1	95,3
Dul	207	4,7	100
Toplam	4369		

Kaynak: İSMEK, yayınlanmamış veriler

Dezavantajlı kursiyerlerin medeni durumunu gösteren veriler ayrıca görsel olarak Grafik 5'te sunulmuştur.

Grafik 5: Dezavantajlı Kursiyerlerin Medeni Durumu

3.4.6. Dezavantajlı Grupların Dağılımı

İSMEK kurslarında eğitim alan dezavantajlı grupları kıyaslamadan önce bu gruplar ve dağılımları hakkında bilgi vermekte fayda bulunmaktadır. Dezavantajlı kursiyerlerin dağılımı Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12: Dezavantajlı Kursiyerlerin Medeni Durumu(2017-2018 Eğitim Dönemi)

Dezavantaj Durumu	Frekans	Geçerli %	Toplam %
Engelli	399	9,1	9,1
Mahkum	1655	37,9	47
Ruh Sağlığı Bozukluğu	1940	44,4	91,4
Yaşlı	375	8,6	100
Toplam	4369	100	

Kaynak: İSMEK, yayınlanmamış veriler

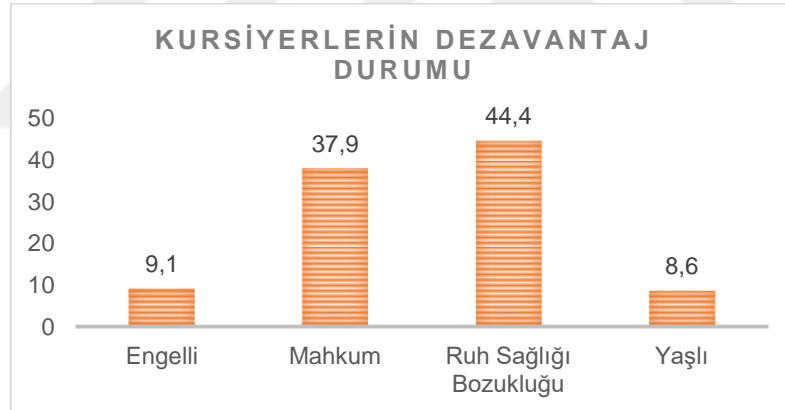
Dezavantajlı grupların %9,1'ini engelli kursiyerler oluşturmaktadır. Üsküdar Engelsiz Yaşam Merkezi, Arnavutköy Engelliler Merkezi, Fatih Engelliler Merkezi, Ümraniye Engelliler Merkezi, Bakırköy Omurilik Felçlileri Derneği, Bayrampaşa Fizik Tedavi Ve Rehabilitasyon Merkezinde eğitimlere katılan kursiyerler engelli bireyler olarak tanımlanmıştır. Daha önce de belirttiğimiz gibi, yukarıda saydığımız kurs merkezlerinden eğitim aldığı halde engelli olarak tanımlanmayan, İSMEK yöneticileriyle yapılan görüşmelerde engelli yakınları olduğu tespit ve teyit edilen 1.049 kursiyer bu kapsam dışında tutulmuştur.

Dezavantajlı grupların %37,9'unu mahkumlar oluşturmaktadır. Bakırköy Kadın Ve Çocuk Ceza İnfaz Kurumu, Esenler Metris Cezaevi, Kartal Cezaevi, Silivri Cezaevi, Ümraniye Cezaevi, Üsküdar Paşakapısı Cezaevinde eğitimlere katılan kursiyerler mahkum bireyler olarak tanımlanmıştır. Mahkumların dezavantajlı kursiyerlerin önemli bir bölümünü oluşturduğu görülmektedir.

Dezavantajlı grupların %44,4'ünü ruh sağlığı bozukluğu yaşayanlar oluşturmaktadır. Bu grup dezavantajlı kursiyerlerin en büyük bölümünü oluşturmaktadır. Çekmeköy Toplum Ruh Sağlığı Merkezi, Esenyurt Devlet Hastanesi Toplum Ruh Sağlığı Merkezi, Kartal Dr. Lütfi Kırdar Eğitim Araştırma Hastanesi Adatepe Toplum Ruh Sağlığı Merkezi, Sancaktepe Toplum Ruh Sağlığı Merkezi, Ümraniye Toplum Ruh Sağlığı Merkezi, Bağcılar Eğitim Ve Araştırma Hastanesi Bağcılar Toplum Ruh Sağlığı Merkezi, Bakırköy Ruh Ve Sinir Hastalıkları Hastanesinde eğitimlere katılan kursiyerler ruh sağlığı bozukluğu olan bireyler olarak tanımlanmıştır. Sayılan bu kurs merkezlerinde hastaların yanı sıra hasta yakınları da eğitimlere katılmaktadır. Veri setinde engelli merkezlerinde eğitim alan engelliler ile engelli olmayanlar ayrı ayrı kodlandığı için analiz öncesi engelli yakınlarını listeden çıkarma şansı olmuştur. Engelli olmayanlar hasta yakını olarak kabul edilmiş ve veri setinden çıkarılmıştır. Ancak Toplum Ruh Sağlığı Merkezlerindeki kurslarda eğitim alan kursiyerler için hasta ve hasta yakını şeklinde bir kodlama yapılamadığı için burada böyle bir ayrıma gitme şansı bulunmamaktadır. Bu nedenle saydığımız bu kurs merkezlerine eğitim alan kursiyerlerin tamamı ruh sağlığı bozukluğu olan kursiyerler olarak tanımlanmıştır. Bu durum bu grubun diğerlerine kıyasla daha fazla olmasına neden olmuş olabilir.

Dezavantajlı grupların %8,6 gibi küçük bir bölümünü yaşlı bireyler oluşturmaktadır. Kartal Anadolu Sitesi Sosyal Yaşam Merkezi, Küçük Çekmece Yeşilova Sosyal Yaşam Merkezi, Şişli Darülaceze, İstanbul Büyükşehir Belediyesi 12. Daire Başkanlığı İstanbul Darülaceze Müdürlüğünde eğitimlere katılan kursiyerler yaşlı olarak tanımlanmıştır. Kartal Anadolu Sitesi Sosyal Yaşam Merkezi, Küçük Çekmece Yeşilova Sosyal Yaşam Merkezinde eğitime katılan kursiyerlerin tamamının 60 yaş ve üstü olduğu tespit edilmiş ve darülacezeler ile birlikte yaşlı olarak kodlanmasının doğru olduğuna karar verilmiştir. Sosyal yaşam merkezlerindeki katılımcıların tamamı 60 yaş ve üzeri iken, darülacezelerde az da olsa 30-40, 40-50, 50-60 yaş arası kursiyerler bulunmaktadır. Bu nedenle yaşlı olarak tanımlanan kursiyerlerde kriter sadece yaş olmamakta, bakıma muhtaç olmak bu grubu tanımlayan diğer bir özellik olmaktadır

Dezavantajlı kursiyerlerin dağılımını gösteren veriler ayrıca görsel olarak Grafik 6'da sunulmuştur.

Grafik 6: Dezavantajlı Kursiyerlerin Dağılımı

3.4.7. Dezavantajlı Grupların Cinsiyete Göre Kıyaslanması

Bu bölümde dezavantajlı kursiyerler olan engellilerin, mahkumların, ruh sağlığı bozuk olanların ve yaşlıların cinsiyete göre dağılımları tespit edilecek ve dezavantajlı gruplar arasında cinsiyet dağılımında bir fark olup olmadığına bakılacaktır. İSMEK kurslarında eğitim gören dezavantajlı kursiyerlerin cinsiyete göre dağılımları Tablo 13'te verilmiştir. Engelli kursiyerlerin çoğunluğunu %59,65 ile kadınlar oluşturmaktadır. Mahkumlarda ise engellilerin aksine büyük çoğunluk %73,17 ile erkeklerden oluşmaktadır. Ruh sağlığı bozuk

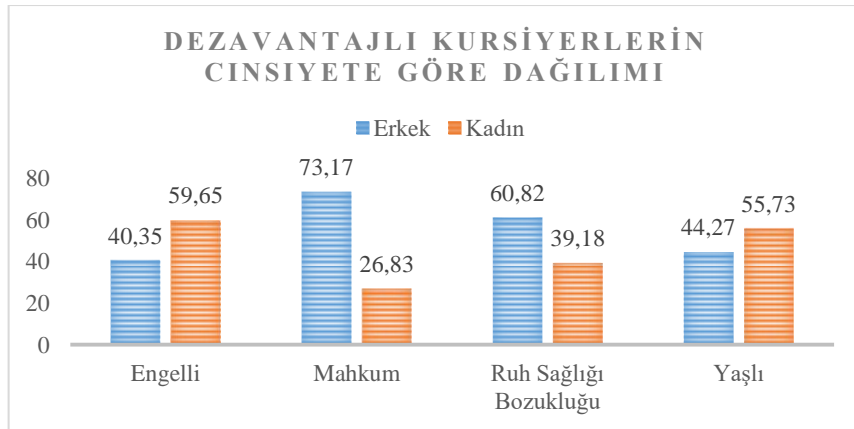
olanlarda yine %60,82 ile erkekler çoğunluğu oluşturmaktadır. Yaşlılarda ise %55,73 ile kadınlar çoğunluğu oluşturmaktadır. Bu veriler ışığında dezavantajlı gruplar arasında cinsiyet dağılımına göre bir farklılık olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 13: Dezavantajlı Kursiyerlerin Cinsiyete Göre Dağılımı(2017-2018 Eğitim Dönemi)

Cinsiyet	Engelli		Mahkum		Ruh Sağlığı Bozukluğu		Yaşlı	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Erkek	161	40,35	1211	73,17	1180	60,82	166	44,27
Kadın	238	59,65	444	26,83	760	39,18	209	55,73
Toplam	399		1655		1940		375	

Kaynak: İSMEK, yayınlanmamış veriler

Dezavantajlı kursiyerlerin cinsiyete göre dağılımını gösteren veriler ayrıca görsel olarak Grafik 7’de sunulmuştur. Özetle engellilerde ve yaşlılarda katılımcılar daha çok kadınlardan oluşurken (sırasıyla %59,65 ve %55,73), mahkumlarda ve ruh sağlığı bozuk olanlarda diğer grupların aksine çoğunluk erkeklerden oluşmaktadır. Grupların kendi içerisinde dağılımı en farklı olan mahkumlar olmuştur. Diğer gruplarda cinsiyet dağılımı arasındaki fark birbirine yakın iken, mahkumlarda erkekler ile kadınlar arasındaki fark çok daha fazladır.

Grafik 7: Dezavantajlı Kursiyerlerin Cinsiyete Göre Dağılımı

3.4.8. Dezavantajlı Grupların Medeni Duruma Göre Kıyaslanması

Bu bölümde dezavantajlı kursiyerler olan engellilerin, mahkumların, ruh sağlığı bozuk olanların ve yaşlıların medeni duruma göre dağılımları tespit edilecek ve dezavantajlı grupların medeni durumlarına göre aralarında bir fark olup olmadığına bakılacaktır. İSMEK kurslarında eğitim gören dezavantajlı kursiyerlerin medeni duruma göre dağılımları Tablo 14'te verilmiştir. Engelli kursiyerler arasında bekarlar %57,14 ile çoğunluğu oluşturmaktadır. Evlilerin oranı ise %32,58'dir. Engelliler arasında %10,28 oranında dul kursiyerler de bulunmaktadır. Mahkumlarda bekarların oranı %59,34 ile engellilere göre biraz daha fazladır. Mahkumların %34,92'si evlidir. Mahkumlarda dul oranı engellilere göre daha az olup %5,74'tür. Ruh sağlığı bozuk olan kursiyerlerde bekarlar %83,81 ile ezici bir üstünlüğe sahiptir. Bu grupta evli olanların oranı %15,67 olup diğer gruplara göre çok daha azdır. Ayrıca dul kursiyerlerin oranı ise %0,52 olup yok denecek kadar azdır. Yaşlı kursiyerlerde beklendiği gibi evlilerin oranı %45,6 ile çoğunluktadır. Bekarların oranı %38,13'tür. Ayrıca yaşlılarda diğer gruplara kıyasla dul oranı daha fazla olup kursiyerlerin 16,27'sini oluşturmaktadır.

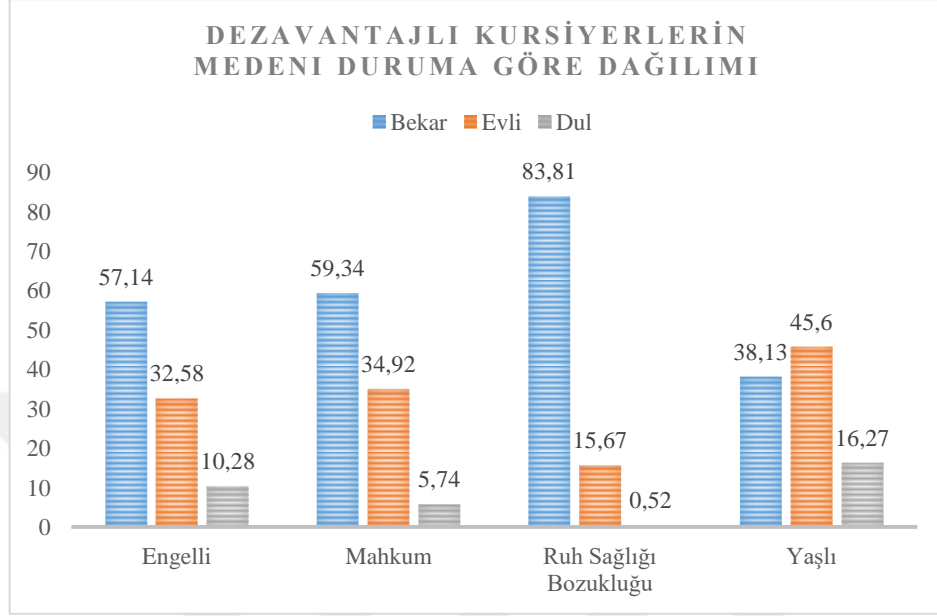
Tablo 14: Dezavantajlı Kursiyerlerin Medeni Duruma Göre Dağılımı(2017-2018 Eğitim Dönemi)

Medeni Durum	Engelli		Mahkum		Ruh Sağlığı Bozukluğu		Yaşlı	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Bekar	228	57,14	982	59,34	1626	83,81	143	38,13
Evli	130	32,58	578	34,92	304	15,67	171	45,60
Dul	41	10,28	95	5,74	10	0,52	61	16,27
Toplam	399		1655		1940		375	

Kaynak: İSMEK, yayınlanmamış veriler

Dezavantajlı kursiyerlerin medeni duruma göre dağılımını gösteren veriler ayrıca görsel olarak Grafik 8'de sunulmuştur. Özetleyecek olursak, engelli ve mahkum kursiyerlerin medeni duruma göre dağılımları benzerlik göstermektedir. Bu gruplarda bekarların oranı daha fazladır (sırasıyla %57,14 ve %59,34). Ruh sağlığı bozuk olanlarda ise bekarların oranı evlilere göre yine fazla olup, diğerlerinden farklı olarak evli ve bekar arasındaki fark çok fazladır. Ayrıca ruh sağlığı bozuk olanlarda dul oranı yok denecek kadar azdır. Yaşlılar da

diğer dezavantajlı gruplardan medeni duruma göre farklılık göstermektedir. Bu grupta evlilerin oranı diğer gruplara kıyasla daha fazladır.

Grafik 8: Dezavantajlı Kursiyerlerin Medeni Duruma Göre Dağılımı

3.4.9. Dezavantajlı Grupların Eğitim Durumuna Göre Kıyaslanması

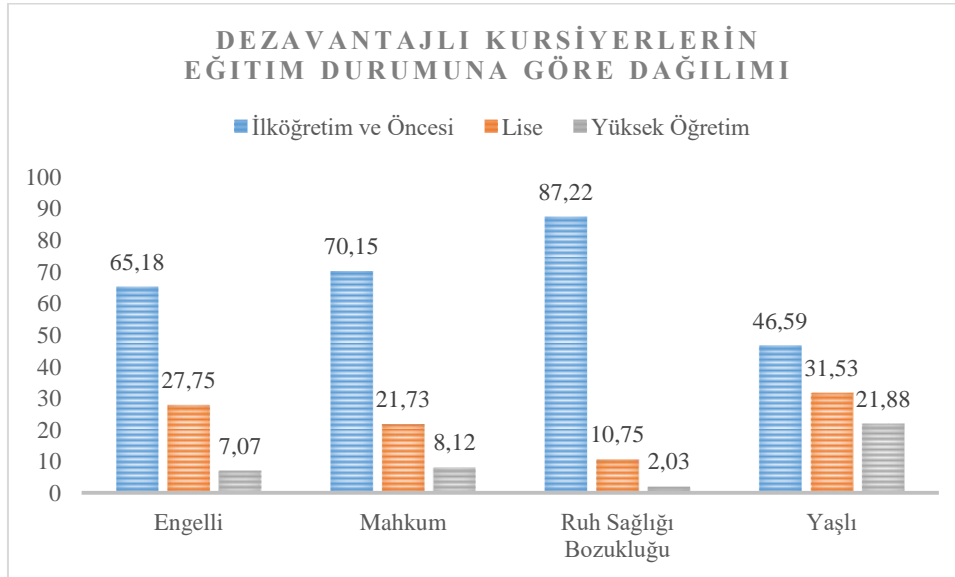
Bu bölümde dezavantajlı kursiyerler olan engellilerin, mahkumların, ruh sağlığı bozuk olanların ve yaşlıların eğitim duruma göre dağılımları tespit edilecek ve dezavantajlı grupların eğitim durumlarına göre aralarında bir fark olup olmadığına bakılacaktır. İSMEK kurslarında eğitim gören dezavantajlı kursiyerlerin eğitim duruma göre dağılımları Tablo 15'te verilmiştir. Engelli kursiyerlerin çoğunluğunu %65,18 ile ilköğretim ve öncesi bireyler oluşturmaktadır. %27,75'i lise mezunu, yalnızca %7,07'si yüksek öğretim mezunudur. Benzer durum mahkumlar arasında da vardır. Mahkumların %70,15'i ilköğretim ve öncesi, %21,73'ü lise, %8,12'si ise yüksek öğretim mezunudur. Ruh sağlığı bozuk olanlarda ise diğer gruplara kıyasla ilköğretim ve öncesi mezunların oranı oldukça fazladır. İlköğretim ve öncesi mezunlar ruh sağlığı bozuk olanların %87,22'sini oluşturmaktadır. Lise mezunları %10,75'lik kısmı oluştururken, yüksek öğretim mezunları %2,03 ile en düşük seviyededir. Yaşlılarda eğitim diğerlerine kıyasla daha dengeli dağılmıştır diyebiliriz. Yaşlıların %46,59'u ilköğretim ve öncesi, %31,53'ü lise, %21,88'i yüksek öğretim mezunudur.

Tablo 15: Dezavantajlı Kursiyerlerin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı(2017-2018 Eğitim Dönemi)

Eğitim Durumu	Engelli		Mahkum		Ruh Sağlığı Bozukluğu		Yaşlı	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
İlköğretim ve Öncesi	249	65,18	1159	70,15	1687	87,22	164	46,59
Lise	106	27,75	359	21,73	208	10,75	111	31,53
Yüksek Öğretim	27	7,07	134	8,12	39	2,03	77	21,88
Toplam	382		1652		1934		352	

Kaynak: İSMEK, yayınlanmamış veriler

Dezavantajlı kursiyerlerin eğitim duruma göre dağılımını gösteren veriler ayrıca görsel olarak Grafik 9’da sunulmuştur. Özetleyecek olursak, tüm dezavantajlı gruplarda ilköğretim ve öncesi mezunların sayısının daha fazla olduğunu söyleyebiliriz. Ancak oranlar dezavantaj türüne göre farklılık göstermektedir. Engelli ve mahkumlarda ilköğretim ve öncesi mezunların oranı sırasıyla sırasıyla %65,18 ve %70,15 olup birbirine yakındır. İlköğretim ve öncesi mezunların sayısı en fazla ruh sağlığı bozuk olan gruptadır. Bu grupta yüksek öğretim mezunlarının sayısı da %2,03 ile oldukça düşüktür. Yaşlılarda ise yüksek öğretimden mezun sayısı daha fazladır. Kısacası, eğitim düzeyi en düşük grubun ruh sağlığı bozuk olanlar, en yüksek grubun ise yaşlılar olduğunu söyleyebiliriz.

Grafik 9: Dezavantajlı Kursiyerlerin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

3.4.10. Dezavantajlı Grupların Kurslara Katılma Nedenlerine Göre Kıyaslanması

Bu bölümde dezavantajlı kursiyerler olan engellilerin, mahkumların, ruh sağlığı bozuk olanların ve yaşlıların kurslara katılma nedenlerine göre dağılımları tespit edilecek ve dezavantajlı grupların kurslara katılma nedenlerine göre aralarında bir fark olup olmadığına bakılacaktır.

İSMEK kurslarında eğitim gören dezavantajlı kursiyerlerin kurslara katılma nedenlerine göre dağılımları Tablo 16'da verilmiştir. Engelli kursiyerlerin %68,92 ile büyük bir bölümünün meslek edinmek ve mesleğinde ilerlemek için kurslara katıldıkları tespit edilmiştir. %11,03'ü yeteneklerini geliştirmek, %16,04'ü ise sosyal çevre edinmek için kurslara katılmaktadır. Yalnızca %4,01'i üretim yaparak gelir elde etmek için kurslara katıldığını ifade etmektedir.

Mahkumların yine büyük bölümü %55,17 ile meslek edinmek ve mesleğinde ilerlemek için kurslara katılmaktadır. Yeteneklerini geliştirmek için katılanların oranı engellilere göre çok daha fazla olup %29,06'dır. Üretim yaparak gelir elde etmek amacıyla katılanların oranı ise oldukça düşüktür %1,33.

Ruh sağlığı bozuk olanların ise diğerlerinden farklı olarak büyük çoğunluğu %63,87 ile sosyal çevre edinmek için kurslara katılmaktadır. Yeteneklerini geliştirmek isteyenlerin oranı ise yine bir hayli fazladır %33,81. Meslek edinmek ve mesleğinde ilerlemek (%2,01) ve üretim yaparak gelir elde etmek (0,31) amacıyla kursa katılanların oranı ise oldukça düşüktür. Yaşlılarda yine sosyal çevre edinmek için kursa katılanların oranı %42,4 ile daha fazladır.

Yeteneklerini geliştirmek isteyenlerin oranı %33,07, meslek edinmek ve mesleğinde ilerlemek isteyenlerin oranı %19,2 ve üretim yaparak gelir elde etmek isteyenlerin oranı %5,33'tür.

Tablo 16: Dezavantajlı Kursiyerlerin Kurslara Katılma Nedenlerine Göre Dağılımı(2017-2018 Eğitim Dönemi)

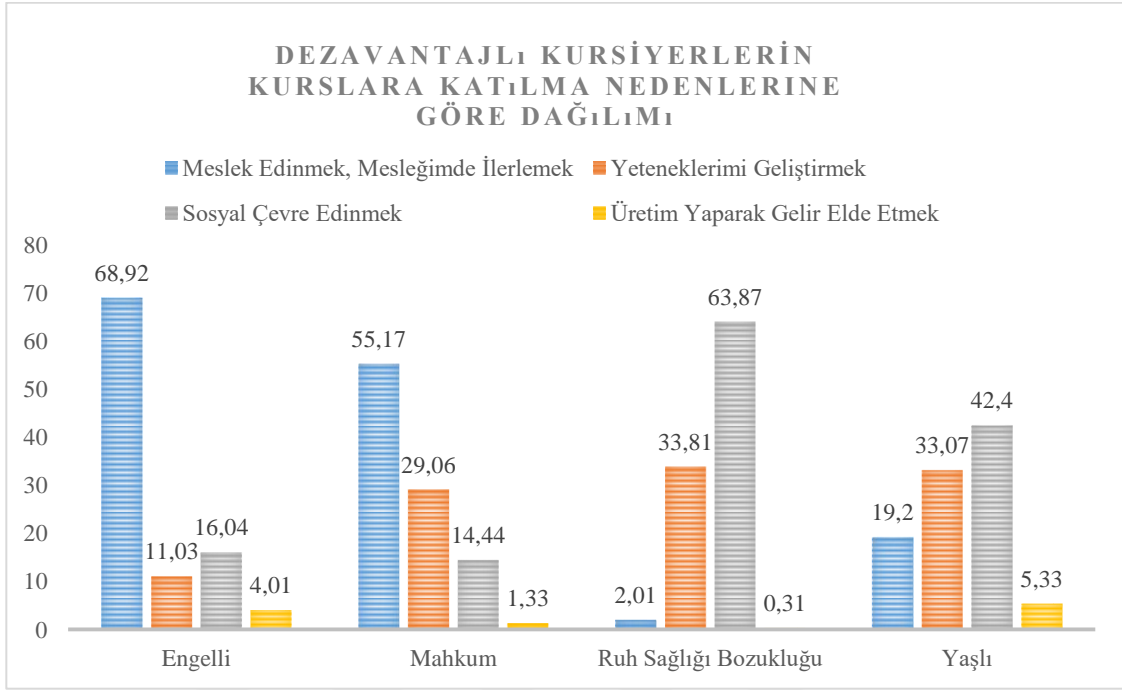
Katılma Nedeni	Engelli		Mahkum		Ruh Sağlığı Bozukluğu		Yaşlı	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Meslek Edin ve M. İlerle	275	68,92	913	55,17	39	2,01	72	19,20
Yeteneklerimi Geliştirmek	44	11,03	481	29,06	656	33,81	124	33,07
Sosyal Çevre Edinmek	64	16,04	239	14,44	1239	63,87	159	42,40
ÜR. Yapararak Gelir Elde Et.	16	4,01	22	1,33	6	0,31	20	5,33
Toplam	399		1655		1940		375	

Kaynak: İSMEK, yayınlanmamış veriler

Dezavantajlı kursiyerlerin kursa katılma nedenlerine göre dağılımını gösteren veriler ayrıca görsel olarak Grafik 10'da sunulmuştur. Dezavantajlı gruplar arasında kursa katılma nedenleri bakımında ilginç farklılıklar bulunmaktadır. Engellilerin büyük çoğunluğu yaklaşık %73 ile hem meslek edinmek hem de üretim yaparak gelir elde etmek için kurslara katılmaktadır.

Mahkumlarda bu oran yaklaşık %57 ile daha az olsa da benzer kaygılarla kursa katıldıklarını söyleyebiliriz.

Engellilerin ve mahkumların aksine ruh sağlığı bozuk olanların büyük bir bölümü yaklaşık %64 ile sosyal çevre edinmek için kurslara katılmaktadır. Meslek edinmek ve üretim yaparak gelir elde etme kaygısı en düşük olan grup yaklaşık %2 ile ruh sağlığı bozuk olan kursiyerlerdir. Yaşlılarda dahi meslek edinmek ve üretim yaparak gelir elde etmek isteyenlerin oranı yaklaşık %25 olup ruh sağlığı bozuk olan gruptan bir hayli fazladır. Özetleyecek olursak, engelli ve mahkumların daha çok meslek edinme ve gelir elde etme kaygısı ile kurslara katıldığını, ruh sağlığı bozuk olanlarda bu kaygının olmadığını ve daha çok sosyalleşme amacıyla kurslara katıldığını, yaşlıların ise ilginç bir şekilde meslek edinmek ve gelir elde etme amacıyla da kursları tercih ettiğini söyleyebiliriz.

Grafik 10: Dezavantajlı Kursiyerlerin Kurslara Katılma Nedenlerine Göre Dağılımı

3.4.11. Dezavantajlı Grupların Branş Tercihlerine Göre Kıyaslanması

Bu bölümde dezavantajlı kursiyerler olan engellilerin, mahkumların, ruh sağlığı bozuk olanların ve yaşlıların branş tercihlerine göre dağılımları tespit edilecek ve dezavantajlı grupların branş tercihlerine göre aralarında bir fark olup olmadığına bakılacaktır. İSMEK kurslarında eğitim gören dezavantajlı kursiyerlerin branş tercihlerine göre dağılımları Tablo 17’de verilmiştir. Engelli kursiyerlerin büyük bir bölümünün %43,86 ile el sanatları branşındaki kursları, daha sonra %28,82 ile bilişim teknolojileri ve büro yönetimi branşındaki kursları, %15,79 ile de kişisel gelişim ve eğitim branşındaki kursları tercih ettiği tespit edilmiştir. Yiyecek içecek ve spor branşındaki kursların hiç tercih edilmediği, kalan branşların ise çok az tercih edildiği görülmektedir. Mahkumların ise müzik ve gösteri sanatları(%28,52), yabancı diller (%23,02), spor (%14,74) ve güzellik ve saç bakım hizmetleri branşında bulunan kursları daha fazla tercih ettiği tespit edilmiştir. engellilerin aksine el sanatları branşının fazla ilgi çekmediği görülmektedir (%2,96).

Ruh sağlığı bozuk olanların büyük bir bölümünün engellilerde olduğu gibi el sanatları branşındaki kursları (%41,55), daha sonra müzik ve gösteri sanatları branşındaki kursları (%27,01) ve spor branşındaki kursları (17,78) tercih ettiği görülmektedir. Kişisel gelişim,

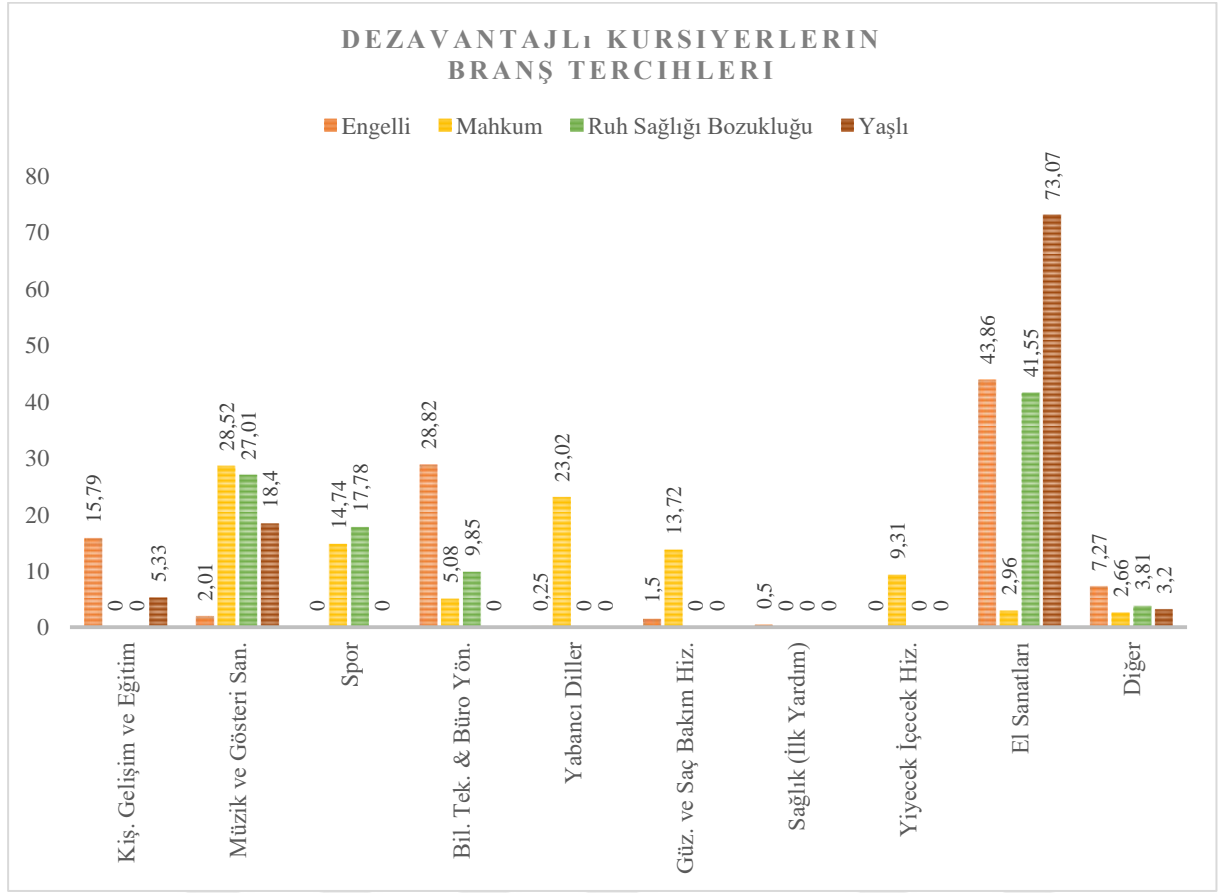
yabancı diller, güzellik ve saç bakı hizmetler, sağlık, yiyecek içecek hizmetleri gibi branşların hiç tercih edilmediği anlaşılmaktadır. Yaşlılarda ise çok büyük bir bölümünün %73,07 ile el sanatları branşındaki kursları tercih ettiği tespit edilmiştir. Kalan kısmı ise müzik ve gösteri sanatları (18,40) ile kişisel gelişim branşındaki kursları (%5,33) tercih etmektedir.

Tablo 17: Dezavantajlı Kursiyerlerin Branş Tercihlerine Göre Dağılımı(2017-2018 Eğitim Dönemi)

Branş Tercihi	Engelli		Mahkum		Ruh Sağlığı Bozukluğu		Yaşlı	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Kiş. Gelişim ve Eğitim	63	15,79	0	0,00	0	0,00	20	5,33
Müzik ve Gösteri San.	8	2,01	472	28,52	524	27,01	69	18,40
Spor	0	0,00	244	14,74	345	17,78	0	0,00
Bil. Tek. & Büro Yön.	115	28,82	84	5,08	191	9,85	0	0,00
Yabancı Diller	1	0,25	381	23,02	0	0,00	0	0,00
Güz. ve Saç Bakım Hiz.	6	1,50	227	13,72	0	0,00	0	0,00
Sağlık (İlk Yardım)	2	0,50	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Yiyecek İçecek Hiz.	0	0,00	154	9,31	0	0,00	0	0,00
El Sanatları	175	43,86	49	2,96	806	41,55	274	73,07
Diğer	29	7,27	44	2,66	74	3,81	12	3,20
Toplam	399		1655		1940		375	

Kaynak: İSMEK, yayınlanmamış veriler

Dezavantajlı kursiyerlerin branş tercihlerine göre dağılımını gösteren veriler ayrıca görsel olarak Grafik 11’de sunulmuştur. Kişisel gelişim ve eğitim hizmetlerini engelli ve yaşlıların; müzik ve gösteri sanatlarını daha çok mahkum ve ruh sağlığı bozuk olanların; yabancı dilleri ve güzellik, saç bakım hizmetleri ile yiyecek içecek hizmetlerini neredeyse sadece mahkumların tercih ettiği görülmektedir. El sanatlarını tüm dezavantajlı gruplar tercih ederken, sağlık (ilk yardım) hizmetlerini neredeyse hiçbir grup tercih etmemiştir.

Grafik 11: Dezavantajlı Kursiyerlerin Branş Tercihleri

3.4.12. Dezavantajlı Grupların Cinsiyet ve Kursa Katılma Nedenleri Arasındaki İlişki

Bu bölümde dezavantajlı kursiyerler olan engellilerin, mahkumların, ruh sağlığı bozuk olanların ve yaşlıların cinsiyete göre kursa katılma nedenlerinin farklılaşıp farklılaşmadığı incelenecektir. Tüm dezavantajlı gruplar tek bir tabloda birleştirilerek kıyaslama imkanı elde edilmiştir. Dezavantajlı gruplar, cinsiyet dağılımı ve kursa katılma nedenlerini gösteren veriler Tablo 18’de verilmiştir. Engelli bireylerde, kadın ve erkeklerin büyük oranda meslek edinmek ve meslekte ilerlemek için kurslara katılmaktadır (erkekler %63,35, kadınlar %72,69). Mahkumlarda ise, erkekler meslek edinmek için kursa katılırken (68,87), kadınlar daha çok sosyal çevre edinmek için kurslara katılmaktadır (53,83). Ruh sağlığı bozuk olanlarda kadın ve erkekler sosyal çevre edinmek için kurslara katılırsa da bu oran erkeklerde çok daha fazladır (kadınlar %50,92, erkekler %72,2). Yaşlılarda, kursa katılma nedenlerinin cinsiyete göre çok değişmediğini söyleyebiliriz.

Tablo 18: Dezavantajlı Grupların Cinsiyete Göre Kursa Katılma Nedenleri Dağılımı(2017-2018 Eğitim Dönemi)

Katılma Nedeni	Engelli				Mahkum				Ruh Sağlığı Bozukluğu				Yaşlı			
	Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Meslek Edin ve M. İlerle	102	63,35	173	72,69	834	68,87	79	17,79	27	2,29	12	1,58	23	13,86	49	23,44
Yeteneklerimi Geliştirmek	24	14,91	20	8,40	356	29,40	125	28,15	299	25,34	357	46,97	54	32,53	70	33,49
Sosyal Çevre Edinmek	31	19,25	33	13,87	0	0,00	239	53,83	852	72,20	387	50,92	75	45,18	84	40,19
Ür. Yaparak Gelir Elde Et.	4	2,48	12	5,04	21	1,73	1	0,23	2	0,17	4	0,53	14	8,43	6	2,87
Toplam	161		238		1211		444		1180		760		166		209	

Kaynak: İSMEK, yayınlanmamış veriler

3.4.13. Dezavantajlı Grupların Cinsiyet ve Branş Tercihleri Arasındaki İlişki

Bu bölümde dezavantajlı kursiyerler olan engellilerin, mahkumların, ruh sağlığı bozuk olanların ve yaşlıların cinsiyete göre branş tercihlerinin farklılaşıp farklılaşmadığı incelenecektir. Tüm dezavantajlı gruplar tek bir tabloda birleştirilerek kıyaslama imkanı elde edilmiştir. Dezavantajlı gruplar, cinsiyet dağılımı branş tercihlerini gösteren veriler Tablo 19’da verilmiştir. Engelli bireylerde erkekler en çok bilgisayar teknolojileri ve büro yönetimi branşını tercih ederken (%41,61), kadınlar daha çok el sanatları branşını tercih etmektedir (%49,58). Kadınlarda branş tercihi el sanatları, kişisel gelişim ve eğitim (%21,43), bilgisayar teknolojileri ve büro yönetimi (%20,17) şeklinde devam ederken; erkeklerde bu sıra bilgisayar teknolojileri ve büro yönetimi, el sanatları (%35,4), kişisel gelişim ve eğitim şeklinde devam etmektedir.

Mahkum erkeklerde branş tercihi sırasıyla müzik ve gösteri sanatları (%38,98), yabancı diller (31,46), güzellik ve saç bakım hizmetleri şeklinde devam ederken; kadınlarda bu sıra spor (%54,95), yiyecek içecek hizmetleri (%34,68), güzellik ve saç bakım hizmetleri (10,14) şeklinde devam etmektedir. İlginç bir şekilde kadınlar en çok spor ve yiyecek içecek hizmetleri branşını tercih ederken, erkekler bu branşı hiç tercih etmemiştir. Erkeklerde de yabancı diller en çok tercih edilen ikinci branş iken, kadınlarda bu branş hiç tercih edilmemiştir.

Ruh sağlığı bozuk olan grupta erkekler en çok el sanatları (%44,07), müzik ve gösteri sanatları (%30,59) ve spor (%11,69) branşlarını tercih ederken; kadınlar en çok el sanatları (%37,63), spor (%24,21) ve müzik ve gösteri sanatları (%21,45) branşlarını tercih etmektedirler. Kadın ve erkekleri arasında branş tercihi açısından farklılıklar olsa da engelli ve mahkumlarda olduğu gibi çok keskin değildir.

Yaşlılarda, branş tercihi açısından önemli bir fark olmayıp her iki grupta da en çok tercih edilen branşlar el sanatları (erkekler %69,88, kadınlar %75,60) ve müzik ve gösteri sanatları (erkekler %21,08 kadınlar %16,27) şeklinde olmuştur.

Tablo 19: Dezavantajlı Grupların Cinsiyete Göre Branş Tercihleri Dağılımı(2017-2018 Eğitim Dönemi)

Branş Tercihi	Engelli				Mahkum				Ruh Sağlığı Bozukluğu				Yaşlı			
	Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Kiş. Gelişim ve Eğitim	12	7,45	51	21,43	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	11	6,63	9	4,31
Müzik ve Gösteri San.	5	3,11	3	1,26	472	38,98	0	0,00	361	30,59	163	21,45	35	21,08	34	16,27
Spor	0	0,00	0	0,00	0	0,00	244	54,95	161	13,64	184	24,21	0	0,00	0	0,00
Bil. Tek. & Büro Yön.	67	41,61	48	20,17	84	6,94	0	0,00	138	11,69	53	6,97	0	0,00	0	0,00
Yabancı Diller	1	0,62	0	0,00	381	31,46	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Güz. ve Saç Bakım Hiz.	1	0,62	5	2,10	182	15,03	45	10,14	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Sağlık (İlk Yardım)	1	0,62	1	0,42	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Yiyecek İçecek Hiz.	0	0,00	0	0,00	0	0,00	154	34,68	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
El Sanatları	57	35,40	118	49,58	48	3,96	1	0,23	520	44,07	286	37,63	116	69,88	158	75,60
Diğer	17	10,56	12	5,04	44	3,63	0	0,00	0	0,00	74	9,74	4	2,41	8	3,83
Toplam	161		238		1211		444		1180		760		166		209	

Kaynak: İSMEK, yayınlanmamış veriler

3.5. İSMEK’TE EĞİTİM ALAN DEZAVANTAJLI GRUPLARDAN ENGELLİLERİN DETAYLI İNCELENMESİ

3.5.1. Engelli Kursiyerlerin Engel Türleri ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımları

Önceki bölümlerde dezavantajlı gruplar demografik özelliklere, kursa katılma nedenlerine ve branş tercihlerine göre incelenmiş ve aralarında kıyaslama yapılmıştır. Bu bölümde engelli kursiyerler ayrı bir şekilde incelenecek olup kendi içerisinde bir kıyaslama yapılacaktır. Öncelikle engelli kursiyerler engel türlerine ve yaş dağılımlarına göre incelenmiştir. Engelli kursiyerlerin engel türleri ve yaş gruplarına göre dağılımı Tablo 20’de verilmiştir. Engelli kursiyerlerin engel türünün en fazla konuşma güçlüğü ve süreğen olduğu görülmektedir. Bunu ortopedik, görme ve işitme engeli takip etmektedir.

Görme engellilerin çoğunluğunu yaklaşık %51 ile 20-40 yaş arası; işitme engellilerin çoğunluğunu yaklaşık %67 ile 30 yaş altı; konuşma güçlüğü çekenlerin çoğunluğunu yaklaşık %91 ile 20-50 yaş arası; ortopedik engellilerin büyük çoğunluğunu yaklaşık %70 ile yine 20-50 yaş arası kişilerin oluşturduğu görülmektedir. Süreğen engellilerde kursiyerlerin yaş dağılımlarının dengeli olduğu görülmektedir.

Tablo 20: Engelli Kursiyerlerin Engel Türleri ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımları (2017-2018 Eğitim Dönemi)

Yaş Aralığı	Görme		İşitme		Konuşma Güçlüğü		Ortopedik		Süreğen	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
20 Yaş Altı	4	7,3	19	35,2	8	1,8	7	8,3	23	5,7
20-30 Yaş Arası	15	27,3	17	31,5	123	28,1	25	29,8	87	21,7
30-40 Yaş Arası	13	23,6	7	13,0	115	26,3	19	22,6	92	22,9
40-50 Yaş Arası	6	10,9	6	11,1	160	36,6	15	17,9	88	21,9
50-60 Yaş Arası	5	9,1	0	0,0	18	4,1	14	16,7	54	13,5
60 Yaş Üstü	12	21,8	5	9,3	13	3,0	4	4,8	57	14,2
Toplam	55		54		437		84		401	

Kaynak: İSMEK, yayınlanmamış veriler

3.5.2. Engelli Kursiyerlerin Engel Türleri ve Cinsiyete Göre Dağılımları

Dezavantajlı kursiyerlerden engellilerin engel türlerinin cinsiyet dağılımları Tablo 21’de verilmiştir. Görme ve işitme engellilerde kursiyerlerin çoğunluğunu erkekler oluşturmaktadır (sırasıyla %60 ve %63). Konuşma güçlüğü çekenlerde de erkekler çoğunlukta olup bu oran diğerlerinden çok daha fazladır (%73,5). Ortopedik engellilerde erkek ve kadın dağılımı birbirine yakınken, süreğen engellilerde diğerlerinden farklı olarak kadınların oranının daha fazla olduğu görülmektedir (kadın %57,4).

Tablo 21: Engelli Kursiyerlerin Engel Türleri ve Cinsiyete Göre Dağılımları(2017-2018 Eğitim Dönemi)

Cinsiyet	Görme		İşitme		Konuşma Güçlüğü		Ortopedik		Süreğen	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Erkek	33	60,0	34	63,0	321	73,5	44	52,4	171	42,6
Kadın	22	40,0	20	37,0	116	26,5	40	47,6	230	57,4
Toplam	55		54		437		84		401	

Kaynak: İSMEK, yayınlanmamış veriler

3.5.3. Engelli Kursiyerlerin Engel Türleri ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımları

Dezavantajlı kursiyerlerden engellilerin engel türlerinin çalışma durumuna göre dağılımları Tablo 22’de verilmiştir. Görme ve konuşma güçlüğü, ortopedik ve süreğen engeli olanların neredeyse tamamına yakınının çalışmadığı görülmektedir. Diğer engelli türlerinden farklı olarak işitme engellilerde çalışma oranının daha fazla olduğu dikkat çekmektedir (%24,1).

Tablo 22: Engelli Kursiyerlerin Engel Türleri ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımları (2017-2018 Eğitim Dönemi)

Çalışma Durumu	Görme		İşitme		Konuşma Güçlüğü		Ortopedik		Süreğen	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Çalışıyor	4	7,3	13	24,1	3	0,7	10	11,9	1	0,2
Çalışmıyor	50	90,9	29	53,7	431	98,6	68	81,0	389	97,0
Öğrenci	1	1,8	12	22,2	3	0,7	6	7,1	11	2,7
Toplam	55		54		437		84		401	

Kaynak: İSMEK, yayınlanmamış veriler

3.5.4. Engelli Kursiyerlerin Engel Türleri ve Kursa Katılma Nedenlerine Göre Dağılımları

Dezavantajlı kursiyerlerden engellilerin engel türlerinin kursa katılma nedenlerine göre dağılımları Tablo 23'te verilmiştir. Tablo incelendiğinde engel türlerine göre kursa katılma nedenlerinin farklılaştığı görülmektedir. Şöyle ki, görme engellilerin en çok meslek edinmek ve meslekte ilerlemek amacıyla kursa katıldığı (%47,2), sosyal çevre edinme ve yetenekleri geliştirmenin daha sonra geldiği (sırasıyla %29,1 ve %23,6) tespit edilmiştir. İşitme engellilerin büyük oranda meslek edinme ve mesleğinde ilerleme amacıyla kurslara katıldığı görülmektedir (%75,9). Konuşma güçlüğü çekenlerin ise diğerlerinden farklı olarak büyük oranda sosyal çevre edinmek için kurslara katıldığı tespit edilmiştir (%54,9). Süreğen engellilerin sırasıyla sosyal çevre edinmek (%42,6), meslek edinmek ve mesleğinde ilerlemek (%31,9) ve yeteneklerini geliştirmek (%24,2) için kurslara katıldığı tespit edilmiştir. Genel itibariyle görme, işitme ve ortopedik engellilerin en çok meslek edinmek ve mesleğinde ilerlemek için kurslara katıldığını, konuşma güçlüğü çeken ve süreğen engellilerin ise sosyal çevre edinme amacıyla kurslara katıldığını söyleyebiliriz.

Tablo 23: Engelli Kursiyerlerin Engel Türleri ve Kursa Katılma Nedenlerine Göre Dağılımlar(2017-2018 Eğitim Dönemi)

Katılma Nedeni	Görme		İşitme		Konuşma Güçlüğü		Ortopedik		Süreğen	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Meslek Edin ve M. İlerle	26	47,2	41	75,9	139	31,8	42	50,0	128	31,9
Yetenekleri Geliştirmek	13	23,6	10	18,5	54	12,4	8	9,5	97	24,2
Sosyal Çevre Edinmek	16	29,1	3	5,6	240	54,9	24	28,6	171	42,6
ÜR. Yap. Gelir Elde Et.	0	0,00	0	0,00	4	0,9	10	11,9	5	1,2
Toplam	55		54		437		84		401	

Kaynak: İSMEK, yayınlanmamış veriler

3.5.5. Engelli Kursiyerlerin Yaş ve Kursa Katılma Nedenlerine Göre Dağılımları

Engelli kursiyerlerin yaş ve kursa katılma nedenlerine göre dağılımları Tablo 24'te verilmiştir. Tabloyu incelediğimizde, her yaş grubunda kursa katılma nedeninin büyük oranda meslek edinme ve mesleğinde ilerlemek olduğu görülmektedir. Daha önce de ifade ettiğimiz gibi engellilerin zaten büyük bir bölümü (%68) meslek edinme amacıyla kurslara

katılmaktadır. Ancak 20 yaş altı ve 60 yaş üstü engellilerde meslek edinme amacının daha fazla olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 24: Engelli Kursiyerlerin Yaş ve Kursa Katılma Nedenlerine Göre Dağılımları (2017-2018 Eğitim Dönemi)

Katılma Nedeni	ENGELLİLER											
	20 Yaş ve Altı		20-30 Yaş Arası		30-40 Yaş Arası		40-50 Yaş Arası		50-60 Yaş Arası		60 Yaş ve Üstü	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Meslek Edin ve M. İlerle	47	79,66	87	62,59	68	74,7	42	65,63	19	57,5	12	92,3
Yetenekleri Geliştirmek	5	8,47	19	13,67	9	9,8	6	9,38	4	12,1	1	7,6
Sosyal Çevre Edinmek	6	10,17	28	20,14	11	12,0	12	18,75	7	21,2	0	0,0
ÜR. Yap. Gelir Elde Et.	1	1,69	5	3,60	3	3,3	4	6,25	3	9,0	0	0,0
Toplam	59		139		91		64		33		13	

Kaynak: İSMEK, yayınlanmamış veriler

3.5.6. Engelli Kursiyerlerin Eğitim Durumu ve Kursa Katılma Nedenlerine Göre Dağılımları

Engelli kursiyerlerin eğitim durumu ve kursa katılma nedenlerine göre dağılımları Tablo 25’te verilmiştir. Tabloyu incelediğimizde, kursa katılma nedenlerinin eğitim durumuna göre çok fazla farklılaşmadığını söyleyebiliriz. Diğer bir ifadeyle ilköğretim ve öncesi mezuniyete sahip olan kursiyerlerle yüksek öğretim mezunu olanların en büyük amacının meslek edinmek ve mesleğinde ilerlemek olduğu görülmektedir

Tablo 25: Engelli Kursiyerlerin Eğitim Durumu ve Kursa Katılma Nedenlerine Göre Dağılımları(2017-2018 Eğitim Dönemi)

Katılma Nedeni	ENGELLİLER					
	İlköğretim ve Öncesi		Lise		Yüksek Öğretim	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Meslek Edin ve M. İlerle	171	68,67	74	69,81	19	70,37
Yeteneklerimi Geliştirmek	22	8,84	15	14,15	5	18,52
Sosyal Çevre Edinmek	43	17,27	16	15,09	3	11,11
ÜR. Yapararak Gelir Elde Et.	13	5,22	1	0,94	0	0,00
Toplam	249		106		27	

Kaynak: İSMEK, yayınlanmamış veriler

3.5.7. Engelli Kursiyerlerin Eğitim Durumu ve Branş Tercihlerine Göre Dağılımları

Engelli kursiyerlerin eğitim durumu ve branş tercihlerine göre dağılımları Tablo 26'da verilmiştir. İlköğretim ve öncesi mezuniyete sahip engelli kursiyerlerin en çok el sanatları branşındaki kursları (%52,21), daha sonra bilişim teknolojileri (%23,69) ve kişisel gelişim ve eğitim (14,46) branşındaki kursları tercih ettiği tespit edilmiştir. Lise mezunu kursiyerlerin ise en fazla bilişim teknolojileri (%47,17) ve el sanatları branşındaki kursları tercih ettiği tespit edilmiştir. Yüksek öğretim mezunları ise en fazla kişisel gelişim ve eğitim (%33,33) ve bilişim teknolojileri (%22,22) branşındaki kursları tercih ettiği tespit edilmiştir. Bu veriler sonucunda engelli kursiyerlerin eğitim durumlarına göre branş tercihlerinin farklılaştığını söyleyebiliriz.

Tablo 26: Engelli Kursiyerlerin Eğitim Durumu ve Branş Tercihlerine Göre Dağılımları (2017-2018 Eğitim Dönemi)

Branş Tercihi	ENGELLİLER					
	İlköğretim ve Öncesi		Lise		Yüksek Öğretim	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Kiş. Gelişim ve Eğitim	36	14,46	15	14,15	9	33,33
Müzik ve Gösteri San.	4	1,61	2	1,89	2	7,41
Spor	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Bil. Tek. & Büro Yön.	59	23,69	50	47,17	6	22,22
Yabancı Diller	0	0,00	0	0,00	1	3,70
Güz. ve Saç Bakım Hiz.	3	1,20	3	2,83	0	0,00
Sağlık (İlk Yardım)	0	0,00	0	0,00	2	7,41
Yiyecek İçecek Hiz.	0	0,00	0	0,00	0	0,00
El Sanatları	130	52,21	28	26,42	3	11,11
Diğer	17	6,83	8	7,55	4	14,81
Toplam	249		106		27	

Kaynak: İSMEK, yayınlanmamış veriler

3.5.8. Engelli Kursiyerlerin Kurslara Katılma Nedenleri ve Branş Tercihleri Arasındaki İlişki

Engelli kursiyerlerin kursa katılma nedenleri ve branş tercihlerine göre dağılımları Tablo 27'de verilmiştir. Meslek edinmek ve mesleğinde ilerlemek amacıyla kursa katılan engellilerin en fazla bilişim teknolojileri (%39,27) ve el sanatları (%30,55) branşındaki

kursları tercih ettiği görülmektedir. Yeteneklerini geliştirmek isteyenler ise el sanatları (%70,45) branşındaki kursları tercih etmektedir. Sosyal çevre edinmek isteyenlerin ve üretim yaparak gelir elde etmek isteyenlerin de yine büyük bir bölümü el sanatlarını tercih etmektedir (sırasıyla %73,44 ve %81,25).

Tablo 27: Engelli Kursiyerlerin Kursa Katılma Nedenleri ve Branş Tercihleri İlişkisi (2017-2018 Eğitim Dönemi)

Branş Tercihi	ENGELLİLER							
	Meslek Edin ve M. İlerle	%	Yeteneklerimi Geliştirmek	%	Sosyal Çevre Edinmek	%	Ür. Yaparak Gelir Elde Et.	%
Kişisel Gelişim ve Eğitim	51	18,55	9	20,45	1	1,56	2	12,50
Müzik ve Gösteri Sanatları	1	0,36	4	9,09	3	4,69	0	0,00
Spor	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Bilişim Teknolojileri & Büro Yönetim ve Sekreterlik	108	39,27	0	0,00	7	10,94	0	0,00
Yabancı Diller	1	0,36	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Güzellik ve Saç Bakım Hizmetleri	6	2,18	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Sağlık (İlk Yardım)	2	0,73	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Yiyecek İçecek Hizmetleri (Aşçılık)	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
El Sanatları	84	30,55	31	70,45	47	73,44	13	81,25
Diğer	22	8,00	0	0,00	6	9,38	1	6,25
Toplam	275		44		64		16	

Kaynak: İSMEK, yayınlanmamış veriler

3.6. İSMEK’TE EĞİTİM ALAN DEZAVANTAJLI GRUPLARDAN MAHKUMLARIN DETAYLI İNCELENMESİ

3.6.1. Mahkumların Yaş ve Kursa Katılma Nedenlerine Göre Dağılımları

Dezavantajlı kursiyerlerden mahkumların yaş ve kursa katılma nedenlerine göre dağılımları Tablo 28’de verilmiştir. Mahkumlardan her yaş grubundaki kursiyerlerin kursa katılma amacının meslek edinmek ve meslekte ilerlemek olduğu görülmektedir. 20 yaş altı kursiyerlerin diğerlerinden farklı olarak %33,33 ile sosyal çevre edinmek amacı ile kurslara katıldığı görülmektedir. Ancak 20 yaş altı kursiyer sayısının diğerlerine göre çok az olması nedeniyle bu farkın çok anlamlı olmadığını söyleyebiliriz. 20-30 ve 30-40 yaş aralığındaki kursiyerlerin daha çok meslek edinmek için kurslara katıldığını düşünüldüğünde bu yaş grubundakilerin gelecek kaygısı ile kurslara katıldığını düşünebiliriz.

Tablo 28: Mahkumların Yaş ve Kursa Katılma Nedenlerine Göre Dağılımı (2017-2018 Eğitim Dönemi)

Katılma Nedeni	MAHKUMLAR											
	20 Yaş ve Altı		20-30 Yaş Arası		30-40 Yaş Arası		40-50 Yaş Arası		50-60 Yaş Arası		60 Yaş ve Üstü	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Meslek Edin ve M. İlerle	16	48,48	389	58,94	301	57,01	134	45,27	51	52,04	22	55,00
Yetenekleri Geliştirmek	6	18,18	153	23,18	155	29,36	117	39,53	35	35,71	15	37,50
Sosyal Çevre Edinmek	11	33,33	109	16,52	62	11,74	42	14,19	12	12,24	3	7,50
Ür. Yap. Gelir Elde Et.	0	0,00	9	1,36	10	1,89	3	1,01	0	0,00	0	0,00
Toplam	33		660		528		296		98		40	

Kaynak: İSMEK, yayınlanmamış veriler

3.6.2. Mahkumların Eğitim Durumu ve Kursa Katılma Nedenlerine Göre Dağılımları

Dezavantajlı kursiyerlerden mahkumların eğitim durumu ve kursa katılma nedenlerine göre dağılımları Tablo 29’da verilmiştir. Mahkumların kursa katılma nedenleri sıralaması üç eğitim grubunda da aynı olup meslek edinmek, yeteneklerini geliştirmek ve sosyal çevre edinme şeklinde sıralanmaktadır. Diğer gruplardan farklı olarak yüksek öğretim mezunu kursiyerlerin meslek edinme ve yeteneklerini geliştirme amaçları birbirine yakındır (%50 ve %40,30).

Tablo 29: Mahkumların Eğitim Durumu ve Kursa Katılma Nedenlerine Göre Dağılımı (2017-2018 Eğitim Dönemi)

Katılma Nedeni	MAHKUMLAR					
	İlköğretim ve Öncesi		Lise		Yüksek Öğretim	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Meslek Edin ve M. İlerle	626	54,01	217	60,45	67	50,00
Yeteneklerimi Geliştirmek	338	29,16	89	24,79	54	40,30
Sosyal Çevre Edinmek	175	15,10	51	14,21	13	9,70
Ür. Yaparak Gelir Elde Et.	20	1,73	2	0,56	0	0,00
Toplam	1159		359		134	

Kaynak: İSMEK, yayınlanmamış veriler

3.6.3. Mahkumların Eğitim Durumu ve Branş Tercihlerine Göre Dağılımları

Dezavantajlı kursiyerlerden mahkumların eğitim durumu ve branş tercihlerine göre dağılımları Tablo 30’da verilmiştir. Mahkumlardan ilköğretim ve öncesi mezuniyete sahip kursiyerler sırasıyla en çok müzik ve gösteri sanatları (%27,78), yabancı diller (%22,43) ve spor branşındaki kursları seçmişlerdir. Lise mezunları ise en fazla yabancı diller (%28,13), müzik ve gösteri sanatları (%24,51) ve spor (%12,53) branşındaki kursları tercih etmişlerdir. Yüksek öğretim mezunları ise en fazla müzik ve gösteri sanatları branşındaki kursları tercih etmişlerdir (%44,03). Bu bakımdan mahkumların tercih ettikleri branşların eğitim durumlarına göre farklılaştığını söyleyebiliriz.

Tablo 30: Mahkumların Eğitim Durumu ve Branş Tercihlerine Göre Dağılımı (2017-2018 Eğitim Dönemi)

Branş Tercihi	MAHKUMLAR					
	İlköğretim ve Öncesi		Lise		Yüksek Öğretim	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Kiş. Gelişim ve Eğitim	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Müzik ve Gösteri San.	322	27,78	88	24,51	59	44,03
Spor	195	16,82	45	12,53	4	2,99
Bil. Tek. & Büro Yön.	42	3,62	24	6,69	18	13,43
Yabancı Diller	260	22,43	101	28,13	20	14,93
Güz. ve Saç Bakım Hiz.	168	14,50	41	11,42	18	13,43
Sağlık (İlk Yardım)	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Yiyecek İçecek Hiz.	104	8,97	41	11,42	9	6,72
El Sanatları	41	3,54	8	2,23	0	0,00
Diğer	27	2,33	11	3,06	6	4,48
Toplam	1159		359		134	

Kaynak: İSMEK, yayınlanmamış veriler

3.6.4. Mahkumların Kurs Katılma Nedenleri ve Branş Tercihlerine Göre Dağılımları

Dezavantajlı kursiyerlerden mahkumların kursa katılma nedenleri ve branş tercihlerine göre dağılımları Tablo 31’de verilmiştir. Mahkumlardan meslek edinmek ve mesleğinde ilerlemek amacıyla kurslara katılanların en fazla yabancı diller (%41,73), güzellik ve saç bakım hizmetleri (%21,8) ile müzik ve gösteri sanatları (%15,66) branşındaki kursları tercih ettiği tespit edilmiştir. Yeteneklerini geliştirmek isteyenlerin büyük bir bölümü müzik ve gösteri sanatları branşındaki kursları tercih etmektedir (%68,40). Sosyal çevre edinmek isteyenler de en çok spor (%52,3) ve yiyecek ve içecek hizmetleri (35,98) branşındaki kursları tercih etmektedir. Üretim yaparak gelir elde etmek isteyenlerin sayısı çok az olmakla birlikte bunların da neredeyse tamamına yakınının el sanatları branşındaki kursları tercih ettiği görülmektedir (%95,45).

Tablo 31: Mahkumların Kursu Katılma Nedenleri ve Branş Tercihlerine Göre Dağılımı (2017-2018 Eğitim Dönemi)

Branş Tercihi	MAHKUMLAR							
	Meslek Edin ve M. İlerle	%	Yeteneklerimi Geliştirmek	%	Sosyal Çevre Edinmek	%	Ür. Yapararak Gelir Elde Et.	%
Kişisel Gelişim ve Eğitim	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Müzik ve Gösteri Sanatları	143	15,66	329	68,40	0	0,00	0	0,00
Spor	20	2,19	99	20,58	125	52,30	0	0,00
Bilişim Teknolojileri & Büro Yönetim ve Sekreterlik	80	8,76	4	0,83	0	0,00	0	0,00
Yabancı Diller	381	41,73	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Güzellik ve Saç Bakım Hizmetleri	199	21,80	0	0,00	28	11,72	0	0,00
Sağlık (İlk Yardım)	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Yiyecek İçecek Hizmetleri (Aşçılık)	42	4,60	25	5,20	86	35,98	1	4,55
El Sanatları	4	0,44	24	4,99	0	0,00	21	95,45
Diğer	44	4,82	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Toplam	913		481		239		22	

Kaynak: İSMEK, yayınlanmamış veriler

3.7. İSMEK’TE EĞİTİM ALAN DEZAVANTAJLI GRUPLARDAN RUH SAĞLIĞI BOZUK OLANLARIN DETAYLI İNCELENMESİ

3.7.1. Ruh Sağlığı Bozuk Olanların Yaş ve Kursa Katılma Nedenlerine Göre Dağılımları

Dezavantajlı kursiyerlerden ruh sağlığı bozuk olanların yaş ve kursa katılma nedenlerine göre dağılımları Tablo 32’de verilmiştir. 20 yaş altı ve 60 yaş üstü kursiyer sayıları diğer yaş gruplarına göre çok az olduğu için kıyaslama yapmak sağlıklı olmayacaktır. Bu nedenle diğer yaş gruplarını yorumlamak daha doğru olacaktır. 20-30, 30-40 ve 40-50 arası yaş gruplarının kursa katılma nedenleri en çok sosyal çevre edinmek iken (sırasıyla %55,05, 71,74 ve %61,33), 50-60 yaş arası kursiyerlerin kursa katılma nedenlerini en çok yeteneklerini geliştirmek olduğu tespit edilmiştir (%64,44). Bu nedenle yaş gruplarının kursa katılma motivasyonlarının farklılık gösterdiğini söyleyebiliriz.

Tablo 32: Ruh Sağlığı Bozuk Olanların Yaş ve Kursa Katılma Nedenlerine Göre Dağılımı (2017-2018 Eğitim Dönemi)

Katılma Nedeni	RUH SAĞLIĞI BOZUK OLANLAR											
	20 Yaş ve Altı		20-30 Yaş Arası		30-40 Yaş Arası		40-50 Yaş Arası		50-60 Yaş Arası		60 Yaş ve Üstü	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Meslek Edin ve M. İlerle	0	0,00	6	2,75	17	1,75	10	1,67	4	4,44	2	4,26
Yetenekleri Geliştirmek	7	58,33	90	41,28	258	26,52	220	36,67	58	64,44	23	48,94
Sosyal Çevre Edinmek	3	25,00	120	55,05	698	71,74	368	61,33	28	31,11	22	46,81
Ür. Yap. Gelir Elde Et.	2	16,67	2	0,92	0	0,00	2	0,33	0	0,00	0	0,00
Toplam	12		218		973		600		90		47	

Kaynak: İSMEK, yayınlanmamış veriler

3.7.2. Ruh Sağlığı Bozuk Olanların Eğitim Durumu ve Kurs Katılma Nedenlerine Göre Dağılımı

Dezavantajlı kursiyerlerden ruh sağlığı bozuk olanların eğitim durumu ve kursa katılma nedenlerine göre dağılımları Tablo 33’te verilmiştir. İlköğretim ve öncesi mezuniyete sahip kursiyerlerin büyük çoğunluğu sosyal çevre edinmek için kurslara katıldıklarını beyan etmişlerdir (%70,78). Lise mezunu kursiyerlerin ise yeteneklerini geliştirmek için kurslara katıldıkları görülmektedir (%73,08). Bu nedenle ruh sağlığı bozuk olanların kurs tercihlerinin eğitim durumlarına göre farklılaştığını söyleyebiliriz. Ruh sağlığı bozuk olanlarda yüksek öğretim mezunu oranı çok düşük olmakla birlikte bu grubun da yeteneklerini geliştirmek amacıyla kursları tercih ettiği görülmektedir (%79,49).

Tablo 33: Ruh Sağlığı Bozuk Olanların Eğitim Durumu ve Kurs Katılma Nedenlerine Göre Dağılımı (2017-2018 Eğitim Dönemi)

Katılma Nedeni	RUH SAĞLIĞI BOZUK OLANLAR					
	İlköğretim ve Öncesi		Lise		Yüksek Öğretim	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Meslek Edin ve M. İlerle	20	1,19	16	7,69	3	7,69
Yeteneklerimi Geliştirmek	467	27,68	152	73,08	31	79,49
Sosyal Çevre Edinmek	1194	70,78	40	19,23	5	12,82
Ür. Yaparak Gelir Elde Et.	6	0,36	0	0,00	0	0,00
Toplam	1687		208		39	

Kaynak: İSMEK, yayınlanmamış veriler

3.7.3. Ruh Sağlığı Bozuk Olanların Eğitim Durumu ve Branş Tercihlerine Göre Dağılımları

Dezavantajlı kursiyerlerden ruh sağlığı bozuk olanların eğitim durumu ve branş tercihlerine göre dağılımları Tablo 34’te verilmiştir. Tablo incelendiğinde ruh sağlığı bozuk olanlarda eğitim durumuna göre branş tercihlerinde önemli bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

Tablo 34: Ruh Sağlığı Bozuk Olanların Eğitim Durumu ve Branş Tercihlerine Göre Dağılımı (2017-2018 Eğitim Dönemi)

Branş Tercihi	RUH SAĞLIĞI BOZUK OLANLAR					
	İlköğretim ve Öncesi		Lise		Yüksek Öğretim	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Kiş. Gelişim ve Eğitim	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Müzik ve Gösteri San.	450	26,67	59	28,37	13	33,33
Spor	293	17,37	43	20,67	9	23,08
Bil. Tek. & Büro Yön.	154	9,13	31	14,90	4	10,26
Yabancı Diller	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Güz. ve Saç Bakım Hiz.	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Sağlık (İlk Yardım)	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Yiyecek İçecek Hiz.	0	0,00	0	0,00	0	0,00
El Sanatları	722	42,80	69	33,17	13	33,33
Diğer	68	4,03	6	2,88	0	0,00
Toplam	1687		208		39	

Kaynak: İSMEK, yayınlanmamış veriler

3.7.4. Ruh Sağlığı Bozuk Olanların Kursa Katılma Nedenleri ve Branş Tercihlerine Göre Dağılımları

Dezavantajlı kursiyerlerden ruh sağlığı bozuk olanların kursa katılma nedenleri ve branş tercihlerine göre dağılımları Tablo 35’te verilmiştir. Öncelikle ruh sağlığı bozuk olanlarda, meslek edinme ve üretim yaparak gelir elde etme amacıyla kurslara katılanların sayısının oldukça düşük olduğunu belirlemek gerekir. Yeteneklerini geliştirmek isteyenler sırasıyla el sanatları (%38,26), spor (%30,34) ve müzik ve gösteri sanatları (%24,24) branşındaki kursları tercih etmiştir. Sosyal çevre edinmek amacıyla kursa katılanların da büyük oranda el sanatları branşındaki kursları tercih ettikleri görülmektedir (%43,91).

Tablo 35: Ruh Sağlığı Bozuk Olanların Kursta Katılma Nedenleri ve Branş Tercihlerine Göre Dağılımı (2017-2018 Eğitim Dönemi)

Branş Tercihi	RUH SAĞLIĞI BOZUK OLANLAR							
	Meslek Edin ve M. İlerle	%	Yeteneklerimi Geliştirmek	%	Sosyal Çevre Edinmek	%	Ür. Yaparak Gelir Elde Et.	%
Kişisel Gelişim ve Eğitim	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Müzik ve Gösteri Sanatları	13	33,33	159	24,24	352	28,41	0	0,00
Spor	0	0,00	199	30,34	144	11,62	2	33,33
Bilişim Teknolojileri & Büro Yönetim ve Sekreterlik	19	48,72	47	7,16	125	10,09	0	0,00
Yabancı Diller	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Güzellik ve Saç Bakım Hizmetleri	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Sağlık (İlk Yardım)	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Yiyecek İçecek Hizmetleri (Aşçılık)	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
El Sanatları	7	17,95	251	38,26	544	43,91	4	66,67
Diğer	0	0,00	0	0,00	74	5,97	0	0,00
Toplam	39		656		1239		6	

Kaynak: İSMEK, yayınlanmamış veriler

3.8. İSMEK’TE EĞİTİM ALAN DEZAVANTAJLI GRUPLARDAN YAŞLILARIN DETAYLI İNCELENMESİ

3.8.1. Yaşlıların Eğitim Durumu ve Kursa Katılma Nedenlerine Göre Dağılımı

Dezavantajlı kursiyerlerden, yaşlıların, eğitim durumu ve kursa katılma nedenlerine göre dağılımları Tablo 36’da verilmiştir. İlköğretim ve öncesi mezuniyeti olan yaşlıların en çok sosyal çevre edinmek için (%46,95), ikinci olarak da yeteneklerini geliştirmek için (%30,49) kurslara katıldıkları tespit edilmiştir. Lise mezunlarının kursa katılmalarının en büyük nedeni ise yeteneklerini geliştirmek (%37,84), ikinci olarak da sosyal çevre edinmektir (%31,53). Yüksek öğretim mezunlarının da lise mezunları ile benzer nedenlerle kurslara katıldıklarını söyleyebiliriz.

Tablo 36: Yaşlıların Eğitim Durumu ve Kursa Katılma Nedenlerine Göre Dağılımı (2017-2018 Eğitim Dönemi)

Katılma Nedeni	YAŞLILAR					
	İlköğretim ve Öncesi		Lise		Yüksek Öğretim	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Meslek Edin ve M. İlerle	22	13,41	30	27,03	20	25,97
Yeteneklerimi Geliştirmek	50	30,49	42	37,84	30	38,96
Sosyal Çevre Edinmek	77	46,95	35	31,53	26	33,77
Ür. Yaparak Gelir Elde Et.	15	9,15	4	3,60	1	1,30
Toplam	164		111		77	

Kaynak: İSMEK, yayınlanmamış veriler

3.8.2. Yaşlıların Eğitim Durumu ve Branş Tercihlerine Göre Dağılımları

Dezavantajlı kursiyerlerden yaşlıların eğitim durumu ve branş tercihlerine göre dağılımları Tablo 37’de verilmiştir. Tablo incelendiğinde yaşlılarda eğitim durumuna göre branş tercihlerinde önemli bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

Tablo 37: Yaşlıların Eğitim Durumu ve Branş Tercihlerine Göre Dağılımı (2017-2018 Eğitim Dönemi)

Branş Tercihi	YAŞLILAR					
	İlköğretim ve Öncesi		Lise		Yüksek Öğretim	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Kiş. Gelişim ve Eğitim	8	4,88	8	7,21	4	5,19
Müzik ve Gösteri San.	28	17,07	24	21,62	17	22,08
Spor	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Bil. Tek. & Büro Yön.	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Yabancı Diller	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Güz. ve Saç Bakım Hiz.	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Sağlık (İlk Yardım)	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Yiyecek İçecek Hiz.	0	0,00	0	0,00	0	0,00
El Sanatları	122	74,39	75	67,57	54	70,13
Diğer	6	3,66	4	3,60	2	2,60
Toplam	164		111		77	

Kaynak: İSMEK, yayınlanmamış veriler.

3.8.3. Yaşlıların Kursa Katılma Nedenleri ve Branş Tercihlerine Göre Dağılımları

Dezavantajlı kursiyerlerden yaşlıların kursa katılma nedenleri ve branş tercihlerine göre dağılımları Tablo 38’de verilmiştir. Tablo incelendiğinde yaşlılarda kursa katılma nedenlerine göre branş tercihlerinde önemli bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

Tablo 38: Yaşlıların Kursa Katılma Nedenleri ve Branş Tercihlerine Göre Dağılımı (2017-2018 Eğitim Dönemi)

Branş Tercihi	YAŞLILAR							
	Meslek Edin ve M. İlerle	%	Yeteneklerimi Geliştirmek	%	Sosyal Çevre Edinmek	%	Ür. Yaparak Gelir Elde Et.	%
Kişisel Gelişim ve Eğitim	0	0,00	20	16,13	0	0,00	0	0,00
Müzik ve Gösteri Sanatları	15	20,83	23	18,55	31	19,50	0	0,00
Spor	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Bilişim Teknolojileri & Büro Yönetim ve Sekreterlik	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Yabancı Diller	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Güzellik ve Saç Bakım Hizmetleri	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Sağlık (İlk Yardım)	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Yiyecek İçecek Hizmetleri (Aşçılık)	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
El Sanatları	57	79,17	70	56,45	127	79,87	20	100,00
Diğer	0	0,00	11	8,87	1	0,63	0	0,00
Toplam	72		124		159		20	

Kaynak: İSMEK, yayınlanmamış veriler

SONUÇ

Tez çalışması kapsamında dezavantajlı gruplara yönelik olarak İSMEK tarafından düzenlenen hayat boyu eğitim faaliyetleri incelenmiştir. 1996 yılında başlayan eğitim serüvenine devam eden İSMEK günümüze kadar bir çok kursiyere eğitim hizmeti vermiştir. Bu tez kapsamında, tamamlanan son eğitim dönemi olan 2017-2018 eğitim yılına ait dezavantajlı kursiyer verileri incelenmiştir. Dezavantajlı gruplar olarak, engelli merkezlerinde eğitim gören engelliler, cezaevlerinde düzenlenen eğitimlere katılan mahkumlar, toplum ruh sağlığı merkezlerinde kurslara katılan ruh sağlığı bozuk olanlar ile darülaceze ve sosyal yaşam merkezlerinde kurslara katılan yaşlılar detaylı bir şekilde analiz edilmiştir.

İSMEK toplam 230 kurs merkezi ile İstanbul halkına hizmet etmektedir. Bu kurs merkezleri arasında dezavantajlı gruplara yönelik olarak dört engelli merkezi ve iki sosyal yaşam merkezi bulunmaktadır. Eğitim merkezleri haricinde kurumlarla yapılan işbirliği sonucunda 17 farklı hastanede, cezaevinde ve darülacezede eğitimler düzenlenmiştir. 2017-2018 yılında toplam 4.369 dezavantajlı kursiyere eğitim hizmeti verilmiştir. Bu dezavantajlı guruplar engelliler, mahkumlar, ruh sağlığı bozuk olanlar ve yaşlılardan oluşmaktadır. İSMEK kendi bünyesindeki dört eğitim merkezinde 356 öğrenciye hizmet verirken, kurumlarla yaptığı işbirlikleri ile 4.013 öğrenciye hizmet vermiştir. Bu nedenle dezavantajlı gruplara ulaşma ve onlara eğitim hizmeti vermede kurumlarla yapılan işbirliği öne çıktığını söyleyebiliriz.

Kursiyerlerin tamamı, dezavantaj türüne ayırmadan incelendiğinde, katılımcıların büyük çoğunluğunun 20-50 yaş arasında bulunduğu (%82), neredeyse tamamına yakınının çalışmadığı (%96,8),%62,2 ile erkekler çoğunlukta olduğu, yine büyük çoğunluğunun (%75,44) ilköğretim ve öncesi eğitim seviyesinde olduğu görülmüştür.

Dezavantajlı kursiyerler engelli, mahkum, ruh sağlığı bozuk olanlar ve yaşlılar olmak üzere dört grupta incelenmiştir. Mahkumlar içerisinde engelliler veya yaşlılar, ruh sağlığı bozuk olanlar içerisinde engelliler veya yaşlılar bulunmaktadır. Grupların kıyaslanabilmesi için kursiyerlerin birden fazla gruba dahil olmaması gerekmektedir. Bu nedenle engelli merkezinde engeli olan kursiyerler “*engelli*”, mahkumların tamamı “*mahkum*”, toplum ve ruh sağlığı merkezleri ile ruh ve sinir hastalıkları hastanesinde eğitim alanların tamamı “*ruh*

sağlığı bozuk olanlar”, darülaceze ve sosyal yaşam merkezlerinde eğitim alanların tamamı da “yaşlılar” şeklinde tanımlanmıştır. Buna göre dezavantajlı kursiyerlerin %9,1’ini engelliler, %37,9’unu mahkumlar, %44,4’ünü ruh sağlığı bozuk olanlar, %8,6’sını da yaşlılar oluşturmaktadır.

Çalışmada dezavantajlı gruplar öncelikle demografik özelliklere göre kıyaslanmıştır. Dezavantajlı gruplar cinsiyete göre kıyaslandığında, engellilerin ve yaşlıların daha çok kadınlardan oluştuğu (sırasıyla %59,65 ve %55,73), mahkumların ve ruh sağlığı bozuk olanların diğer grupların aksine çoğunluğunun erkeklerden oluştuğu görülmüştür (%73,17 ve %60,82).

Dezavantajlı gruplar medeni durumlarına göre kıyaslandığında, engellilerin ve mahkumların benzerlik gösterdiği, bekarların oranının fazla olduğu tespit edilmiştir (sırasıyla %57,14 ve %59,34). Ruh sağlığı bozuk olanlarda ise bekarların oranı diğer gruplara göre daha fazladır (%83,81). Yaşlılarda ise beklenildiği gibi evli oranı bekar ve dullara göre daha fazladır (%45,60).

Dezavantajlı gruplar eğitim durumlarına göre kıyaslandığında, tüm gruplarda ilköğretim ve öncesi mezunların sayısının daha fazla olduğunu söyleyebiliriz. Ancak oranlar dezavantaj türüne göre farklılık göstermektedir. Engelli ve mahkumlarda ilköğretim ve öncesi mezunların oranı sırasıyla sırasıyla %65,18 ve %70,15 olup birbirine yakındır. Ancak ruh sağlığı bozuk olanlarda ilköğretim ve öncesi mezunların sayısı çok daha fazladır (%87,22). Yaşlılarda ise ilköğretim ve öncesi mezun sayısı fazla olmakla birlikte (%46,59), yüksek öğretim mezunu sayısı en çok olan grup olarak karşımıza çıkmaktadır (%21,88). Özetle, eğitim düzeyi en düşük grubun ruh sağlığı bozuk olanlar, en yüksek grubun ise yaşlılar olduğunu söyleyebiliriz.

Demografik özelliklerden sonra kursa katılma nedenlerine göre dezavantajlı gruplar kıyaslanmıştır. Araştırma sonucuna göre engelliler ve mahkumların daha çok meslek edinme ve gelir elde etme kaygısı ile kurslara katıldığını (sırasıyla %68,92 ve %55,17), ruh sağlığı bozuk olanlarda bu kaygının olmadığını ve daha çok sosyalleşme amacıyla kurslara katıldığını (%63,87), yaşlıların ise daha çok sosyalleşmek için kursları tercih ettiğini ve aynı zamanda gelir elde etmek amacıyla da kursları tercih ettiğini söyleyebiliriz (sırasıyla %42,40

ve %19,20).Meslek edinmek ve üretim yaparak gelir elde etme kaygısı en düşük olan grup yaklaşık %2 ile ruh sağlığı bozuk olan kursiyerlerdir. Yaşlılarda dahi meslek edinmek ve üretim yaparak gelir elde etmek isteyenlerin oranının yaklaşık %25 olduğu düşünüldüğünde ruh sağlığı bozuk olanların önemli ölçüde diğer gruplardan farklılaştığını söyleyebiliriz.

Çalışmada dezavantajlı gruplar branş tercihlerine göre de kıyaslanmıştır. Kişisel gelişim ve eğitim hizmetlerini engelli ve yaşlıların (sırasıyla %15,79 ve %5,33); müzik ve gösteri sanatlarını daha çok mahkum ve ruh sağlığı bozuk olanların (sırasıyla %28,52 ve %27,01); yabancı dilleri ve güzellik, saç bakım hizmetleri ile yiyecek içecek hizmetlerini neredeyse sadece mahkumların tercih ettiği tespit edilmiştir. El sanatlarını tüm dezavantajlı grupların tercih etmesiyle birlikte mahkumlarda bu oranın çok az olduğu görülmüştür (mahkumların %2,96'sı tercih ederken diğer gruplar %40'ın üzerinde tercih etmiştir).

Çalışmada dezavantajlı grupların cinsiyete göre kursa katılma nedenlerinin farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir. Engellilerde, kadın ve erkeklerin büyük oranda meslek edinmek ve meslekte ilerlemek için kurslara katıldığı (erkekler %63,35, kadınlar %72,69); mahkumlarda ise erkeklerin meslek edinmek için kursa katıldığı (68,87), kadınların ise daha çok sosyal çevre edinmek için kurslara katıldığı (53,83); ruh sağlığı bozuk olanlarda kadın ve erkeklerin sosyal çevre edinmek için kurslara katıldığı ancak bu oranın erkeklerde daha fazla olduğu (kadınlar %50,92, erkekler %72,2); yaşlılarda kursa katılma nedenlerinin cinsiyete fazla değişmediği tespit edilmiştir.

Dezavantajlı grupların cinsiyete göre branş tercihlerinin farklılaşp farklılaşmadığı incelendiğinde engellilerde erkeklerin en çok bilgisayar teknolojileri ve büro yönetimi branşını (%41,61), kadınların ise daha çok el sanatları branşını tercih ettiği (%49,58); mahkumlarda erkeklerin en çok müzik ve gösteri sanatları branşını (%38,98), kadınların ise en çok bu sıra spor branşını (%54,95); ruh sağlığı bozuk olanlarda erkekler ve kadınlar en çok el sanatları branşını tercih ederken bu oranın erkeklerde daha fazla olduğu (erkek %44,07, kadın %37,63); yaşlılarda branş tercihi açısından önemli bir fark olmadığı ve en çok el sanatları branşının tercih edildiği tespit edilmiştir (erkekler %69,88, kadınlar %75,60).

Dezavantajlı grupları demografik özelliklere, kursa katılma nedenleri ve branş tercihlerine göre kıyaslandıktan sonra dezavantajlı gruplar kendi içerisinde daha detaylı bir

şekilde incelenmiştir. Öncelikli olarak dezavantajlı gruplardan engelliler ele alınmıştır. İşitme engellilerin çoğunluğunu 30 yaş altı; görme engellilerin çoğunluğunu yaklaşık 20-40 yaş arası; konuşma güçlüğü çekenlerin ve ortopedik engellilerin çoğunluğunu 20-50 yaş arasında olduğu; süreğen engellilerin ise dengeli dağıldığı görülmüştür. Cinsiyete göre dağılımları incelendiğinde ise görme, işitme ve konuşma güçlüğü engeli olanların çoğunluğunun erkeklerden olduğu (sırasıyla %60, %63 ve (%73,5); ortopedik engellilerde erkek ve kadın dağılımının dengeli olduğu, süreğen engellilerde ise diğerlerinden farklı olarak kadınların çoğunlukta olduğu görülmüştür (kadın %57,4). Çalışma durumu açısından incelendiğinde tüm gruplarda tamamına yakının çalışmadığı ancak işitme engellilerde çalışma oranının daha fazla olduğu dikkat çekmiştir (%24,1).

Katılımcıların engel türlerine göre kursa katılma nedenlerinin farklılaştığı görülmüştür. Genel itibariyle görme, işitme ve ortopedik engellilerin en çok meslek edinmek ve mesleğinde ilerlemek için kurslara katıldığını (sırasıyla %47,2,%75,9 ve %50) konuşma güçlüğü çeken ve süreğen engellilerin ise sosyal çevre edinme amacıyla (%54,9 ve %42,6) kurslara katıldığını söyleyebiliriz. Yaş itibariyle bakıldığında ise, 20 yaş altı ve 60 yaş üstü engellilerde meslek edinme amacının daha fazla olduğunu, eğitim durumuna göre ise kursa katılma nedeninin farklılaşmadığını söyleyebiliriz.

Engellilerin branş tercihleri detaylı bir şekilde incelenmiştir. Eğitim durumu ve branş tercihleri birlikte incelendiğinde eğitim durumuna göre branş tercihinin farklılaştığı görülmüştür. İlköğretim ve öncesi mezuniyete sahip engelliler en çok el sanatları (%52,21), lise mezunu olanlar en fazla bilişim teknolojileri (%47,17) yüksek öğretim mezunları ise en fazla kişisel gelişim ve eğitim (%33,33) branşlarındaki kursları tercih ettiği görülmüştür.

Engelli kursiyerlerin kursa katılma nedenleri ve branş tercihlerine göre dağılımlar incelendiğinde meslek edinmek ve mesleğinde ilerlemek amacıyla kursa katılan engellilerin en fazla bilişim teknolojileri (%39,27) ve el sanatları (%30,55) branşındaki kursları, yeteneklerini geliştirmek, sosyal çevre edinmek ve üretim yaparak gelir elde etmek isteyenler en fazla el sanatları branşındaki kursları tercih ettiği görülmüştür. El sanatları branşındaki kursların meslek ve gelir elde etmek isteyenlerin tercih ediyor olması dikkat çekicidir.

Dezavantajlı gruplardan mahkumlar detaylı bir şekilde incelenmiştir. Öncelikle

mahkumların yaş ve kursa katılma nedenleri ele alınmış ve her yaş grubundaki kursiyerlerin kursa katılma amacının meslek edinmek ve meslekte ilerlemek olduğu görülmüştür. Ancak 20-30 ve 30-40 yaş aralığındaki kursiyerlerin meslek edinme amaçlarının daha fazla olması nedeniyle bu yaş grubundakilerin gelecek kaygılarının daha fazla olduğunu söyleyebiliriz. Mahkumların kursa katılma nedenlerinin eğitim durumuna göre farklılaşmadığı da gözlemlenmiştir.

Mahkumların eğitim durumlarına göre branş tercihleri incelendiğinde ilköğretim ve öncesi mezunlar ile yüksek öğretim mezunlarının en çok müzik ve gösteri sanatları, lise mezunlarının ise en fazla yabancı diller branşındaki kursları tercih ettiği tespit ettikleri görülmüştür. Mahkumların kursa katılma nedenleri ile branş tercihleri birlikte incelendiğinde se meslek edinmek ve mesleğinde ilerlemek amacıyla kurslara katılanların en fazla yabancı diller (%41,73), yeteneklerini geliştirmek isteyenlerin en fazla müzik ve gösteri sanatları (%68,40), sosyal çevre edinmek isteyenler de en çok spor (%52,3) branşındaki kursları tercih ettikleri görülmüştür. Üretim yaparak gelir elde etmek isteyenlerin sayısı çok az olmakla birlikte bunların da neredeyse tamamına yakınının el sanatları branşındaki kursları tercih ettiği görülmüştür (%95,45).

Dezavantajlı gruplardan ruh sağlığı bozuk olanlar detaylı bir şekilde incelenmiştir. Yaş ve kursa katılma nedenleri birlikte incelendiğinde 20-50 yaş arası kursiyerlerin daha çok sosyal çevre edinmek amacıyla, 50-60 yaş arası kursiyerlerin ise daha çok yeteneklerini geliştirmek amacıyla kurslara katıldıkları tespit edilmiştir. Eğitim durumu ve kursa katılma nedenleri birlikte incelendiğinde ise ilköğretim ve öncesi mezunların daha çok sosyal çevre edinmek (%70,78), lise mezunlarının daha çok yeteneklerini geliştirmek (%73,08), yüksek öğretim mezunları sayısı çok düşük olmakla birlikte bu grubun da daha çok yeteneklerini geliştirmek amacıyla (%79,49) kurslara katıldıkları görülmüştür. Eğitim durumuna göre branş tercihlerinde ise bir farklılık gözlenmemiştir.

Ruh sağlığı bozuk olanların kursa katılma nedenleri ve branş tercihlerine göre incelendiğinde ise meslek edinme ve üretim yaparak gelir elde etme amacıyla kurslara katılanların sayısının oldukça düşük olduğu notunu düştükten sonra, yeteneklerini geliştirmek isteyenlerin ve sosyal çevre edinmek isteyenlerin en çok el sanatları (sırasıyla %38,26 ve %43,91) branşındaki kursları tercih ettiklerini söyleyebiliriz.

Son olarak dezavantajlı gruplardan yaşlılar detaylı bir şekilde incelenmiştir. Yaşlıların eğitim durumları ve kursa katılma nedenleri incelendiğinde, ilköğretim ve öncesi mezunlarının en çok sosyal çevre edinmek (%46,95), lise ve yüksek öğretim mezunlarının ise en çok yeteneklerini geliştirmek amacıyla kurslara katıldıkları görülmüştür. Yaşlıların büyük çoğunluğun el sanatları branşındaki kursları tercih ettiklerini belirttikten sonra eğitim durumuna göre branş tercihlerinde önemli bir farklılığın olmadığını söyleyebiliriz. Yine yaşlılarda kursa katılma nedenlerine göre branş tercihlerin önemli bir farklılığın olmadığı görülmüştür.

Toplumsal dayanışma ve kaynaşmayı sağlayan, kişilerin bireysel olarak gelişmelerine, eğitimlerine olumlu etki yapan İSMEK ve benzeri yaygın eğitim kurumlarının desteklenmesi ve çalışmalarının özendirilmesi gerekmektedir. Modernitenin insanı yalnızlaştıran olumsuz süreçlerinden bir nebze de olsa kurtulmayı sağlayan İSMEK ve benzeri yapılar güçlendirilmelidir.

Merkezi yönetim Halk Eğitim Merkezleri aracılığıyla kurslar düzenlemektedir. Yerel yönetimlerin son yıllarda artarak daha fazla ve daha çeşitli alanlarda kurslar düzenlemeye başlamasıyla birlikte bu durum değişmeye başlamıştır. Kurslar yerel yönetimlerce düzenlenmekte, Halk Eğitim Merkezleri sınav düzenlemekte ve sertifika vermektedir. Kanaatimizce halka ulaşma ve halkın taleplerini karşılama noktasında yerel yönetimler daha avantajlıdır. Dolayısıyla, hayat boyu eğitim hizmetlerinin yerel yönetimlerce karşılanması, buna mukabil merkezi yönetimler tarafından sağlıklı bir şekilde denetlenmesinin daha doğru olacağını söyleyebiliriz.

Araştırma kapsamında dezavantajlı gruplar olarak engelliler, ruh sağlığı bozuk olanlar, mahkumlar ve yaşlılar incelenmiştir. Dezavantajlı gruplar arasında yer alan kadınların ve yabancı uyrukluların hayat boyu öğrenme faaliyetlerine katılma nedenlerinin, demografik özelliklerine göre kurs tercihlerinin incelenmesinden yarar bulunmaktadır. Bu grupların mesleki kaygıların ötesinde sosyal gereksinimlerle (sosyalleşmek, topluma uyum sağlamak) kurslara katıldıklarının ortaya konması yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilen hayat boyu öğrenme faaliyetlerinin sosyal yönünün ön plana çıkmasına katkı sağlayacağını söyleyebiliriz.

KAYNAKÇA

Akbaş Oktay ve Soner M. Özdemir, “Avrupa Birliğinde Yaşam Boyu Öğrenme”, **Milli Eğitim Dergisi**, 2002

Aksoy Mustafa. “Kavram Olarak Hayat Boyu Öğrenme Ve Hayat Boyu Öğrenmenin Avrupa Birliği Serüveni”, **Bilig**, 2013, 64: 23-48

Alodalı M. Fatih, Lüfti Özcan, Fikret Çelik ve Sefa Usta, “Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Türkiye’de Belediyelerde Özerklik”,**Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, Cilt, 3, 2007, s. 2

Arıkboğa Erbay, “Geçmişten Geleceğe Büyükşehir Belediye Modeli”, **Yerel Politikalar Dergisi**, Sayı: 3, 2013, s. 57

Arslan Mehmet, **Eğitimle İlgili Temel Kavramlar**, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara, 2009, s.11-25

Aydın Kemal, “Küresel Yaşlanma”, **Kamuda Sosyal Politika**, Memur-Sen Derneği Yayınları, 6 (20), 2012, s. 36

Bağcı Erhan Ş., “Avrupa Birliğine Üyelik Sürecinde Yaşam Boyu Eğitim Politikaları”, **Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 30(2), 2011, s. 139-173.

Bağcı Erhan Ş., “Neoliberalizm ve Yaşam Boyu Eğitim, Gerçeği Gizleyen Büyülü Sözler”, **Eğitim Bilim Toplum Dergisi**, 8 (30), 2010

Bağcı Erhan Ş., “Türkiye’de Yaşam Boyu Öğrenme: Piyasacı ve Muhafazakâr”. **Mülkiye Dergisi**, 39 (3), 2015

Biçerli Mustafa Kemal, **Sosyal Dışlanma ile Mücadele, Hayat Boyu Öğrenme**, Beta Yayınları, İstanbul, 1. Baskı, 2016, s. 96-102

Canbaz Nur, “Yetişkin Eğitimi Kurslarına Devam Eden Kadın Kursiyerlerin Teknoloji Okuryazarlığı Eğitim İhtiyacını Belirleme”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi SBE, 2010

Canpolat Hasan, “Türk Yerel Yönetim Sisteminde Ölçek Reformları Ve 5747 Sayılı Kanunla İlgili Yargı Kararlarının Değerlendirilmesi”,**Türk İdare Dergisi**, Sayı: 467, 2010, s. 92

Çelikyay Hicran, **Değişen Kent Yönetimi Ve 6360 Sayılı Büyükşehir Yasası**, Seta Vakfı, Sayı:101, 2014

Çiçek Yeter, “Geçmişten Günümüze Yerel Yönetimler”, **Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 11 (1), 2014, s. 60

Çoker Ziya, **Belediye Başkanları Görev ve Yetkileri**, İlksan Matbaası, Ankara, 1999

Doğan Mehmet, “İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitimi Kursları (İSMEK)”,**Küreselleşme ve Yerelleşme Çerçevesinde Yetişkin Eğitimi Bildirileri**, İSMEK Yayınları, İstanbul, 2008

Erol Muammer, “Yetişkin Eğitiminde Bir Yerel Yönetim Modeli: İSMEK”, **Öğrenen Toplum İçin Yetişkin Eğitimi Bildirileri**, İSMEK Yayınları, 2007

Erol Serkan, “İş Hayatında Özürlülüğe Dayalı Ayrımcılık ve Mücadele Yöntemleri”, **Kamuda Sosyal Politika**, Memur-Sen Derneği Yayınları, 6 (20), 2012, s. 66

Ersöz Halis Yunus, “Yerel Yönetimlerin Yetişkin Eğitimi Alanındaki Etkinlikleri”. **Öğrenen Toplum İçin Yetişkin Eğitimi Sempozyumu Bildirileri**, İSMEK Yayınları, İstanbul, 2007

Ertürk Selahattin, **Eğitimde Program Geliştirme**, Meteksan, Ankara, 1994

Eryiğit Burak Hamza ve Fuat Yörükoğlu, “1980 Sonrası Türk Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılanması Bağlamında Türk Metropolitan”, **Mevzuat Dergisi**, Yıl: 14, Sayı: 163, 2011, s. 11

Etyemez Halil, “Kamuda Sosyal Politika, Ankara, Dezavantajlı Gruplarda Kadınlar”, **Memur-Sen Derneği Yayınları**, Yıl: 6 (20), 2012, s. 12

Geray Cevat, “Yerel Yönetimlerin Eğitim ve Kültür İşlevleri”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, 3 (6), Kasım 1994

Gökçaftı M. Ali, **Dünyada ve Türkiye’de Belediyecilik**, Ozan Yayıncılık, İstanbul, 1996

Gökalp Zeynep, “Mesleki Eğitim Kurslarının Kadın İstihdamına Katkısı: Mersin Örneği”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Mersin Üniversitesi SBE, 2016

Güneş Hasan, **Yaşam Boyu Öğrenme**, Ankara, Eğiten Kitap Yayınevi, 1. Baskı, 2016

İzci Ferit ve Menaf Turan, “Türkiye’de Büyükşehir Belediyesi Sistemi Ve 6360 Sayılı Yasa İle Büyükşehir Belediyesi Sisteminde Meydana Gelen Değişimler: Van Örneği”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 18 (1), 2013

Koçak Süleyman Yaman ve Ali Ekşi, “Katılımcılık ve Demokrasi Perspektifinden Türkiye’de Yerel Yönetimler”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 21, 2010, s. 303

Murat Sedat, **İSMEK’in Dezavantajlı Gruplara Yönelik Eğitimleri**, Küreselleşme ve Yerelleşme Çerçevesinde Yetişkin Eğitimi Bildirileri, İSMEK Yayınları, İstanbul, 2008

Orhan Serdar, “Türkiye’de Kalkınma Planlarından Günümüze Özürlü İstihdamının Etkinliği”, **Kamuda Sosyal Politika**, Memur-Sen Derneği Yayınları, 6 (20), 2012, s. 56

Öztürk Mustafa, **Türkiye’de Engelli Gerçeği**, MÜSİAD Cep Kitapları 30, Ajansvista Matbaacılık 2011

Sağlam Murat, “Yaygın Eğitim Kurumlarında Verilen Meslek Edindirme Kurslarının Kadın İstihdamına Katkısı: Muğla Menteşe Belediyesi Örneği”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Süleyman Demirel Üniversitesi SBE, 2015

Sakal Mustafa, **Türkiye’de Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma Sorunu: Tarihsel Perspektiften Bir Değerlendirme**, Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi, 5 (1), 2000, s. 119

Şahin Cumhuri, “Tahliye Öncesi ve Sonrası Hükümlüye ve Eski Hükümlüye Yardım”, **15. Hukuk İhtisas Semineri**, Mart 2002

Şen Şaban, “Ceza İnfaz Kurumlarında Verilen Eğitim Faaliyetlerinin Yaşam Boyu Öğrenme Açısından Değerlendirilmesi: Zonguldak İli Örneği”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Bartın Üniversitesi EBE, 2016

Toprak Zerrin, **Yerel Yönetimler**, Nobel Yayınevi, 6. Baskı, Ankara, 2006, s.11

Ural Ozana, “Türkiye’de yetişkin Eğitiminin Bugünkü Durumu ve Geleceği”, **Öğrenen Toplum İçin Yetişkin Eğitimi Bildirileri**, İSMEK Yayınları, 2007

Yıldırım Selahattin, **Yerel Yönetim ve Demokrasi: Kavram ve Yaklaşımlar**, Kent Basımevi, İstanbul, 1994

Yıldırım Ziya, “Dezavantajlı Bir Grup Olarak Engellilere Yönelik Eğitim Faaliyetleri : İSMEK Örneği”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Üniversitesi SBE, 2011

5126 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 10.07.2004

5216 Sayılı Büyük Şehir Belediye Kanunu, 2004

5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun, 01.07.2005

5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun, 01.07.2005 tarihli

Belediye Kanunu, 03.04.1930-1580, Madde 1

Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013), 01.07.2006

Milli Eğitim Bakanlığı, **Tebliğler Dergisi**, Ankara: MEB Yayınları, (64), 2001

Milli Eğitim Bakanlığı, **Türkiye Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi ve Eylem Planı** (2014-2018)

Milli Eğitim Bakanlığı, **Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü Çalışmaları**, Ankara, MEB Yayınları, 1984

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 07.11.1982-2709, Madde 127

Türkiye Özürlüler Araştırması 2002, Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Ankara, 2004

İSMEK İstihdam Rehberliği “İŞ’te Rehber”, <https://ismek.ist/tr/yayinlarimiz.aspx>, 19.03.2019

İSMEK Katalog, <https://ismek.ist/tr/yayinlarimiz.aspx>, (19.03.2019)

17. Milli Eğitim Şurası Kararları,

https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165619_17_sura.pdf, 14.03.2019

<https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6zl%C3%BCk/ingilizce/disadvantage>,

14.03.2014

<https://www.ismek.ist/tr/branslar3.aspx?List=1216yas>, Erişim Tarihi 11.03.2019

Milli Eğitim Bakanlığı 2009-2013, Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi,

<http://metek.meb.gov.tr/dosyalar/Turkiye.HAYAT.BOYU.%20OGRENME.STRATEJI.BELGESI.2009.doc>, 14.03.2019

Türk Dil Kurumu,

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori1=veritbn&kelimesec=91382, 14.03.2014